

MĚSTO JAKO SPOLEČNÝ PROSTOR

ZKUŠENOSTI Z PARTICIPACE OBYVATEL
NA PROJEKTECH A PLÁNOVÁNÍ VEŘEJNÉHO PROSTORU

THE CITY AS A COMMON SPACE

EXPERIENCE OF CITIZEN PARTICIPATION
IN PUBLIC SPACE PROJECTS AND PLANNING

Marie Špiláčková
Eva Špačková
Kateřina Glumbíková eds.

Autoři / Authors

Leida Schuringa
Nadia M. Anderson
Zora Pauliniová
Marie Špiláčková
Eva Špačková
Kateřina Glumbíková
Marek Mikulec
Lenka Caletková
Tomáš Čech
Monika Chrenková
Roman Osika
Alexandra Bočková
Laura Doležalová
Markéta Káňová
Michael Kotlár

Ostrava 2021

T A
Č R

 OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

VŠB TECHNICKÁ | FAKULTA | KATEDRA
UNIVERZITA | STAVEBNÍ | ARCHITEKTURY
OSTRAVA

T A
Č R

Tento text vznikl v rámci projektu **Komunitně založené participativní plánování v městském prostoru.**

Projekt číslo TL02000071 je řešen s finanční podporou TA ČR.

This text was compiled as part of the **Community-based Participatory Planning in Urban Space project.**

The project number TL02000071 is supported by the Technology Agency of the Czech Republic (TACR).

Recenzenti / Reviewers:

Doc. Ing. arch. Jiří Klokočka

Mgr. et Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

 OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

VŠB TECHNICKÁ | FAKULTA | KATEDRA
UNIVERZITA | STAVEBNÍ | ARCHITEKTURY
OSTRAVA

© Ostravská univerzita, Fakulta sociální studií, a VŠB – Technická univerzita Ostrava, Fakulta stavební, katedra architektury, 2021

ISBN 978-80-7599-267-3

MĚSTO JAKO SPOLEČNÝ PROSTOR

ZKUŠENOSTI Z PARTICIPACE OBYVATEL
NA PROJEKTECH A PLÁNOVÁNÍ VEŘEJNÉHO PROSTORU

THE CITY AS A COMMON SPACE

EXPERIENCE OF CITIZEN PARTICIPATION
IN PUBLIC SPACE PROJECTS AND PLANNING

Editoři / Editors

Marie Špiláčková

Eva Špačková

Kateřina Glumbíková

Autoři / Authors

Leida Schuringa, Nadia M. Anderson, Zora Pauliniová,
Marie Špiláčková, Eva Špačková, Kateřina Glumbíková,
Marek Mikulec, Lenka Caletková, Tomáš Čech,
Monika Chrenková, Roman Osika, Alexandra Bočková,
Laura Doležalová, Markéta Káňová, Michael Kotlár

Překlad do angličtiny / English translation

Lucie Návrátová

Ostrava 2021

Obsah / Content

Úvod /	
Introduction	9
Pojetí participace a její cíle /	
Participation Concept and Its Objectives	11
Participativní plánování v České republice a případová studie z Ostravy-Poruby /	
Participatory Planning in the Czech Republic and the Ostrava-Poruba Case Study	16
Participativní plánování v České republice /	
Participatory Planning in the Czech Republic	16
Případová studie Hlavní třídy v Ostravě-Porubě /	
Case Study: Main Street (Hlavní třída) in Ostrava-Poruba	22
Výzkumné fáze procesu participativního plánování /	
Research Phases of the Participatory Planning Process	22
Popis lokality jako předmětu případové studie /	
Description as Subject of the Case Study	28
Reflexe využívání participativních technik /	
Reflection on the Use of Participatory Techniques	33
Výhody a nevýhody participativních technik /	
Advantages and Disadvantages of Participatory Techniques	34
Principy participativního plánování /	
Participatory Planning Guidelines	37
Participativní plánování v mezinárodním kontextu /	
Participatory planning in an international context	39
Případová studie participativního plánování (Nizozemsko) /	
Case Study: Participatory Planning (the Netherlands)	42
Úvod /	
Introduction	42
NL Cares: občanské iniciativy /	
NL Cares: inhabitants Initiatives	44
Participativní demokracie v amsterdamském Nieuw West /	
Participatory Democracy in Amsterdam New-West	47
Občanská shromáždění /	
Civic Assemblies	50
Integrované participativní plánování /	
Integral Participatory Planning	54
A na závěr /	
Finally	59
Participativní plánování na Slovensku /	
Participatory Planning in Slovakia	60
Úvod /	
Introduction	60
Prvé kročky participativního plánování a zahraniční inspirace /	
The First Steps of Participatory Planning and Foreign Inspiration	63

Program PrieStory: prvá systémová podpora participativního plánování na Slovensku /	
PrieStory Program: The First System Support for Participatory Planning in Slovakia	66
Kamenné námestie v Bratislave: participácia zdola nahor /	
Stone Square in Bratislava: Bottom-Up Participation	67
Ako je to v iných oblastiach na Slovensku? /	
What Is It Like in Other Areas in Slovakia?	69
Participativné plánovanie pri tvorbe verejných priestorov /	
Participatory Planning in the Creation of Public Spaces	70
Rôzne úrovne participácie a ich využívanie /	
Different Levels of Participation and Their Use	76
Kto je naša verejnosť? /	
Who Is Our Public?	80
Zapojenie menej viditeľných skupín /	
Involvement of Less Visible Groups	82
Rola participácie pri plánovaní mesta /	
The Role of Participation in City Planning	85
Záver /	
Conclusion	87
Společně tvořit: Případová studie participativního městského designu v USA /	
Engaging Co-Creation: A case study of participatory urban design in the U.S.	88
Úvod /	
Introduction	88
Případová studie: Belmont Avenue, Charlotte, Severní Karolína, USA /	
Case Study: Belmont Avenue, Charlotte, North Carolina, U.S.A.	91
Závěry /	
Conclusions	102
Shrnutí: Shoda vznikne, když nasloucháme jeden druhému /	
Summary: Consensus Is Reached When We Listen to Each Other	104
Závěrečné shrnutí /	
Conclusion	105
Celkové zhodnocení nastavení a budoucího směřování participace /	
Overall Assessment of The Setting and Future Direction of Participation	105
Obecná doporučení pro realizaci participace vytvořená na základě reflexe všech případů využití participace ve čtyřech zemích světa /	
General Recommendations for Implementation of Participation, Based on All Cases of Citizen Participation in Four Different Countries	108
Použitá literatura /	
References	110
Seznam obrázků, tabulek a grafů /	
List of Figures, Tables and Charts	113

ÚVOD / INTRODUCTION

Marie Špiláčková, Eva Špačková, Kateřina Glumbíková

Město jako společný prostor - zkušenosti z participace obyvatel na projektech a plánování veřejného prostoru je název odborné publikace, která je jedním z publikačních výsledků tříletého výzkumného projektu TA ČR, realizovaného v letech 2019-2021, s názvem *Komunitně založené participativní plánování v městském prostoru*, jenž byl finančně podporován Technologickou agenturou České republiky pod č. TL02000071.

Cílem autorského kolektivu je odborné veřejnosti, aplikační sféře a běžným zájemcům představit (1) v obecné rovině koncept participace, proces participace a cíle a následně (2) reálnou aplikaci při plánování městského prostoru v českém a mezinárodním prostředí prostřednictvím čtyř případových studií.

Obsah publikace je členěn na vstupní část věnující se pojetí participace a jejím cílům včetně popisu projektového zázemí uváděných poznatků. Následují stěžejní případové studie, které sestávají z popisu dílčích příkladů participace ve čtyřech zemích. Konkrétně se jedná o Českou republiku, kde je jako příklad participace prezentován zmiňovaný projekt TA ČR realizovaný v Ostravě-Porubě v lokalitě Hlavní třída. Součástí ostravského příkladu jsou také výsledky analýzy z pilotovaných participativních technik. Dále je zpracován případ Slovenské republiky, Nizozemí a Spojených států amerických. Název případová studie u těchto tří zahraničních zemí označuje využití dílčích příkladů participativního plánování pro celostní ilustraci konkrétního jevu z praxe. Každá z případových studií začíná uvedením do kontextu participace dané země a dále reflektuje zkušenost s participací na konkrétním případě nebo případech.

Tyto země byly zvoleny podle kritéria délky a hloubky zkušeností s participativními procesy, kdy Spojené státy představovaly mimoevropskou zemi s dlouhodobě a hloubkově rozvinutými participativními procesy; Nizozemí evropskou zemi s dlouhodobě a hloubkově rozvinutými participativními procesy a Česká republika a Slovenská republika země s relativně krátkodobě a spíše méně hloubkově rozvinutými participativními procesy. Představením případových studií

The City as a Common Space: Experience of Citizen Participation in Public Space Projects and Planning is the title of the publication, which is one of the publication results of the three-year TA CR research project entitled *Community-based Participatory Planning in Urban Space*. Funded by the Technology Agency of the Czech Republic under No. TL02000071, the project was implemented between 2019–2021.

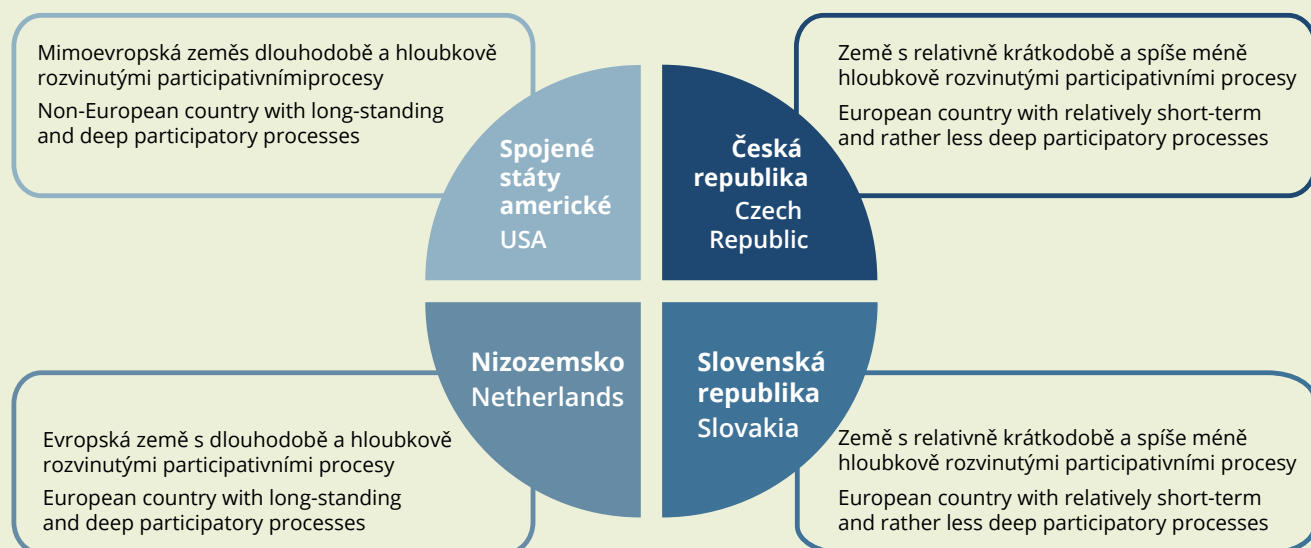
The team of authors aims to introduce to the professional public, application sector and the general public (1) the overall concept of participation, participatory process and its objectives as well as (2) the actual application in urban space planning in the Czech and international environment through four case studies.

The publication is divided into an introductory section dealing with the concept of participation and its objectives, including a description of the project background of the findings presented herein. This is followed by key case studies consisting of examples of citizen participation in four countries. A specific case is the Czech Republic and its TA CR project noted above, implemented in Ostrava's district Poruba and its Main Street, (Hlavní třída) presenting an example of participation. The Ostrava example also includes the analysis results of piloted participatory techniques. Other case studies are from Slovakia, the Netherlands, and the United States of America. The concept of case study for these three foreign countries refers to the use of partial examples of participatory planning to illustrate a particular phenomenon in practice. Each of the case studies starts with an introduction to the country's participation context and then reflects on the experience of participation in a particular case or cases.

These countries were chosen according to the criteria of history and depth of experience with participatory processes, with the United States representing a non-European country with long-standing and deep participatory processes; the Netherlands representing a European country with long-standing and deep participatory processes; and finally, and the Czech Republic and Slovakia representing countries with relatively short-term and rather less deep participatory processes. By presenting the

si neklademe nároky na jejich srovnávání, nýbrž se kloníme k popisu a vyzdvížení významných prvků participativních procesů v analyzovaných případech. Vizualizaci prezentovaných případových studií zobrazuje níže uvedený obrázek.

case studies, we do not claim to compare them, but we tend to describe and emphasise the significant elements of the participatory processes in the analysed cases. A visualisation of the presented case studies is shown in the figure below.

1 Země případových studií / Case study countries

Realizaci projektu, shromažďování dat, a tím i přípravu odborné publikace ovlivnila v letech 2020-2021 pandemie nemoci Covid-19. Významným prvkem, který byl tímto akcentován, se stal on-line způsob komunikace a participace. Při zahájení projektu jsme k on-line způsobu zapojování do aktivit a činností přistupovali spíše jako k dílčí bariéře v participaci pro různé skupiny obyvatel. Po prožitých zkušenostech se pro nás tato staronová forma stala výzvou, se kterou musíme počítat a která má potenciál k rozvoji. Proto jsme do experimentálního ověřování participativních technik zahrnuli i takové, které fenomén on-line prostředí podporovaly nebo umožňovaly.

Závěrem můžeme konstatovat, že odborná publikace obsahuje zcela unikátní soubor dat zohledňující kontext participativního plánování v městském prostoru v mezinárodním srovnání. Shromážděné výsledky zprostředkovávají odborné veřejnosti i aplikační sféře zkušenosti s participativním plánováním a zároveň mohou inspirovat pro další participativně laděné projekty v oblasti plánování městského prostoru.

The project implementation, data collection and thus compilation of the scientific publication were affected by the Covid-19 pandemic in 2020–2021. An important element that was accentuated was the online mode of communication and participation. At the start of the project, we approached the online mode of engagement in activities as more of a partial barrier to participation for different groups of the population. Following the experience, we have had, this new form has become a challenge that we have had to take into account, and which has the potential to develop. Therefore, we included in the experimental validation of participatory techniques those that supported or enabled the phenomenon of the online environment.

In conclusion, this publication contains a unique set of data that reflects the context of participatory planning in urban space using an international comparison. The collected results convey the experience of participatory planning to the professional public and the application sector and can also inspire further participation-based projects in the area of urban planning.

POJETÍ PARTICIPACE A JEJÍ CÍLE PARTICIPATION CONCEPT AND ITS OBJECTIVES

Kateřina Glumbíková

Termín participace je často využíván mnohovýznamově, což může vést (a často také vede) k nedorozuměním. Příkladem může být: a) nerozlišování mezi uživatelskou participací (zde ve smyslu účasti na aktivitách sociální služby bez možnosti přímo ovlivnit nastavení služby) a zapojování uživatelů (zde ve smyslu zplnomocnění, emancipace a možnosti reálného ovlivnění); a b) nerozlišování úrovně participace, kterou (např. službou či obcí) využívaná strategie nabízí, kdy jsou nejnižší úrovně jako informování a připomínkování slučovány a zaměňovány s nejvyššími úrovněmi participace jako je partnerství a rozhodování (viz např. Healy, 2000).

Slovo participace vyjadřuje v latině „mít podíl“ na něčem (org. Lat. „parte capere“). V tomto vymezení je participace prostředkem ke zplnomocnění a zároveň cílem zplnomocňujícího procesu (viz např. Adams, 2008). Uvedeným chceme říct, že pokud v rámci participace nedochází k reálnému zmocňování klienta, jedná se o pouhou účast a ne o zapojení (podobně viz White, 1996). Participativní přístup lze potom chápat jako přímé aplikace participace pomocí konkrétních metod a technik za zachování principu uvedeného v definici participace.

Můžeme tedy uvést, že: **„Participace je vnímána jako prostředek ke zplnomocnění a zároveň jako cíl zplnomocňujícího procesu“** (Adams, 2008). Tvorba řešerše jednotlivých možných definic participace přesahuje cíle tohoto textu, můžeme však uvést, že se v kontextu výše uvedeného shodujeme s vymezením participace, které uvádí Klápště (2012, s. 224): **„Participace v plánování znamená aktivní účast uživatelů území v procesu vzniku plánu nebo projektu. Může pomoci optimalizovat plán s ohledem na potřeby obyvatel, najít pro veřejný sektor nové zdroje, zlepšit komunikaci ve společenství obyvatel a posílit povědomí obyvatel o plánování.“** Autor (ibid.) dále uvádí, že: **„Termíny participace, participativní plánování v kontextu projektování a plánování veřejných prostorů a budov, měst, vesnic a regionů označují přímé, strukturované a transparentní zapojení uživatelů území do procesu vzniku plánu nebo projektu“.**

The participation concept is often used in multiple meanings, which can (and often does) lead to misunderstandings. Examples include: a) failure to distinguish between user participation (hereto as participation in social service activities without the possibility of directly influencing the service setting) and user involvement (hereto as empowerment, emancipation, and the possibility of actual influence); and b) failure to distinguish the level of participation offered (e.g. by the service or municipality) by the strategy used; where the lowest levels such as informing and commenting are merged and confused with the highest levels of participation such as partnership and decision-making (see e.g. Healy, 2000).

The word participation in Latin means “to have a part” in something (“parte capere”). This definition of participation is both a means for empowerment and an objective of an empowering process (see, e.g., Adams, 2008). By the above stated we mean that if there is no actual empowerment of the client in a participation process, it is merely participation and not involvement (see similarly White, 1996). A participatory approach can then be understood as the direct application of participation using specific methods and techniques while maintaining the principle stated in the definition of participation.

Therefore, we can state that **“participation is perceived as both a means to empowerment and an objective of the empowering process”** (Adams, 2008). It is beyond the scope of this text to search for possible definitions of participation, but we can state that we agree with the definition of participation given by Klápště (2012, p. 224) in the context of the above: **“Participation in planning means active participation of area users in the design process of a plan or project. It can help to optimize the plan with respect to citizen needs, identify new resources for the public sector, improve communication within the citizen community, and strengthen citizen awareness about planning.”**The author (ibid.) further states that **“The concepts of participation, participatory planning in the context of designing and planning of public spaces and buildings, cities, municipali-**

Při definování cíle participace je třeba vzít v úvahu:

- a) o jaké cíle usiluje;
- b) či zájmy hájí;
- c) jakou míru vlivu participujících připouští jako legitimní.

Ad a) Z hlediska cílů participace můžeme identifikovat podle Johnson (in Adams, 2008) modely tržní a občanské. Tržní model zdůrazňuje participaci jako nástroj k optimalizaci nabídky a poptávky služeb a k dosahování vyšší efektivity. Model občanský je založen na hodnotách sociální spravedlnosti, a od participace si slibuje dosahování rovnosti sociálně vyloučeným skupinám, posilování občanství, veřejné odpovědnosti a sdílení moci. Croft a Beresford (2000) přitom ale upozorňují, že participace může být využito i v přímém rozporu s jejími cíli, a to například k zapojení jen určité skupiny, k odkládání rozhodnutí nebo k legitimizaci již předem rozhodnutých záměrů.

Ad b) White (1996) rozlišuje různé typy participace na základě identifikace zájmů a funkcí participace, a to participaci:

- **Nominální** - Při nominální participaci se organizace snaží o legitimizaci své existence a činnosti a klienti či cílové skupiny participují formálně, protože jim formální participace přináší určité výhody projektu či programu.
- **Instrumentální** - V instrumentálním typu je participace klientů chápána jako doplňující zdroj a má vést především ke snížení nákladů.
- **Representativní** - Při representativní participaci jsou lidé přizváni k participaci, protože organizaci zajímá jejich názor a chce, aby lidé ovlivňovali podobu projektu, ale zároveň si realizátoři projektu snaží zajistit jeho udržitelnost.
- **Transformační** - Představa transformačního typu participace jako cesty ke zplnomocnění je postavena na teoriích, které vidí klienty jako znevýhodněné. Participace jim má pomoci v získání větší důvěry v sebe sama a k poznání mechanismů dominance a nerovné distribuce moci. Transformační participace usiluje především o transformaci vědomí lidí o sociální realitě.

Sarah White (1996) předpokládá v popsaných typech participace určitou shodu či kompatibilitu mezi zájmy klientů a organizací. Participace je ale také proces, ve kterém mezi jednotlivými zájmy mohou vznikat tenze, či může dojít k prosazování zájmů jen jedné ze stran. Autorka poukazuje také na to, že je participace dynamickým procesem a jako

*ties and regions refer to the **direct, structured, and transparent involvement of area users in the process of creating a plan or project.***

When defining the participation objective, the below should be taken into account:

- a) what objectives participation seeks to achieve;
- b) whose interests participation defends;
- c) what degree of the participants' influence participation allows as legitimate.

Concerning a) In terms of the objectives of participation, we can identify market and civic models according to Johnson (in Adams, 2008). The market model emphasizes participation as a tool to optimize the supply and demand of services, thus achieving greater efficiency. The civic model emerges from the values of social justice, while expecting participation to achieve equality for socially excluded and marginalized groups, empowerment of citizenship, public accountability and power sharing. However, Croft and Beresford (2000) point out that participation can also be used in direct conflict with its objectives, for example in order to involve a particular group only, to delay decisions, or to legitimize pre-determined intentions.

Concerning b) White (1996) distinguishes different participation types based on the identification of interests and functions of participation:

- **Nominal** – The organisation seeks to legitimize its existence and activities, with clients or target groups participating formally, because formal participation brings them certain project or program benefits.
- **Instrumental** – In the instrumental type, client participation is understood as a complementary resource and is primarily intended to reduce costs.
- **Representative** – People are invited to participate because the organisation is interested in their opinion and wants people to influence the project design, but at the same time the project implementers strive to ensure its sustainability.
- **Transformative** – The idea of transformative participation as a path to empowerment is built on theories that see clients as disadvantaged. Participation is intended to help them gain greater confidence and to learn about the mechanisms of domination and unequal distribution of power. Above all, transformative participation mainly seeks to transform people's awareness of social reality.

koncept může být využívána pro prosazení dílčích zájmů některé ze skupin a tím může docházet k jejímu zneužití; zpochybňuje tak časté spojování participace s ideály dobré správy a s nekritickými koncepty občanské společnosti.

Ad c) Z hlediska míry moci, která participaci připouští jako legitimní, je možné mluvit o úrovních participace. Různým úrovním participace se věnovala již Arnstein v roce 1969. Její žebřík je sestaven z osmi příček od nejnižší do nejvyšší míry participace, které třídí do tří hlavních kategorií. Sama autorka ovšem k tomuto žebříku participace uvádí: „*Je zřejmé, že osmipříčný žebřík je zjednodušující, avšak pomáhá ilustrovat to, co mnohým uniklo – tedy že existují významná odstupňování participace.*“ (Arnstein, 1969, s. 217).

První kategorií je **neparticipace/neúčast**. Spadají do ní dvě nejnižší příčky žebříku: manipulace a terapie, jejichž primárním účelem není umožnit lidem, aby participovali na vytváření a řízení procesů, ale umožnit držitelům moci vzdělávat a „*léčit*“ participující. Druhou kategorií je **tokenismus**, který zahrnuje primárně třetí a čtvrtou příčku, tedy informování a konzultace, sekundárně pátou příčku: zapojování. Informování participujícím přináší možnost slyšet, být informován; přesto se jedná o jednostrannou komunikaci. Konzultace by měla zaručovat to, že participující budou vyslyšeni. Stále však postrádají dostatečnou míru moci na to, aby na jejich stanoviska držitelé moci museli brát ohled. Zapojování představuje vyšší úroveň tokenismu, jelikož participující mají možnost během procesu radit, ale právo rozhodnutí zůstává stále v rukou držitelů moci. Poslední kategorií je **občanský vliv**, kam spadá partnerství, delegovaná pravomoc a občanská kontrola. Partnerství umožňuje participujícím vyjednávat a zapojovat se do vytváření kompromisů s tradičními držiteli moci. Participace na této příčce je také konečně spojena s redistribucí moci, a to prostřednictvím vyjednávání mezi občany a držiteli moci. Delegování pravomoci je stav, kdy se participující stávají dominantní autoritou v procesu tvorby rozhodnutí v rámci určitého plánu nebo programu. Občanská kontrola je tou nejvyšší kontrolou, kterou mohou občané a participující dosáhnout. Na různé úrovně participace odkazuje také Wilcox (1994). Nejnižší, první úroveň participace je informování, kdy je občanům sděleno, co je v plánu, nemají téměř žádnou možnost to ovlivnit. Druhým stupněm jsou konzultace, při kterých jsou lidé tázáni na

Sarah White (1996) assumes a certain agreement or compatibility between the interests of clients and organisations in the types of participation described above. However, participation is also a process where tensions may arise between interests, or the interests of only one party may be advanced. The author also points out that participation is a dynamic process and, as a concept, can be used to advance the partial interests of one of the groups, meaning it can be abused; she questions the frequent association of participation with ideals of good governance and uncritical concepts of civil society.

Concerning c) In terms of the degree of control that participation admits as legitimate, it is possible to speak of levels of participation. The different levels of participation were discussed by Arnstein in 1969. Her ladder is made up of eight rungs from the lowest to the highest level of participation, which she classifies into three main categories. However, the author herself says about this ladder of participation, “*Obviously, the eight-rung ladder is rather simplistic, but it helps to illustrate what many may have missed – that there are important gradations of participation.*” (Arnstein, 1969, p. 217).

The first category is **non-participation/non-engagement**. It includes the two lowest rungs of the ladder: manipulation and therapy, the primary purpose of which is not to allow people to participate in the creation and management of processes, but to allow power holders to educate and “*treat*” the participants. The second category is **tokenism**, which primarily includes the third and fourth rung: informing and consulting, and secondarily the fifth rung: engaging. Informing provides participants with an opportunity to hear, to be informed; yet it is one-way communication. Consultation should ensure that participants are heard. However, they still lack a sufficient degree of power to ensure that their views are taken into account by power holders. Engagement represents a higher level of tokenism, as participants are given the opportunity to advise during the process, but the right of decision remains in the hands of power holders. The final category is **citizen power**, which includes partnership, delegated power, and citizen control. Partnership allows participants to negotiate and engage in seeking a compromise together with traditional power holders. Finally, participation on this rung is also linked to the redistribution of power, through negotiations between citizens and power holders. Power delegation is a condition where par-

názor, zpětnou vazbu. Třetí úroveň je zapojení lidí do rozhodování. Čtvrtá úroveň spočívá ve společném jednání, ve společném uskutečňování plánů. Největší občanské moci je dosaženo, když poskytovatelé veřejných služeb podporují nezávislé iniciativy občanů, například skrze finanční podporu či poradenství.

Autoři napříč typologiemi a stupni participace upozorňují na nežádoucí stav tzv. falešné participace, ať už ji nazývají různě. Arnstein (2004) ji nazývá tokenismem. **Tokenismus** označuje fenomén, kdy je zástupce nějaké kategorie v jiné kategorii početně vzácný či jediný. Tento zástupce se potom stává jakýmsi symbolem (tokenem) své skupiny, je tak k němu obracena větší pozornost a lze říci, že se k němu soustřeďují stereotypy. Pozorovatelé mohou mít tendenci přehánět rozdíly mezi zástupci většiny a tokeny; zejména sociální zařazení a charakteristiky tokenů jsou předmětem generalizace a stereotypizace. Sociální izolace tokenů může být následkem toho, že tokenové mají tendenci se těmto stereotypům přizpůsobovat (Janebová, 2008). White (1996) do falešné participace v podstatě řadí všechny typy participace kromě typu transformačního.

Popsaný proces participace využíval projekt, v rámci něhož tato kniha vznikla, *Komunitně založené participativní plánování v městském prostoru* (TL02000071). Tento projekt aplikoval inovativní postupy tvorby synergie mezi angažovaností občanů, veřejnou správou a komerčním sektorem pomocí participativního výzkumu a přístupů public interest design. Ve svém průběhu využil interaktivní a cyklický proces, ve kterém interagovaly procesy participativní. Pro realizaci projektu a dosažení výstupů byla nezbytná spolupráce technického a netechnického obsahu výzkumu, která zajišťuje rozvoj transparentního, společensky odpovědného, legitimního, efektivního a strategicky udržitelného komunitně založeného participativního plánování v městském prostoru. Nutností spolupráce odpovídalo i složení realizačního týmu, který zahrnoval odborníky na klíčová témata komunitně založeného plánování, participaci a architektonickou oblast. Cílem projektu bylo vytvořit v rámci cykličnosti procesu participativního akčního výzkumu v konkrétní lokalitě (Hlavní třída v městském obvodu Ostrava-Poruba) metodiku participativního plánování, která umožní: a) zapojit občany

participants become a dominant authority in the decision-making process within a particular plan or program. Citizen control is the ultimate control that citizens and participants can achieve. Wilcox (1994) also refers to different levels of participation. The lowest, first level of participation is informing, where citizens are told what is in the plan, and have almost no ability to affect it. The second level is consultation, where people are asked for their opinion, feedback. The third level is involving people in decision-making. The fourth level is about joint action, about implementing plans together. The greatest citizen power is achieved when public service providers support people's independent initiatives, for example through financial support or advice.

Authors across typologies and levels of participation point to the undesirable state of 'false participation', however they define it. Arnstein (2004) uses the term tokenism. **Tokenism** refers to the phenomenon where a representative of some category is in another category numerically rare or the only one. This representative then becomes a kind of symbol (token) of its group, so that more attention is drawn to him/her, and it can be said that stereotypes tend to be focused on him/her. Observers may tend to exaggerate the differences between majority representatives and tokens; in particular, the social classification and characteristics of tokens are subject to generalisation and stereotyping. Social isolation of tokens may be a consequence of the fact that tokens tend to conform to these stereotypes (Janebová, 2008). Essentially, White (1996) places all types of participation except for the transformative type as false participation.

The participatory process described herein was used by the project that produced the book, *Community-based Participatory Planning in Urban Space* (TL02000071). The project applied innovative practices to create synergies between citizen engagement, public administration and the commercial sector using participatory research and public interest design approaches. It managed to apply an interactive and cyclical process in which participatory processes interacted. The collaboration of technical and non-technical research content was essential for the implementation of the project and the achievement of the outcomes, ensuring the development of transparent, socially responsible, legitimate, effective and strategically sustainable

do definování jejich životního prostoru; b) zapojit do procesu participativního plánování i ty cílové skupiny, které jsou z něj tradičně vylučovány; c) využívat širokého spektra metod a technik participativního plánování založených na posílení sociální inkluze a sociální koheze v městském prostoru ze všech úrovní participace; d) posilovat inkluzi a sociální kohezi. Dopadovým cílem projektu je; a) rozvoj legitimní interakce mezi občanem a samosprávou za pomoci zavádění inovativních metod; b) odpovědná tvorba veřejných politik.

community-based participatory planning in urban space. The need for collaboration was demonstrated by the composition of an implementation team, which included experts in key topics of community-based planning, participation, and architecture. The project aimed to develop a participatory planning methodology within the cyclical process of participatory action research in a specific location (Main Street in the Ostrava Poruba district) that would enable: a) citizen involvement in defining their living space; b) involvement of target groups traditionally excluded from the participatory planning process; c) making a use of a wide range of participatory planning methods and techniques based on strengthening social inclusion and social cohesion in urban space from all levels of participation; d) strengthening of inclusion and social cohesion. The project's impact objective is a) the development of legitimate interaction between citizen and local government through the implementation of innovative methods; b) responsible public policy-making.

PARTICIPATIVNÍ PLÁNOVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ A PŘÍPADOVÁ STUDIE Z OSTRAVY-PORUBY

PARTICIPATORY PLANNING IN THE CZECH REPUBLIC AND THE OSTRAVA-PORUBA CASE STUDY

Marie Špiláčková, Eva Špačková, Kateřina Glumbíková, Marek Mikulec,
Lenka Caletková, Tomáš Čech, Monika Chrenková, Roman Osika, Alexandra Bočková,
Laura Doležalová, Markéta Káňová, Michael Kotlár

Kapitola je rozdělena na dvě části. Vstupní část seznamuje čtenáře formou přehledové studie z aktuálních odborných zdrojů s kontextem participativního plánování v České republice. Následuje případová studie konkrétní lokality, a to Hlavní třídy v Ostravě-Porubě. Obsahuje dílčí projektové výsledky vzniklé v jeho reflexivní fázi. Nejprve představuje fáze zvolené výzkumné strategie, výsledky analýz vybraných participativních technik, které členové projektového týmu experimentálně realizovali. Následuje reflexe využívání participativních technik a jejich případné výhody či nevýhody. Závěr patří etickým a realizačním principům.

The chapter is divided into two sections. The first section introduces readers to the context of participatory planning in the Czech Republic in the form of an overview study using up-to-date expert sources. This is followed by a case study of a specific location, which is Main Street (Hlavní třída) in Ostrava's district Poruba. It contains partial project results produced in its reflective phase. First, it presents the phases of the chosen research strategy, the analysis results of selected participatory techniques that the project team members experimentally implemented. This is followed by a reflection on the use of participatory techniques and their possible strengths and weaknesses. The conclusion deals with ethical and implementation principles.

Participativní plánování v České republice

Rozvoj města byl tradičně považován za expertní, centralizovanou, byrokratickou aktivitu, kterou mají v dikci samosprávy a další stakeholderi; řídil se tak top-down procesy a byl vykonáván odborníky na plánování. **Aktuální trendy směřují k paradigmatickému obratu směrem k participativním modelům rozvoje městského prostoru.**

Zapojování občanů do plánování se osvědčilo nejen v řadě obcí v Evropě, ale také v České republice. Proces participativní demokracie v územním plánování je dle *Evropské charty participativní demokracie v územně plánovacích procesech*¹ (2017) takový přístup k veřejné participaci, který usnadňuje přijímat rozhodnutí minimalizující konflikty mezi rozdílnými potřebami a zájmy prostřednictvím upřednostňování rozhodnutí formovaných společným zájmem. Zapojení jednot-

Participatory Planning in the Czech Republic

Traditionally, urban development has been seen as an expert-driven, centralized, bureaucratic activity that is the province of local governments and other stakeholders; it has thus followed top-down processes and was carried out by planning experts.

The latest trends point towards a paradigmatic turn towards participatory models of urban development.

Involving citizens in planning has proven successful not only in many European municipalities, but also in the Czech Republic. According to the *European Charter for Participatory Democracy in Spatial Planning*¹ (2017), the process of participatory democracy in spatial planning is an approach to public participation that facilitates decision-making that minimises conflicts between different needs and interests by prioritising decisions shaped by a common interest. Involving individuals and com-

¹ The European Charter was approved in Dublin on 17 October 2015 with the Association for Urban and Regional Planning of the Czech Republic being one of the members.

¹ Evropská charta byla schválena v Dublinu 17. října 2015 a jejím členem je za Českou republiku Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR.

livců a komunit do definování jejich životního prostoru má pro plánování zásadní důležitost.

Všechny potenciálně zainteresované osoby musí mít příležitost k vyjádření a diskuzi o svých potřebách a zájmech a musí být plně a aktivně zapojeny do celého plánovacího procesu různými způsoby a směry, včetně nových moderních technologií (Záhumenská, Kunclová, 2014). Smyslem je zkvalitnit aktivní dialog a společně porozumět výzvám a rozvíjet společný zájem na vytvoření sdílené vize a možnosti společné koncepce urbanistických řešení. Synonymickou variací je občanská participace, která však také představuje jedno z nejkontroverznějších témat současné doby (Agora, 2006). Za ideální město lze na českém území považovat takové, které akceptuje postoje a životní styl svých obyvatel a bere na vědomí i názory všech, kteří ve městě pracují, obchodují apod. (MMR, 2016).

Přínosy participace vymezoval i *Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy*, kdy uvádí, že efektivní participace veřejnosti může urychlit projednávání investičních záměrů a šetřit tak čas, lidské i finanční zdroje. Volbou vhodných nástrojů pak participace umožňuje i zapojení marginalizovaných skupin se specifickými potřebami (např. seniorů, rodin postižených chudobou nebo hendikepovaných) do procesů městského plánování. Participativní plánování tak nejen posiluje demokratické principy, jako je transparentnost a odpovědnost při plánování města, ale stává se také důležitým prostředkem komunitního rozvoje (Institut plánování, 2016). Příklady zapojování obyvatel do procesu plánování představuje např. první participativní projekt realizovaný v roce 1996 na pražském Václavském náměstí, kdy bylo do prostoru Lucerny pozváno na 500 osob na plánovací víkend (Manuál participace, 2016); dále jde o Brněnský kulturní parlament, který je platformou pro setkávání zástupců kulturních a kreativních odvětví, zainteresovaných úředníků Magistrátu města Brna, městských částí a politiků. Je prostorem pro vzájemné informování, diskuzi, koordinaci, strategické plánování či formulaci návrhů pro kulturní politiku města (Brněnský kulturní parlament, 2018).

Ministerstvo pro místní rozvoj v rámci *Pomůcky k uplatňování republikových priorit PÚR ČR, ve znění Aktualizace č. 1* (2016) stanovilo priority územního plánování pro zajištění udržitelného rozvoje území. Pro zajištění kvality života obyvatel je

munities in defining their living space is central to planning. All potential stakeholders must be given the opportunity to express and discuss their needs and interests and be fully and actively involved in the entire planning process in various ways and directions, including new modern technologies (Záhumenská, Kunclová, 2014). The purpose is to improve an active dialogue and to jointly understand the challenges and to develop an interest in creating a shared vision and possible common concept of urban solutions. A synonymous variation is civic participation, which, however, also represents one of the most controversial topics of our time (Agora, 2006). An ideal city in Czech Republic can be considered one that accepts the attitudes and lifestyles of its citizens while taking into consideration opinions of all those who are somehow involved in the city, i.e., they work, do business, etc. (Ministry of Regional Development, 2016).

Participation benefits have also been defined by the *Institute of Planning and Development of the City of Prague*, stating that effective public participation may speed up the discussion of investment plans, thus saving time, human, and financial resources. By selecting appropriate tools, participation also enables the inclusion of marginalised groups with special needs (e.g., the elderly, poor families, and the disabled) in urban planning processes. Thus, participatory planning not only strengthens democratic principles such as transparency and accountability in urban planning, but also becomes an important means of community development (Institute of Planning, 2016).

Examples of the citizen involvement in the planning process include the first participatory project implemented in 1996 on Prague's Wenceslas Square, when 500 people were invited to the Lucerna space for a planning weekend (Participation Manual, 2016); another example is the Brno Cultural Parliament, which is a platform for bringing together representatives of the cultural and creative industries, involved officials of the Brno municipal authority, city districts and politicians. It is a space for mutual information exchange, discussion, coordination, strategic planning, and formulation of proposals for the city's cultural policy (Brno Cultural Parliament, 2018).

The Ministry of Regional Development (MRD), in its *Guide to the Implementation of the National Regional Development Priorities in the Czech Republic*, as amended by *Update No. 1* (2016), set out the priorities of spatial planning for ensuring sustainable de-

dle čl. 28 Pomůcky (2016) nutné zohledňovat nároky dalšího vývoje území, požadovat jeho řešení ve všech potřebných dlouhodobých souvislostech, včetně nároků na veřejnou infrastrukturu. Návrh a ochranu kvalitních městských prostorů a veřejné infrastruktury je nutné řešit ve spolupráci veřejného i soukromého sektoru s veřejností. Za ideální město lze považovat takové, které má vyvážené podmínky pro všechny důležité aktivity, které ve městě probíhají (doprava, bydlení, práce a volný čas), dodržuje občanská práva a zajišťuje nejlepší životní podmínky obyvatel; akceptuje postoje a životní styl svých obyvatel a bere na vědomí názory všech, kteří ve městě pracují, obchodují apod. Pro zapojení veřejnosti do územního plánování je klíčová Místní Agenda 21, a to zejména v provázání plánování strategického s plánováním územním. Důsledná koordinace strategického a územního plánování může do jisté míry předcházet řadě konfliktů, které se jinak mohou objevit například až ve fázi uplatňování územního plánu (MMR, 2016).

V rámci projektu podpořeného z programu MATRA z Ministerstva zahraničních věcí Nizozemského království vznikla publikace o způsobu zapojení občanů ke spolupráci (Agora, 2006). Participace umožňuje překonávat nedorozumění mezi radními, zastupiteli a úředníky na straně jedné a občany na straně druhé. Vede k lepším rozhodnutím orgánů měst a obcí. Rovněž usnadní zavádění nepopulárních opatření, která nakonec povedou ke zlepšení životní úrovně v dané obci. V neposlední řadě, partnerství s občany a neziskovými organizacemi pomůže obcím získat peníze z evropských fondů – a plně využít možností, které s sebou přinesl vstup České republiky do Evropské unie (Agora, 2006).

Město Ostrava využilo principy participativního plánování v projektu fajnOVA, který začal v roce 2016 jako součást přípravy Strategického plánu rozvoje města Ostravy na období 2017-2023. Strategický plán města ukazuje, jakým směrem se chce Ostrava vydat a jaké konkrétní aktivity chce realizovat nebo podpořit v letech 2017-2023, aby v horizontu do roku 2030 naplnila své rozvojové vize a zařadila se sebevědomě mezi vyspělá evropská města, která jsou blíže světu, lidem a přírodě. Pro přípravu tohoto strategického plánu byl vytvořen Projekt participativní tvorby strategického plánu fajnOVA 2016. Ambicí projektu bylo, aby se do

velopment of the territory. To ensure the quality life of citizens, according to Article 28 of the Guide (2016), there is a need to consider the requirements of further development of the territory, asking for solutions in all long-term contexts, including the requirements for public infrastructure. The design for and protection of quality urban spaces and public infrastructure must be addressed in collaboration between the public and private sector with the public. We consider an ideal city to be the one that has balanced conditions for all important activities that take place in the city (transport, housing, work, and leisure time), respects civil rights, and ensures the best living conditions for its citizens; accepts attitudes and lifestyles of its people and considers the views of all those who work, do business, etc. in the city. The *Local Agenda 21* programme is key to public participation in spatial planning, especially in linking strategic planning with spatial planning. Consistent coordination of strategic and spatial planning can to some extent prevent many conflicts that may otherwise arise, for example, at the stage of implementation of the spatial plan (MRD, 2016).

A project supported by the MATRA programme of the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of the Netherlands has produced a publication on how to engage citizens to work together (Agora, 2006). Participation helps overcoming misunderstandings between councillors, people representatives, and officials on the one hand and citizens on the other. It leads to better decisions by municipal authorities. It also facilitates the introduction of unpopular measures that will eventually lead to an improvement in the living standard in a municipality. Lastly, partnerships with citizens and NGOs will help municipalities to draw money from EU funds, thus taking full advantage of the opportunities brought by the Czech Republic's accession to the European Union (Agora, 2006).

The city of Ostrava has used the principles of participatory planning in the fajnOVA project, which began in 2016 as part of the preparation of the Strategic Development Plan of the City of Ostrava for the period 2017-2023. The Strategic Development Plan shows the direction Ostrava wants to take and what specific activities it wants to implement or support between 2017-2023 in order to fulfil its development visions on a timeline to 2030, confidently ranking among advanced European cities that tend to be closer to the world, people, and nature. To prepare this strategic plan, the Participatory Strategic Plan Development

přípravy jednotlivých projektů, generování nových nápadů a iniciativ zapojili co největší měrou a co nejvíce samotní obyvatelé Ostravy. Lidé se do tvorby strategického plánu měli možnost zapojit různými způsoby – dotazníkového šetření se účastnilo 6 800 lidí, své podněty v pocitových mapách a vzkazy městu na akcích a v ulicích sdělilo 8 000 lidí, dalších 1 200 lidí využilo možnosti vyplnit pocitovou mapu elektronicky. Přes 3 500 lidí se přidalo do fajnOVA komunity na Facebooku, Instagramu a Twitteru, několik stovek se účastnilo pracovních setkání nebo zaslalo připomínky. Město lidem průběžně umožňuje přispět vlastním námětem na projekt, který by strategii pomohl naplnit. Na www.fajnova.cz/fajnovy-projekt bylo a stále je možné podávat projekty elektronicky. Vybrané projekty jsou připravovány k realizaci (FajnOVA, 2018).

V ostravském regionu lze v současnosti také komparovat zkušenosti z participativního plánování, např. ve Frýdku-Místku v rámci realizovaného projektu Krajského úřadu Moravskoslezského kraje „Podpora komunitní práce v MSK“ s názvem *Tři kroky pro kolonii válcoven* (Špačková, Čech, 2017). Projekt byl zaměřen na přípravu a realizaci vzdělávacího plánovacího workshopu pro obyvatele sídliště Válcoven ve Frýdku-Místku s tématem revitalizace areálu sídliště, ve kterém společně žijí Romové i obyvatelé většinové společnosti.

Workshop pro obyvatele lokality představil možnosti a formy, které je možné využít při budoucím plánování obnovy v sídlišti ve spolupráci s jeho obyvateli. Proběhl ve spolupráci s místní skupinou aktivních obyvatel, kteří si říkají *Rada sídliště Válcoven plechu*, a komunitními pracovníky Krajského úřadu Moravskoslezského kraje. Se zapojením místních obyvatel byly specifikovány potřebné úpravy a změny a možnosti jejich postupného provedení (Špačková, Čech, 2017). Město Pardubice se zapojilo v letech 2012-2014 do participativního kulturního plánování a do procesu tvorby kulturních politik přizvalo lokální kulturní aktéry, širší veřejnost, politiky i experty. Součástí rozsáhlé analytické části výzkumu bylo také mapování kulturních hodnot, jež probíhalo formou veřejných setkání v různých částech města, a to včetně periferních oblastí. V rámci těchto komunitních workshopů se diskutovalo a do map zaznamenávala hodnotná místa daného území, místa setkávání či uskutečňování kulturních a volnočasových aktivit, nebo naopak lokality s nevyužitým

fajnOVA Project 2016 was designed. The project ambition was to involve the citizens of Ostrava themselves as much as possible in the preparation of individual projects and the generation of new ideas and initiatives. People had an opportunity to participate in the development of the strategic plan in various ways – 6,800 people took part in the questionnaire survey, 8,000 people shared their suggestions in feeling maps and messages to the city at public events and on the streets, and another 1,200 people filled out the feeling map electronically. Over 3,500 people joined the fajnOVA community on Facebook, Instagram, and Twitter, and several hundred participated in workshops or sent in comments. The City continually asks people to contribute their own ideas for projects that would help fulfil the strategy. Electronic submission of projects continues to be available at www.fajnova.cz/fajnovy-projekt. Selected projects are being prepared for implementation (FajnOVA, 2018).

In the Ostrava region, we can compare different experiences from participatory planning, for example, utilize the “Support of Community Work in the Moravian-Silesian Region” project implemented in a town of Frýdek-Místek entitled *Three Steps for Rolling Mill Community* (Špačková, Čech, 2017). The project focused on the preparation and implementation of an educational planning workshop for the residents of the Válcovny plechu (Rolling Mill) housing estate in Frýdek-Místek with the revitalisation theme of the estate area where Roma and majority community citizens live together. The workshop for the community citizens introduced different possibilities and forms that can be used in future planning of the renewal of the housing estate in cooperation with its citizens. The project engaged a local group of active citizens, called the *Council of the Válcovny plechu estate*, and community workers from the Regional Office of the Moravian-Silesian Region. With the citizen involvement, the needed adjustments, changes to the space, and the options for their gradual implementation were specified (Špačková, Čech, 2017).

In 2012-2014, the city of Pardubice engaged in participatory cultural planning and invited local cultural stakeholders, the broader public, politicians, and experts to participate in the process of cultural policy-making. The extensive analytical part of the research also included mapping of cultural values, which took place in the form of public meetings in various parts of the city, including peripheral areas. During these community work-

potenciálem. V neposlední řadě pak také místa, která dnes již neexistují, ale pro zdejší komunitu měla a stále mají určitý význam (Zahálková, 2017).

Dalším příkladem participativního plánování je Nadace VIA se svými programy *Umění žít spolu* a ŽIVÁ KOMUNITA (Nadace VIA, 2018), podporující aktivní lidi, kteří chtějí zlepšit život ve své sousedské komunitě. Rozvíjí komunitní život, podporuje skupiny lidí, kteří společně proměňují veřejná prostranství, ožívují veřejný prostor, usilují o lepší sousedské vztahy nebo se nebojí společně postavit za veřejný zájem. Společná práce zlepšuje jejich vzájemné vztahy a upevňuje vztah k místu, kde žijí (Nadace VIA, 2018).

Také Nadace partnerství v *Programu rozvoje obce* vychází při strategickém plánování z klíčových potřeb obyvatel a s jejich aktivním zapojením (Nadace partnerství, 2018). Facilitátor Martin Nawrath hovoří o potřebě pochopení komunitního rozměru ve strategickém plánování: „*Sebelepší strategie vytvořená jednou osvětlenou osobou nebo externím týmem odborníků obvykle nefunguje, nemá-li základ v komunitě, která ji poté bude naplňovat. Při tvorbě programu rozvoje obce proto vytváříme prostředí, které místním obyvatelům umožňuje konstruktivní diskuzi nad konkrétními problémy v obci a možnými způsoby, jak je řešit. Díky plánování s veřejností se radnici dostává užitečné zpětné vazby, která zvyšuje důvěryhodnost a dlouhodobé využití strategie.*“ (Nadace Partnerství, 2018.) Zapojením veřejnosti do územního plánování se zabývá text autorek Záhumenské a Kunclové (2014). Uvádí řadu argumentů, které zpochybňují participativní územní plánování, nicméně adekvátně tomu nabízí způsob řešení. Příkladem je nezapojení občanů do procesu plánování, tudíž „neparticipace“. Avšak proaktivní samosprávy se téměř vždy přesvědčí o opaku – o zájmu většího počtu občanů. Komunikace s občany, vstřícné informování a další techniky nepochybně zajistí vyšší míru zapojení občanů do procesu přípravy územní plánovací dokumentace.

Při vhodně zvolených technikách může být participace dokonce velmi vysoká, ale pořád je nutné počítat s významnou skupinou neaktivních občanů. Záhumenská a Kunclová (2014) vidí tuto skutečnost jako jeden z problémů klasických metod participativního plánování, konkrétně u setkání a workshopů. Proces územního plánování se přitom týká tisíců až stovek tisíců lidí. Jednou ze zajímavých možností je

shops, valuable places of the area, meeting places or places for cultural and leisure-time activities, or, on the contrary, places with untapped potential, were discussed and mapped. Lastly, there are also places that no longer exist, but were and still are of some importance to the local community (Zahálková, 2017). Another example of participatory planning is Nadace VIA (VIA Foundation) with its programmes *The Art of Living Together* and *THE LIVING COMMUNITY* (Nadace VIA, 2018), supporting active people who want to improve quality of life in their neighbourhood community. It develops community life, supporting groups of people who work together to transform or revitalise public spaces, strive for better neighbourhood relations and are not afraid to stand up together for the public interest. Working together improves their relationships with one another and strengthens their relationship with the place where they live (Nadace VIA, 2018).

Also, Nadace Partnerství (Partnership Foundation) and its *Municipality Development Programme* draws from the key citizen needs in its strategic planning and their active involvement (Nadace Partnerství, 2018). Facilitator Martin Nawrath talks about the need for understanding a community dimension in strategic planning: *“Even the best strategy developed by one enlightened person, or an external team of experts usually does not work if it does not have a basis in the community that will then implement it. Therefore, when designing a community development programme, we try to create an environment that allows the locals to have a constructive discussion about specific problems in their community and possible ways to solve them. By planning together with the public, the municipality council receives useful feedback that enhances the credibility and long-term use of the strategy”* (Nadace Partnerství, 2018).

Public engagement in land-use planning is dealt with by Záhumenská & Kunclová (2014), who present a number of arguments that question participatory planning, but they offer ways in which to address it adequately. An example is the non-involvement of citizens in the planning process, hence ‘non-participation’. However, proactive local governments are almost always convinced of the opposite – that many citizens are interested in participation. Communication with citizens, responsive information, and similar techniques will undoubtedly ensure a higher level of citizen involvement in the preparation process of land-use plan documentation.

dle autorek využití moderních technologií, jako jsou smartphony nebo webové technologie. V zahraničí jsou tomuto tématu věnovány odborné diskuze a články, které vycházejí ze sociologických šetření.

Právě moderní technologie mají potenciál zaměřit se na ty občany, kteří by jinak neměli možnost nebo zájem získat dostatek informací a kteří jsou až následně nespokojeni se schváleným stavem věcí. Sociální sítě, mobilní internet a další způsoby však nabízí nezměrný prostor pro šíření informací. Proto někteří autoři dospívají k závěru, že tyto nástroje jsou velmi dobře využitelné při územním plánování jako lokální procedury, naopak pro řešení otázek nemístního nebo dokonce nadstátního významu vhodné být nemusí (Záhumenská, Kunclová, 2014).

Čtyři české neziskové organizace, a to Agora CE, CpKP, Partnerství a Zelený kruh, iniciovaly vznik projektu PAKT (Participace, Komunikace, Transparentnost), jehož cílem je oslovit co nejvíce zástupců veřejné správy na všech úrovních (obecní, krajské i republikové) a motivovat je k tomu, že budou občany aktivně zapojovat do rozhodování. Inspiroval se mimo jiné britským Compactem, ale i obdobnými dokumenty v dalších zemích. Partneři projektu vytvoří širokou koalici organizací zabývajících se participací. Členové koalice budou lobbovat ve veřejné správě za prosazení PAKTu a zároveň budou aktivizovat veřejnost participačními projekty. PAKT využívá zkušeností a podpory norského partnera, neziskové organizace IdéBanken. Participace je v České republice vnímána spíše jako prostředek, ale my chceme participaci etablovat jako téma samo o sobě (PAKT, n.d.).

Ne všechny příklady však vyznívají pozitivně, dr. Radim Perlín (2015) z PřF UK a Výzkumného centra RURAL upozorňuje na omezující paradox v účasti veřejnosti. Na jedné straně mluvíme o zapojování lokálních aktérů do rozhodování, na druhé straně sledujeme velmi malý zájem o společné formování vize, nalezení shody nad cíli konkrétního dokumentu. Je snazší kritizovat chybnou, z vnějšku formulovanou koncepci, než se na koncepci sám spolupodílet.

Další zkušenosti s participativním plánováním na českém území lze deklarovat na vícero projektech, jako např. Zapojení veřejnosti do přípravy strategického plánu města Čelákovice (realizace v roce 2011), Aktualizace Strategie rozvoje města Třebíč (realizace v roce 2011), Zapojení veřejnosti do

With proper techniques, participation can be very high. However, we still need to take into account a significant group of inactive citizens. Záhumenská & Kunclová (2014) see this as one of the issues of classical methods of participatory planning, specifically when using meetings and workshops. At the same time, the process of land-use planning involves thousands to hundreds of thousands of people. According to the authors, one of the interesting possibilities is the use of modern technologies such as smartphones or web technologies. Abroad, this topic is the subject of expert discussions and articles that are based on sociological surveys.

It is modern technology that has the potential to target those citizens who would otherwise not have the opportunity or interest to obtain sufficient information and who are only subsequently dissatisfied with the state of affairs. However, social networks, the Internet, and other means offer immeasurable space for dissemination of information. Therefore, some authors conclude that these tools are very well applicable to land-use planning as a local procedure, while they may not be applicable for addressing issues of non-local or even supra-state importance (Záhumenská, Kunclová, 2014).

Four Czech NGOs, specifically Agora CE, CpKP, Partnerství and Zelený kruh, initiated the PAKT (Participace, Komunikace, Transparentnost) project, the aim of which is to reach as many representatives of public administration at all levels (municipal, regional, state) as possible and motivate them to start actively involving citizens in decision-making. It was inspired, among others, by the British Compact, but also by other similar documents in different countries. The project partners will form a broad coalition of organisations dealing with participation in their activities. The coalition members will lobby in the public administration to promote the PAKT and will also activate the public through participation projects. The PAKT benefits from the experience and support of its Norwegian partner, the non-profit organisation IdéBanken. In the Czech Republic, participation is perceived more as a means, but we want to establish participation as an actual topic (PAKT, undated).

However, not all examples are positive, Dr. Perlín (2015) from Charles University in Prague, Faculty of Science and the RURAL Research Centre points to a limiting paradox in public participation. On the one hand, we talk about the involvement

tvorby generelu dopravy města Nymburk (realizace v roce 2011), projekt v Českém Brodě (realizace v roce 2007), projekt v Novém Městě nad Metují (realizace v letech 2003-2004), v Dobřanech (realizace v letech 2003-2004) nebo v Hradci Králové (realizace v letech 2003-2004) (Agora, 2018).

of local stakeholders in decision-making, on the other, we can see very little interest in shaping the vision together, finding consensus over the objectives of a particular document. It is easier to criticize a flawed, externally formulated concept than to participate in the concept itself in person.

Further experience with participatory planning in the Czech territory can be mentioned in several projects, such as the Involvement of the Public in the Preparation of the Strategic Plan of the Town of Čelákovice (implemented in 2011), Update of the Development Strategy of the Town of Třebíč (implemented in 2011), Involvement of the Public in the Development of the Transport Master Plan of the Town of Nymburk (implemented in 2011), project in Český Brod (implemented in 2007), Nové Město nad Metují (implemented in 2003-2004), Dobřany (implemented in 2003-2004), or Hradec Králové (implemented in 2003-2004) (Agora, 2018).

Případová studie Hlavní třídy v Ostravě-Porubě

V následujícím textu jsou popsány výzkumné fáze procesu participativního plánování, jeho výsledky a následně výsledky cyklické reflexe daného procesu.

Výzkumné fáze procesu participativního plánování

Ostrava je třetím největším městem České republiky, metropolí Moravskoslezského kraje. Jako konkrétní modelovou lokalitu pro případovou studii jsme zvolili prostor Hlavní třídy v Ostravě-Porubě. **Případová studie lokality slouží k zmapování a analýze zvolené lokality a je nezbytným podkladem pro tvorbu metodiky plánování v městském prostoru, jejíž využitelnost bude možná i v méně komplexním prostředí menších či malých obcí.**

V našem pojetí procesu participace jsme se inspirovali responzivní evaluací zaměřenou na komplexní sledování jevů s cílem podpořit lokální snahy o zlepšení. V procesu responzivní evaluace jsou preferovány techniky umožňující vynoření nových otázek a problémů během hodnocení. Tento přístup rovněž zdůrazňuje roli kontextu, v němž výzkum probíhá (Stake, 2004). Takto pojaté participativní plánování je druhem akčního výzkumu, který je jednotou pozorování, myšlení a jednání projevující se jako spirála opakujících se

Case Study: Main Street (Hlavní třída) in Ostrava-Poruba

The following text describes individual research phases of the participatory planning process, its results, followed by the results of the cyclical reflection of the whole process.

Research Phases of the Participatory Planning Process

Ostrava is the third largest city in the Czech Republic, the hub of the Moravian-Silesian Region. For a specific model location for the case study, we chose the area of Main Street in the Ostrava district of Poruba. **The case study of the area serves to map and analyse the selected location and is an essential basis for the creation of a planning methodology in urban space, which may also be applicable in a less complex environment of medium- and small-sized municipalities.**

Our conception of the participatory process is inspired by responsive evaluation aimed at comprehensive monitoring of phenomena in order to support local improvement efforts. In the process of responsive evaluation, techniques that allow new questions and issues to emerge during the evaluation are preferred. This approach also emphasizes the role of the context in which the research takes place (Stake, 2004). Participatory planning, conceived in this way, is a type of action research that is a unity of observation, thinking, and action

aktivit, tj. pozorování a reflexe, plánování, jednání (Stringer, 2007).

V návaznosti na uvedené pojetí jsme rozlišovali čtyři fáze procesu participativního plánování v městském prostoru, a to **fázi evaluační, extenzivní, intenzivní a reflexivní**, a celkem bylo zrealizováno 15 participativních technik.

1. V **evaluační fázi** procesu, která je zaměřena na hodnocení daného prostoru jako místa a metod participativního plánování, které jsou v něm využívány, byla zrealizována technika sebeevaluace. Tato technika byla realizována jako sebeevaluace stavu participativního plánování v městském prostoru v dané lokalitě pomocí sebe-evaluačního dotazníku pro aplikační garanty projektu. Data byla následně vyhodnocena prostřednictvím tematické analýzy a deskriptivních statistických metod.

2. **Extenzivní fáze** slouží k zapojení široké veřejnosti a je zaměřena zejména na rozšiřování poznatků o daném prostoru, místu nebo jevu. V této fázi byla zrealizována technika **desk research** nebo také „výzkum od stolu“, která představuje identifikaci, analýzu a zpracování sekundárních odborných zdrojů. V našem případě byla využita při mapování sociálně-dějinných, sociálně-demografických, sociálně-politických a architektonických aspektů dané lokality se snahou porozumět těmto kontextům. Dále byla uspořádána **fokusní skupina** zaměřená na hloubkovou diskuzi tématu. Data byla sbírána ve skupinové diskuzi vedené moderátorem. Naší fokusní skupiny se zúčastnilo 14 osob z řad aplikačních garantů a zástupců spolupracujících organizací a výstupem byl tematicky tříděný zápis.

manifested as a spiral of repetitive activities, i.e., observation and reflection, planning, and action (Stringer, 2007).

Following this conception, we distinguished four phases of the participatory planning process in urban space, specifically the **evaluative, extensive, intensive, and reflexive phases**, with a total of 15 participatory techniques being implemented.

1. In the **evaluative phase** of the process, which is aimed at evaluation of the selected space as a site, and methods of participatory planning used in it, we implemented a self-evaluation technique. This technique was implemented as a self-evaluation of the state of participatory planning in the urban space in the given location by means of a self-evaluation questionnaire for the project application guarantors. The data was then evaluated through thematic analysis and descriptive statistical methods.

2. The **extensive phase** serves to involve the general public and mainly intends to increase knowledge about a given space, location, or phenomenon. In this phase, a **desk research** technique was implemented, which includes the identification, analysis, and processing of secondary expert sources. In our case, we used this technique in mapping of the socio-historical, socio-demographic, socio-political, and architectural aspects of the site in an attempt to understand these contexts. In addition, a **focus group** was organized to discuss the topic in depth. Data was collected in a group discussion led by a facilitator. Our focus group was attended by 14 persons from among the application sponsors and representatives of the collaborating organisations. The output was thematically sorted minutes.

1, 2 Setkání fokusní skupiny se zástupci aplikačních garantů a spolupracujících organizací, 2019 / A focus group meeting with representatives of application sponsors and cooperating organisations, 2019 Foto / Photo: Marie Špiláčková

3, 4 Důležitou součástí byla propagace projektu, např. prostřednictvím banneru na porubské akci Cirkulum, 2019 / Promotion was an important part of the project, e.g., with a banner at the popular Poruba Cirkulum event, 2019. Foto / Photo: Martin Kopáček, Marie Špiláčková

Následně bylo zrealizováno dotazníkové šetření, které nám umožnilo získat data od 199 osob. Technika probíhala ve třech variacích: a) pomocí přímého dotazování v lokalitě, b) pomocí dotazování tzv. stakeholderů (na doporučení aplikačními garanty) a c) pomocí nepřímého písemného dotazování v lokalitě. Získaná data byla analyzována pomocí deskriptivních statistických metod. Jako rozšiřující technika analýzy rozhovorů relevantních komunikačních partnerů, stakeholderů, byla využita **situační analýza**. V rámci polostrukturovaných rozhovorů byly před samotným interview připraveny okruhy otázek. Na takto připravené „jádro“ interview se posléze dále nabalovaly otázky další. Vzniklé situační mapy poté sloužily k zachycení všech (stěžejních) elementů přítomných ve zkoumané situaci za účelem zachycení komplexnosti a dynamičnosti dané situace. V našem případě byla výzkumná otázka situační analýzy položena následovně: Co je to Hlavní třída v Porubě a co pro vás znamená? Výzkumu se zúčastnilo 32 informantů na základě doporučení aplikačních garantů.

Pro zapojení široké veřejnosti jsme rovněž využili **informační a komunikační technologie**. Konkrétně jsme využili webových a facebookových stránek projektu za účelem poskytnutí informací široké veřejnosti o projektu a za účelem propagace projektu, včetně jeho jednotlivých aktivit.

Prostřednictvím webových stránek projektu a sociální sítě Facebook jsme zrealizovali techniku **Photovoice**. Jedná se o vizuální techniku, která probíhá za využití fotoaparátů či kamer k dokumentování reality odehrávající se v komunitě

Subsequently, a questionnaire survey was carried out, collecting data from 199 persons. The technique was carried out in three variations: a) by direct questioning in the locality, b) by questioning of stakeholders (recommended by the application sponsors), and c) by indirect written questioning in the locality. The data collected was analysed using descriptive statistical methods. **Situational analysis** was used as an extension technique to analyse the interviews of relevant communication partners, the stakeholders. As part of the semi-structured interviews, a series of questions were prepared prior to the interview. The “core” interview was then further expanded upon by other questions. The resulting situational maps then served to capture all (key) elements present in the researched situation in order to capture the complexity and dynamism of that situation. In our case, the research question of the situational analysis was defined as follows: What is the Main Street in Poruba and what does it mean to you? A total of 32 informants participated in the research based on the recommendations of the application sponsors.

We also used **information and communication technology** to engage the general public. We used the project’s website and Facebook to provide information to the general public about the project and to promote the project, including individual activities. We used the project’s website and Facebook to implement the **Photovoice** technique. This is a visual technique that uses cameras or camcorders to document the reality of an investigated community or locality. The method allows to record and discuss situations and processes that are often hidden to

či lokalitě. Metoda umožňuje zaznamenat a diskutovat situace a procesy, které jsou výzkumníkům často skryté. Cílovým příjemcem tedy mohl být kdokoliv, kdo webové stránky projektu navštívil či zhlédl odkaz na Facebooku a je nějakým způsobem spojen s danou lokalitou. Zapojení občané mohli vkládat fotografie místa, kde se cítí dobře či kde tráví čas anebo místa, které je pro ně spojeno s nepříjemnými pocity, problémy či překážkami. Byli požádáni o pojmenování fotografie s možností jejího popisu a o vysvětlení svého vztahu k lokalitě. Celkem jsme získali 11 pozitivních a 14 negativních komentářů k vymezenému prostoru, které byly dále tematicky analyzovány.

Talking walls, neboli „mluvící zdi“, jsou takřka uměleckým nástrojem pro získání informací od široké veřejnosti či specifické skupiny, která je určena lokálním umístěním dané zdi. Tázaným byla poskytnuta plocha k vyjádření svých názorů bez asistence facilitátora. V dané lokalitě jsme umístili plakáty se třemi větami, které bylo možno doplnit a upřesnit dle preferencí účastníka. Věty se týkaly témat, která v předchozích diskuzích vyvolávala emotivnější reakce, a často rozporuplné odpovědi. Na plakátu byl umístěn také QR kód, který odkázal účastníky na identický formulář k vyplnění na webu projektu. **3. Intenzivní fáze** procesu participativního plánování poté slouží k zapojení úzce zaměřeného okruhu specifických účastníků (konkrétní skupiny osob nebo osoby angažované v konkrétním problému) a je zaměřena na spolupráci na konkrétním specifickém úkolu, problému.

Technika **World Café** nad mapou umožnila zapojit aplikační garanty a spolupracující organizace v rozvíjení předchozích dílčích výsledků průzkumu na téma: Co pro Vás znamená Hlavní třída v Porubě? Dílčí výstupy sloužily jako podklad pro vytvoření témat, kterým se věnovaly skupinové diskuze nad mapou zájmového území. Setkání sloužilo ke zhodnocení současného stavu a specifikaci představ o budoucnosti lokality. Celkem se zúčastnilo 27 osob.

Cílem techniky **Charette** poté bylo prohloubit poznání o potřebách v konkrétním místě a formulovat závěry, na kterých je ve skupině shoda, případně odhalit témata, která v diskusi vycházela jako kontroverzní. V našem případě se jednalo o moderovanou cyklickou diskusi, která proběhla ve dvou kolech, s 15 osobami se vztahem k danému místu, jeho podrobnou znalostí a zájmem vyjádřit názor.

researchers. The target audience could therefore be anyone who has visited the project website or seen the Facebook link and is in some way connected to the location. Participating citizens could upload photos of a place where they feel comfortable or spend their time; or on the contrary, a place that is associated with unpleasant emotions, problems, or obstacles for them. They were asked to name the photo, attach its description, and to explain their relationship to the site. In total, we received 11 positive and 14 negative comments about the defined space, which were further analysed thematically.

Talking walls are almost an artistic tool for eliciting information from the general public or a specific group determined by the location of a particular wall. Respondents were given a space to express their views without assistance of a facilitator. In a given location, we placed posters with three sentences that could be completed and written in more detail according to the participant’s preferences. The sentences covered topics that had elicited more emotional responses in previous discussions, and often contradictory responses. We also placed a QR code on the poster, which referred participants to an identical form to fill out on the project’s website. **3. The intensive phase** of the participatory planning process then serves to engage a narrowly focused group of specific participants (a specific group of persons or persons involved in a specific issue) and is aimed at collaborating on a specific task or issue.

The **World Café** technique with gathering over the map involved application sponsors and collaborating organisations to help in developing the previously acquired sub-results of the survey on the topic: What does Main Street in Poruba mean to you? The sub-output served as the basis for the development of topics addressed in group discussions over the map of the area of interest. The meeting served to evaluate the current state of the area and to specify ideas for the site’s future. A total of 27 persons participated.

The **Charette** technique aimed to deepen the understanding of the needs in a particular site and to formulate conclusions on which there was a group consensus, or to reveal topics that emerged as controversial in the discussion. In our case, this was a moderated cyclical discussion, organised in two rounds, with 15 persons with a relationship to the surveyed place, a detailed knowledge of it and an interest in expressing an opinion.

5-10 Realizace techniky World Café, leden 2020 / The World Café technique, January 2020. Foto / Photo: Marie Špiláčková

11, 12 Setkání s pamětnicemi Hlavní třídy proběhlo v rámci reminiscence, srpen 2020 / Meeting with female witnesses as part of the reminiscence technique, August 2020. Foto / Photo: Marie Špiláčková

Zrealizována byla také **urbánní hra**, technika, která účastníkům přináší možnost stát se hypotetickou osobou se vztahem k řešenému místu, která má za úkol zformulovat své priority. Prezentované podněty všech různých rolí byly podrobeny diskuzi a hlasování. Výsledkem je poté řada jednotlivých podnětů, jejich prioritizace napříč účastníky a rovněž edukace účastníků. On-line podoby hry se zúčastnilo celkem 31 hráčů.

Prostřednictvím techniky **reminiscenčních scénářů budoucnosti** byli do procesu zapojeni také senioři žijící v dané lokalitě. Tato technika je založena na tvorbě možných představ budoucnosti ve vztahu k dané tematické, které mohou sloužit jako inspirace ke strategickému plánování. Probíhala pomocí opakovaného kontaktu se třemi pamětnicemi daného místa za využití dobových fotografií. K zajištění dat byla využita metoda orální historie zaměřená na sběr ústních svědectví osob. Data byla doslovně přepsána a dále analyzována pomocí tematické analýzy.

4. Reflexivní fáze byla realizována cyklicky po každé z jednotlivých fází a slouží k reflexi a validizaci realizovaného postupu. V rámci procesu participativního plánování byla využívána pravidelná **reflexivní setkávání projektového týmu**, která byla zaměřena na prezentaci již realizovaných technik, jejich reflexi ze strany výzkumného týmu, plánování dalších aktivit a dosažení co nejvyšší kvality jejich průběhu a na reflexi limitů výzkumu. Realizovány byly rovněž

We also utilized an **urban game**, a technique that gives participants the opportunity to become a hypothetical person with a relationship to the researched place who is assigned to formulate his/her priorities. The presented suggestions of all different roles were subjected to discussion and voting. The result is then many individual suggestions, their prioritisation across participants as well as the education of participants. A total of 31 players participated in the online form of the game.

Through a **reminiscence and future scenarios** technique we managed to involve seniors living in the area in the process. This technique is based on the creation of future ideas in relation to a given topic, which may serve as an inspiration for strategic planning. It was carried out through repeated contact with three female witnesses of the site using old photographs. To acquire data, we used an oral history method to collect oral testimonies from them. The data was transcribed verbatim and further analysed using thematic analysis.

4. The reflexive phase was carried out cyclically after each of the individual phases and served to reflect and validate the implemented procedure. The participatory planning process used regular **reflexive meetings of the project team**, which were aimed at presenting the techniques already implemented, their reflection by the research team, planning of future activities, achieving of the highest possible quality of their course, and finally reflecting on the research limits. **Panels of involved experts and stakeholders**, consisting of people

13, 14 Pravidelnou součástí práce bylo i setkávání projektového týmu, 2019-2020. / Regular project team meetings were included, 2019-2020. Foto / Photo: Marie Špiláčková, Martin Kopáček

panely zapojených expertů a stakeholderů složených z osob, které budou využívat výsledky projektu. Všichni účastníci mohli sdílet informace a přispívat k diskusi a konsensu zapojených aktérů bylo obvykle dosaženo prostřednictvím hlasování. Panel zapojených expertů proběhl třikrát, poprvé nad výsledky sebeevaluace stakeholderů, podruhé nad výsledky dotazníkového šetření a situační analýzy a potřetí jako diskuze k Případové studii. Celkově se panelů zúčastnilo 55 osob a jejich výstupy sloužily k validizaci postupu a rozšíření poznatků.

who will use the project results, were also applied. All stakeholders were able to share information and contribute to the discussion. Their consensus was usually achieved through voting. The panel of involved experts was held three times; the first time it was over the results of stakeholder self-evaluations, the second time over the results of the questionnaire survey and situational analysis, and the third time it was a discussion on the case study. A total of 55 persons participated in the panels. The panel outputs served to validate the process and disseminate the findings.

Popis lokality jako předmětu případové studie²

Jako zastřešující metodologický přístup pro tvorbu dat byla využita případová studie, která je jednou z nejčastějších metod kvalitativního výzkumu. Jde o detailní studium jednoho případu, ať už je tento případ vymezen jakkoli. Gerring (2006) vymezuje případ jako prostorově ohraničený jev pozorovaný v jednom časovém bodě či v jednom časovém období, musí být tedy uzavřený, s jasnými hranicemi, vnitřní logikou fungování a specifickou podstatou. Případem tak může být osoba, jev, organizace nebo území, jako je tomu v našem případě. Byla zvolena tzv. jedinečná (idiografická) případová studie, kladoucí důraz na porozumění jedinečnosti konkrétního případu bez nároků na generalizaci získaných poznatků. V našem případě se jednalo o kombinaci

Site Description as Subject of the Case Study²

The case study was used as an overarching methodology for data generation, and is one of the most common qualitative research methods. It is a detailed study of a single case, regardless of how this case is defined. Gerring (2006) defines a case as a spatially delimited phenomenon observed at one point in time or in one time period, so it must be closed, with clear boundaries, an internal logic of functioning and a specific nature. A case can thus be a person, a phenomenon, an organisation, or a territory, as in our case. The unique (idiographic) case study was chosen, emphasizing the understanding of uniqueness of a particular case without any claims to generalize the knowledge gained. In our case, it was a combination of the synergy of the use of qualitative and quantitative research

² Text byl zveřejněn v rámci publikačního výstupu z projektu: Špiláčková et al. Případová studie. Ostrava, 2020.

² The text was published as a project publication output: Špiláčková et al. Case Study. Ostrava, 2020

synergie využití kvalitativních i kvantitativních výzkumných strategií a odbornosti technických i netechnických vědních oborů. **Cílem Případové studie** (Špiláčková et al., 2020) bylo zajistit významově co nejširší a obsahově nejhlubší data o jednom případě - Hlavní třídě v Ostravě-Porubě za účelem získání celostního pohledu a vzhledu do problematiky dané lokality.

Následující text představuje syntézu výsledků získaných prostou obsahovou analýzou a pilotáží participativních technik realizovaných v terénu Poruby. Nejprve se seznámíme s historicko-demografickými aspekty. Jméno Poruba se vztahuje k původnímu zalesnění oblasti. Slovo porub, poruba je „místo v lese, kde se rube, kácí stromy“. První doložená zmínka o Porubě pochází dle Bakaly a kol. (1993) z roku 1393. Obec měla po dlouhé období vesnický ráz s převahou rolníků, zahradníků a dalších živnostníků. V prvních letech po skončení 2. světové války došlo k významným změnám. Komunistický režim, který se naplno ujal vlády po roce 1948, podpořil myšlenku vybudování nového socialistického města, které se mělo stát viditelným symbolem úspěchu a výkladní skříň socialistického režimu. Pro toto nové město byly vybrány pozemky v katastrálním území Poruby. Od roku 1952 se začíná stavět první, architektonicky charakteristická část Poruby budovaná v pravidelném klasicistním urbanistickém schématu dominantních tříd s monumentálními obytnými budovami s obchodním paterem. Architektura tohoto období se nazývá socialistický realismus. V Porubě byly podle původního urbanistického plánu z počátku padesátých let vystavěny ještě další části podél Hlavní třídy, které nadále zachovávaly charakter městského bulváru. Domy již nemají historizující dekorace. Jedná se o typizované stavby budované postupně se rozvíjející panelovou technologií. Další části Poruby mají volnou urbanistickou strukturu s panelovými domy rozmístěnými způsobem, který netvoří hierarchizované prostory, jak je tomu v případě Hlavní třídy.

V současnosti (myšlen rok 2020) má městská část Poruba kolem 66 000 obyvatel. Člení se do osmi postupně budovaných stavebních obvodů. Dominantou a centrem městské části je 1,6 km dlouhá Hlavní (dříve Leninova) třída. Hlavní třída významově představuje zřetelné centrum Poruby. Je to aktivní místo díky přítomnosti živého parteru i parkové zeleně a nejstarší část prostoru je rovněž městskou památkovou zónou.

strategies and the expertise of technical and non-technical disciplines. **The Case Study** (Špiláčková et al., 2020) has aimed to provide the broadest and deepest data in terms of content on one case — Main Street in Ostrava-Poruba — in order to gain a holistic view and insight into the issues of the site.

The following text presents a synthesis of the results obtained from simple content analysis and piloting of participatory techniques implemented in the district of Poruba. Let's start with historical-demographic aspects. The name Poruba refers to the original forestation of the area. The word 'porub', 'poruba' is "a place in the forest where trees are cut down". According to Bakala et al. (1993), the first documented mention of Poruba dates to 1393. For a long time, the village had a rural character with a predominance of peasants, gardeners, and tradesmen. In the first years after the end of World War II, significant changes took place. The communist regime, which took full control after 1948, supported the idea of building a new socialist town – a visible symbol of success and a showcase for the socialist regime, and the land in the cadastral area of Poruba that was chosen for this new town. From 1952, the construction of the first architecturally characteristic section of Poruba began in a regular classical urban scheme of dominant boulevards with monumental apartment buildings and parterres with shop entrances facing the boulevards. The architecture of this period is termed Socialist Realism. According to the Poruba district original urban plan from early 1950s, other sections were later built along Main Street, which continued to preserve the character of a city boulevard. The buildings no longer have historicizing decorations. They are standardized buildings built with the gradually developing prefabricated technology. Other parts of Poruba have a loose urban structure with prefabricated buildings arranged in a way that does not form hierarchical spaces, as is the case with Main Street.

Today (in 2020), the Poruba district population is approx. 66,000. It is divided into eight building districts, which were built gradually. The district's dominant centre is the 1.6 km long Main (formerly Lenin) Street (Hlavní třída in Czech). The Main Street represents the distinct centre of Poruba. It is an active place due to the presence of a lively parterre and park greenery. The oldest part of the area is listed as an urban conservation area. The Poruba district is the second most populous district of the

15, 16 Hlavní třída v Porubě / Main Street in Poruba

Městský obvod Poruba je druhým nejlidnatějším obvodem statutárního města Ostravy. Pokles počtu obyvatel, s nímž se potýká celá Ostrava, je zde ale ještě dynamičtější (téměř dvojnásobný oproti průměru SMO) – obvod přišel od roku 2000 o více než 18 % svých obyvatel, resp. o 14 tisíc osob (SMO, 2020). Dalším významnou charakteristikou obyvatel Poruby je vyšší podíl osob seniorského věku. Zatímco údaj za Ostravu je 20,7 % z celkového počtu obyvatel, v Porubě jde o 26 % (SMO, 2017). Faktorem rámuujícím možnosti bydlení v daném městském obvodu je struktura bytového fondu. V Porubě se nachází téměř 29 tisíc bytů, z toho ale jen 929 obecních (MMO Odbor majetkový, 2020). Podíl obecního bytového fondu na celkovém počtu bytů na území městského obvodu je důležitým ukazatelem, nakolik může být Poruba aktérem ovlivňujícím bytovou politiku na svém území. Jako určitá hranice možnosti aktivního ovlivňování je udáváno 10 % a v Porubě je ve vlastnictví města cca 3 %, což je poměrně malá hodnota.

Na území města Ostravy je podíl obecních bytů cca 9,5 % z celkového počtu bytů. V Porubě je tak podíl obecního bytového fondu výrazně nižší, než je souhrnná hodnota. Poruba však začala počet obecních bytů navyšovat, kdy byl od soukromého vlastníka Heimstaden Czech s.r.o. koupen tzv. Oblouk a počet bytů tak byl nově o téměř 130 navýšen. Z hlediska aspektů života ve městě, resp. městském obvodu, je důležité mapovat sociální zranitelnost u části obyvatel a funkčně nastavovat podpůrnou síť. Sociální vyloučení je dynamickým jevem, ale v rámci Poruby je primárně situován do jedné lokality. Je však potřeba zmínit, že se jedná o lokalitu s kvalitní občanskou vybaveností, dostupností

city of Ostrava. However, the population decline experienced by the entire metropolitan Ostrava is even more dynamic here (almost double the city's average) – the district has lost more than 18% of its population, i.e., 14,000 people, since 2000 (City of Ostrava, 2020). Another significant characteristic of Poruba's population is the higher proportion of senior citizens. While the figure for Ostrava is 20.7% of the total population, in Poruba it is 26% (City of Ostrava, 2017). A factor limiting the housing options in the urban district is the structure of the housing stock. There are almost 29,000 dwellings in Poruba, but only 929 of them are municipal (Property Division of City of Ostrava, 2020). The share of municipal housing stock in a total number of dwellings in the municipal district is an important indicator of the extent to which the district of Poruba can be an important stakeholder in housing policy in its territory. Whereas 10% has been defined as a lower limit for active influence, Poruba only owns approx. 3%, which is thus a relatively small value.

In the territory of the city of Ostrava, the share of municipal flats is approx. 9.5% of the total number of flats. In Poruba, the share of municipal housing stock is significantly lower than the total value. However, Poruba started to increase the number of municipal flats when the "Oblouk" (The Arch) building complex was purchased from the private owner Heimstaden Czech s.r.o. and the number of flats was thus newly increased by almost 130. Regarding quality-of-life aspects in the city, or in the district, it is important to continue mapping social vulnerability of some citizen groups and thus functionally setting up a support network. Social exclusion is a dynamic phenomenon, but within the Poruba district it is primarily concentrated in one locality. However, it should be noted that this is a locality with

potřebných institucí i městské hromadné dopravy a s kvalitním bytovým fondem. Definičním kritériem je tak jistá míra sociální zranitelnosti, která je vymezena prostřednictvím společně posuzovaných osob příjemců příspěvku na živobytí a stupněm koncentrace v území (resp. v základní sídelní jednotce). Toto vymezení využívá Magistrát města Ostravy i v Akčním plánu koncepcce sociálního bydlení. V sociální oblasti je cílem snažit se funkčně reagovat na výše uvedené, tedy na pokles počtu obyvatel (bytová politika, rozvoj obvodu, podpora bydlení, zapojování obyvatel), stárnutí populace (domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, pečovatelské služby) a ekonomickou zranitelnost (program sociálního bydlení, azylové domy, služby pro cílové skupiny se specifickými potřebami).

Následující popis lokality je výsledkem realizovaných participativních technik, blíže popsanych v *Případové studii* (Špiláčková et al., 2020). Snahou realizované případové studie bylo celistvě ukázat současný stav Hlavní třídy v Porubě očima respondentů, informantů a účastníků pilotovaných participativních technik (uvedená označení zapojených osob v textu synonymicky variuje podle použité techniky). Realisticky zobrazuje potřeby místních občanů, jejich vzpomínky na doby minulé, ale také přání a vize do budoucna, jak by Hlavní třídu chtěli zažít. Hlavní třída byla informanty silně spojována se svou historií a se soukromými sentimenty vyprávěcích, např. „*ta stará Poruba*“. S Hlavní třídou bylo v tomto kontextu uváděno pojmenování „*Leninka*“ a výskyt legendárních míst či obchodů (např. Labužník, kino Dukla, cukrárna Centrumka, kavárna Morava, Poklad, Pékárna, Mléčný bar, Supraphon a další). Výrazným pozitivem byla rozmanitost obchodů a služeb, která dnes chybí. V minulosti nebyla potřeba jezdit do centra města, protože všechny základní druhy výrobků či služeb byly na Hlavní třídě zastoupeny.

Hlavní třída je pojímána spíše jako celek a je zdůrazněna její historická hodnota, informanti za více symbolickou vnímali její horní část, zejména pak Věžičky, které označovali za architektonický skvost. Dle respondentů je v současnosti nejvýznamnějším místem Alšovo náměstí, následuje kruhový objezd, označován v odpovědích jako „*rondel*“ nebo „*kruháč*“ a dále kavárny a restaurace nacházející se na Hlavní třídě, jako je Cukrárna u Babičky, Mexická restaurace, Mléčný

quality amenities, access to necessary institutions and public transport, and a quality housing stock. The defining criterion is thus a certain degree of social vulnerability, which is defined by the persons jointly assessed as recipients of the subsistence allowance and the degree of concentration in the area (or in the basic settlement unit). This definition is also used by the City of Ostrava in its Action Plan of the Social Housing Concept. In the social services area, the aim is to try to respond functionally to the above phenomena, i.e., to population decline (housing policy, district development, housing support, population involvement), population ageing (homes for the elderly/assisted living, homes with special regime, care services) and economic vulnerability (social housing programme, shelters, services for target groups with specific needs).

The following description of the site is the result of implemented participatory techniques, described in more detail in the *Case Study* (Špiláčková et al., 2020). The case study has strived to show the current state of Main Street in Poruba in a holistic way, through the eyes of respondents, informants, and participants of piloted participatory techniques (the indicated names of involved persons in the text vary respectively based on the technique used). It realistically depicts the needs of local citizens, their memories of the past, but also their wishes and visions for the future, how they would like to experience Main Street. Main Street was strongly associated by informants with its history and with personal sentiments of the narrators, e.g., „*the old Poruba*“. The name „*Leninka*“ and legendary places or shops (e.g., Labužník, Dukla cinema, Centrumka confectionery shop, Morava café, Poklad community house, bakery, Mléčný bar, Supraphon, etc.) were mentioned in this Main Street context. A significant positive aspect was a variety of shops and services that is lacking today. In the past, there was no need to go to the city centre, as all basic types of products or services were available on Main Street.

Main Street is conceived more as a whole with its historical value being emphasized. However, informants perceived its upper section (rather than the whole street) as more symbolic, especially „*Věžičky*“ (The Towers), which they described as an architectural gem. According to the respondents, the most important place today is Alšovo náměstí (Alšovo Sq.), followed by the roundabout, referred to in their replies as „*rondel*“ or „*kruháč*“ and then cafés and restaurants located on Main

bar, Co Café apod. V rámci analýzy se často objevovala také přirovnání k jiným městům či místům jako Champs-Élysées v Paříži či La Rambla v Barceloně, které Hlavní třída vyprávějíci asociovala. Místo bylo spojováno s určitou hrdostí či „chloubou“.

Největší počet respondentů si Hlavní třídu představuje jako centrum Poruby. Poté představuje místo plné jejich oblíbených kaváren, restaurací a obchodů, kde tráví lidé svůj volný čas. Třetí nejčastější asociace je spojena s architektonickým stylem „sorela“, ve kterém je Hlavní třída vybudována. Z dat ze situační analýzy vyplynulo, že celých 61 % dotázaných vnímalo Hlavní třídu pozitivně. Převažovaly odpovědi jako „procházka“, „dětství“, „prostředí“ a „zeleň“. Naopak negativní pocity vnímalo 12 % dotázaných v souvislosti s „velkým provozem automobilů“ nebo „velkým ruchem“. Kulturní a sportovní aktivity realizované na Hlavní třídě jsou informanty vnímány pozitivně. Někteří vyjádřili v souvislosti s konáním spolkové činnosti či neformálních společenských akcí potřebu neutrálního prostoru k setkávání. Hovořili také o možnosti vytváření komunitních zahrad. V rámci reminiscence seniorky významně zmiňovaly sdílený život obyvatel v blízkém okolí. Lidé se více stýkali, komunikovali při každodenních rutinních situacích, ale také při slavnostních událostech jako oslava Nového roku. Popisovaly ho jako něco, čeho bylo dříve daleko více, nežli je tomu dnes.

Byla identifikována také řada rozvojových oblastí, návrhů na zlepšení, ale také vizí, jak využít potenciál daného místa. Sdělovanými „problémy“ byly např. chátrání, absence místa na volný pohyb pro děti (a pro psy), rovněž absentující veřejné WC v občanské vybavenosti, menší využívanost „spodní části“ třídy či výskyt reklamního smogu. K dalšímu zlepšení by pomohly přechody pro chodce, lavičky, prádelna a další. Často opakovaným negativem byla doprava a „chaos s parkováním“. Zajímavou oblastí k dalšímu řešení bylo propojení kampusu Vysoké školy báňské s Hlavní třídou tak, ať nevzniká „exkludovaný prostor univerzity“. V Hlavní třídě byl ale objeven i potenciál např. pro její prodloužení v souladu s původně plánovaným historickým konceptem, využití „prázdné louky na konci Hlavní třídy“ či „využití výběžku Alšova náměstí“. Objevovala se potřeba rozšiřovat a vylepšovat lokalitu pro mladší generaci. Například zavedení bezplatné wi-fi v prostoru Hlavní třídy by dle informantů všech věkových

Street, such as Cukrárna u Babičky, Mexická restaurace, Mléčný bar, CoKafe, etc. Comparisons to other cities and places, such as Champs-Élysées in Paris or La Rambla in Barcelona, were associated with the Main Street by some of the narrators. The place was associated with a certain pride or ‘boasting’.

The largest number of respondents imagine Main Street to be the centre of the Poruba district. Another image is that it represents a place full of frequented cafés, restaurants, and shops where people spend their leisure time. The third most frequent association is related to the architectural style of “Sorela”, in which Main Street is built. The data generated from situational analysis showed that 61% of respondents perceived Main Street positively. Responses such as “walk”, “childhood”, “environment” and “greenery” were predominant. On the other hand, 12% of respondents had negative feelings associated with “a lot of cars” or “major traffic”. The cultural and sports activities on Main Street are perceived positively by the informants. Some expressed the need for a neutral meeting space in connection with organisation of social activities or informal social events. They also talked about the possibility of creating community gardens. In the context of a reminiscence technique, senior ladies significantly mentioned the life sharing with other citizens in the nearby area. In the past, people were socializing more, interacting in everyday routine situations, but also during festivities such as the New Year’s celebration. They described it as something that used to be much more than it is today.

We also identified a number of areas for development, suggestions for improvement, and visions of how to realize the site’s potential. The communicated “problems” were, for example, dilapidation, the absence of space for children (and dogs) to run free, the absence of public toilets, the lesser use of the “lower section” of the boulevard, and the presence of advertising smog. Pedestrian crossings, benches, laundry facilities, etc. would help to further improve the boulevard. Traffic and “parking chaos” were a frequently repeated negative. An interesting area to further address was connecting the VSB Technical University campus to the Main Street, so that it does not create an “excluded university campus”. However, we also revealed a potential of Main Street with its formerly planned extension in accordance with the originally planned historical concept, that was, the use of an “empty meadow at the end of Main Street” or “the use of an extended corner of Alšovo Square). There was

kategorií mohlo mladší generaci motivovat k tomu, aby trávili více času zde namísto nákupních center.

Hlavní třída tak byla často vnímána jako místo, kde je možno „poseďte“. Byla často označována jako místo procházek, při kterých se lze zastavit pro posezení a odpočinek na lavičkách nebo pro občerstvení. Zmiňovaným elementem byly také nákupy, kdy byla Hlavní třída připodobňována k „shopping parku bez střechy“. Podívejme se ještě do budoucnosti. V oblasti scénářů budoucnosti respondentky navrhovaly dvě varianty. Jako reálnější vidí maximální využití chodníků ve prospěch zahrádek a převahu hospod s minimem běžných obchodů. Radikálnější scénář by znamenal udělat od Floridy směrem nahoru pěší zónu s ponecháním autobusové dopravy. Významným prvkem, který synonymicky varioval v pilotovaných technikách, je přítomný „genius loci“ Hlavní třídy. V technice photovoice se objevila výstižná konotace tohoto pojmu: „Jedinečnost této lokality pod památkovou ochranou se skrývá v multifunkčnosti a městotvornosti této části ulice. Bydlení, služby, relaxace, sportovní vyžití ...“.

Reflexe využívání participativních technik

V rámci realizace jednotlivých technik participace v městském prostoru jsme po celou dobu výzkumu respektovali **rámec myšlení participativního paradigmatu**. V praktickém pojetí je participativní výzkum založen na spolupráci výzkumníka a „neakademického aktéra“, kterým mohou být komunity, zájmové skupiny či nevládní organizace apod. Za klíčový element takového výzkumu tak nelze považovat metody, ale přístup ze strany výzkumníků, jelikož participativní přístup nabízí porozumění, spolupráci a vzájemnost, včetně respektování sebedeterminace a autonomie účastníků (Albridge, 2015).

Realizací participativních technik jsme tak identifikovali řadu výhod i limitů jejich využívání. K nezbytným předpokladům úspěšné realizace participativního plánování řadíme rovněž dodržování etických a organizačních principů.

a need to expand and improve the location for the younger generation. For example, the introduction of free wi-fi in Main Street area could, according to informants of all ages, encourage the younger generation to spend more time here instead of in shopping centres.

Main Street was thus often perceived as a place to ‘sit for a while’. It was often referred to as a place to go for a stroll, where one could pause for a rest on benches or enjoy snacks and refreshments. Shopping was also an element mentioned, with Main Street being compared to an “open air shopping mall”. Let’s also look further into the future. In terms of future scenarios, respondents suggested two options. They saw maximum use of pavements in favour of beer gardens and a predominance of pubs with a minimum of ordinary shops as more realistic. A more radical scenario would be to make a pedestrian area starting from Florida café upwards with only bus transport allowed. A significant element that has varied synonymously in the piloted techniques is the omnipresent ‘genius loci’ of Main Street. In the photovoice technique, an apt connotation of this term emerged: “The uniqueness of this urban conservation area lies in the multifunctionality and urbanity of this part of the boulevard. Housing, services, relaxation, sports activities ...”.

Reflection on the Use of Participatory Techniques

As part of the implementation of different participatory techniques in urban space, we followed the **framework of thinking of the participatory paradigm** throughout the research. In practical terms, participatory research is based on collaboration between the researcher and a “non-academic participant”, which can be communities, interest groups, NGOs, etc. Thus, the key element of such research is not the methods but the approach on the part of the researchers, since the participatory approach offers understanding, collaboration, and reciprocity, including respect for the participant’s self-determination and autonomy (Albridge, 2015).

Thus, by implementing participatory techniques, we have identified many advantages and limitations of their use. We also include adherence to ethical and organisational guidelines as basic prerequisites for the successful implementation of participatory planning.

Výhody a nevýhody participativních technik

V procesu participativního plánování jsme vytvořili čtyři kategorie participativních technik dle cíle jejich využití: **informativní, edukativní, explorativní a kolaborativní.**

A) Cílem **informativních technik** je seznámení veřejnosti s plánovacími činnostmi, s projekty. Příkladem může být výstava návrhů, informativní stánek, informační schůzky (např. na úrovni veřejného projednání), zpráva v médiích či na internetu atd.

Výhodami informativních participativních technik, jako je realizace konferencí či využívání webových a facebookových stránek, je možnost informování a zapojení potenciálně velkého okruhu lidí a všech cílových skupin do komunitního plánování. Sdílení informací v on-line prostředí je snadné, dostupné a pro mnoho lidí také preferované. On-line nástroje jsou vhodné pro průběžné informování, jsou časově efektivní a lidé se mohou snadno zorientovat v probíhajících, ale díky archivaci příspěvků rovněž v realizovaných aktivitách. Využívání těchto nástrojů s sebou však nese potřebu zapojení odborníků na jejich spravování a aktualizaci obsahu. Nevýhodu lze spatřovat v limitech viditelnosti stránky, v oslovení omezeného okruhu uživatelů i riziku vyřazení skupin osob, které nejsou „počítačově gramotné“. Uspořádání konference poté umožňuje získání bezprostřední zpětné vazby. Je však organizačně mnohem náročnější a volba vhodných prostor může být obtížná, jelikož často nelze předem předpovídat malou či naopak vysokou účast občanů.

B) Smyslem **edukativních technik** je různá forma vzdělávání, šíření informací, seznamování s problémy a jejich možným řešením a aktivizace veřejnosti, která je připravena na hlubší formy participace. Příkladem může být komunitní vycházka, přednáška, urbánní hra, konference, výstava či on-line platforma.

Edukativní participativní techniky v sobě skýtají krom předávání informací také možnost otevřených diskuzí a konfrontací různých názorů, ale i nacházení vzájemné shody. Mohou být atraktivní díky neformální atmosféře a zážitkovému charakteru. Jsou aplikovatelné na všechny věkové kategorie zapojených. Jejich realizace v prezenční formě je pro organizátory časově jednodušší, získají zpětnou vazbu od účastníků rychleji, mají větší společenský dopad v rámci komunity

Advantages and Disadvantages of Participatory Techniques

In the participatory planning process, we have created four categories of participatory techniques by the purpose of their use: **informative, educational, exploratory, and collaborative.**

A) **Informative techniques** aim to inform the public about planning activities and projects. Examples include an exhibition of proposals and designs, an information booth, information meetings (e.g., at the level of public meetings), a media or Internet message, etc.

The advantages of informative participatory techniques, such as the organisation of conferences or the use of websites and Facebook pages, include the possibility of informing and involving of a potentially large number of people and all target groups in community planning. Sharing information in an on-line environment is easy, accessible, and preferred by many people. Online tools are good for keeping people informed, are time efficient, and people can easily orient themselves in ongoing activities, but thanks to the archiving of posts, also in already implemented activities. However, the use of these tools entails the involvement of experts to administer and update the content. The disadvantages include the website visibility limitations, addressing of the limited number of users, and the risk of excluding groups of persons who are not 'computer literate'. The organisation of a conference then allows for immediate feedback. However, it is much more demanding in terms of organisation, and the choice of suitable venues can be difficult, as it is often impossible to predict in advance the rate of citizen participation.

B) The purpose of **educational techniques** is to educate in various ways, to disseminate information, to make the public aware of the problems and their possible solutions, and to activate the public, which is ready for deeper forms of participation. Examples include a community walk, a lecture, an urban game, a conference, an exhibition or an online platform.

Educational participatory techniques, in addition to conveying information, also offer the possibility of open discussions and confrontations of different opinions, as well as finding mutual consensus. They can be attractive due to their informal atmosphere and experiential character. They are applicable to all ages involved. They are easier for organisers to implement in a face-to-face format, because they receive feedback from

a pro některé cílové skupiny mohou být dostupnější. Realizace v on-line prostředí přináší možnost zapojení většího počtu účastníků, je pro ně časově méně náročná a flexibilnější než v prezenčním provedení. Nevýhodou je omezená diskuze, větší riziko ztráty účastníků v průběhu realizace a menší socializační a komunitní rozměr. Edukativní participativní techniky zároveň vyžadují aktivní přístup účastníků, představivost a empatii.

C) **Explorativní techniky** si kladou za cíl zejména získat informace, názory či komentáře. Příkladem mohou být ankety, dotazníky, rozhovory, soutěže pro veřejnost, kulaté stoly, komunitní vycházka, World café, Charette, Photovoice apod.

Výhodami explorativních participativních technik je relativně jednoduchá realizace, rychlý zisk i rozšíření dat a oslovení a zapojení širokého spektra osob. Prostřednictvím těchto technik lze propojit řešené místo s výzkumem a propagovat aktivity projektu ve veřejném prostoru. Dotazníková šetření mohou zajistit reprezentativnost vzorku s maximální autenticitou. Při nepřímém dotazování je vyloučen subjektivní vliv tazatele, respondentům je poskytnuta časová i prostorová volnost pro vyjádření a soukromé vyplnění dotazníku může navíc také navýšit upřímnost a autenticitu vyjádřeného názoru. Nevýhodou nepřímého dotazování může být v případě delších či náročných otázek zvýšené riziko nevyplnění dotazníku, je proto vhodné použít motivaci pro jeho vyplnění respondentem. Struktura dotazovaných v přímém dotazování je vybírána dopředu a návratnost vyplněných dotazníků je tak stoprocentní. Je pružné, umožňuje doplnit vyzorované reakce či doplňující odpovědi mimo oficiální dotazník.

Nevýhodou poté představuje možnost ovlivnění zájmu respondenta o vyplnění tazatelem a obava ze ztráty anonymity může vést ke snížení autenticity odpovědí. Rozhovory jsou přirozenou technikou sběru dat a umožňují získání hloubkového vhledu do tématu. Rovněž skupinové diskuze pomáhají získat perspektivy účastníků a v rámci realizace technik lze využívat skupinové dynamiky. V pojetí „desk research“ je výhodou rozvíjení a specifikace původních témat, tvorba syntézy již existujících poznatků či odкрыtí nových souvislostí a také získání historické perspektivy dané lokality či tématu. Mezi nevýhody explorativních participativních technik lze

participants more quickly; they have a greater social impact within the community, and they may be more accessible for some target groups. Online implementation enables involvement of more participants, is less time-consuming and more flexible than in a face-to-face format. The disadvantages include limited discussion, a greater risk of losing some of the participants during implementation, and a lower socialising and community dimension. Educational participatory techniques also require an active approach from participants, imagination, and empathy.

C) **Exploratory techniques** mainly aim to obtain information, opinions, and comments. Examples include surveys, questionnaires, interviews, public competitions, round table talks, community walk, World Café, Charette, Photovoice, etc.

The advantages of exploratory participatory techniques are that they are relatively simple to implement, data can be quickly collected and disseminated, and a wide range of people can be reached and involved. Through these techniques it is possible to link the location under consideration to the research and to promote the project activities in the public space. Questionnaire surveys can provide a representative sample with maximum authenticity. In indirect questioning, the subjective influence of an interviewer is eliminated, respondents are given enough time and space to express themselves, and the private completion of the questionnaire can also increase honesty and authenticity of the opinion expressed. The disadvantage of indirect questioning may be an increased risk of failure to complete a questionnaire in the case of longer or more difficult questions, so it is advisable to use incentives to encourage respondents to complete the questionnaire. The respondent structure in direct questioning is selected in advance resulting in the return rate of completed questionnaires thus approaching 100%. It is flexible, allowing for supplementation of observed responses and/or additional responses beyond an official questionnaire.

The disadvantage is in an interviewer possibly influencing the respondent's interest in completing the survey, and also that the fear of losing anonymity may lead to a reduction in authenticity of responses. Interviews are a natural data collection technique and allow for gaining in-depth insight into a topic. Also, group discussions help to gain participants' perspectives, and group dynamics can be used in the technique implementation. In the

zařadit nechuť občanů zapojit se či sdělovat své názory před ostatními ve skupině. Techniky realizované ve veřejném prostoru mohou být ovlivněny klimatickými vlivy a mohou být organizačně náročné na průběžný sběr dat. Realizace rozovorů poté předpokládá zvýšené nároky kladené na vyhodnocování získaných dat, které nelze generalizovat a které slouží spíše jako vhled do perspektivy komunikačních partnerů. Nevýhoda on-line podoby těchto technik poté spočívá v digitální exkluzi, v nutné kontrole výstupů z hlediska relevance a vhodnosti obsahu, v jednostranné komunikaci zapojených a zachování jejich anonymity.

D) **Kolaborativní techniky** jsou založené na spolupráci a jejich snahou je získat co nejpodrobnější podklady a požadavky pro konkrétní řešení. Účastníci jsou do jisté míry tvůrci takového řešení, ale rovněž za rozhodnutí přebírají odpovědnost a musí hledat společné zájmy. Techniky vedou k tvůrčímu přístupu a výsledkem jsou konkrétní řešení témat a strategií. Příkladem mohou být urbánní hry, kulaté stoly, diskuzní skupiny či různé jiné specifické formy diskuzí jako World café nebo Charette (Glumbíková, Špiláčková, Špačková a kol., 2021).

Kolaborativní participativní techniky pomáhají získat názorové perspektivy účastníků, reflexi a doporučení pro realizaci dalšího postupu prací na projektu. Přispívají rovněž k rozvíjení a specifikaci původních témat a také k validizaci výstupů projektu. Dochází k otevřeným diskuzím, názorové konfrontaci, možnosti opakovaně se vracet k různým tématům a k nalézání shody mezi účastníky. Lze využít skupinové dynamiky a zapojit různé cílové skupiny. K nevýhodám těchto technik lze zařadit časovou a personální náročnost, nutnost transparentní prezentace dat i s jejich limity či nezkušenost facilitátorů při podněcování diskuze. Obtížné může být také naplnění potřeby dosažení konsensu u některých témat, dále nechuť sdělovat názory účastníků před zbytkem skupiny a často nemožnost zapojení široké veřejnosti.

Některé příklady konkrétních technik se v uvedených úrovních participace mohou opakovat a rovněž lze jejich výstupy využívat pro následující participativní techniky. Pro dosažení co nejvyšší kvality realizace participativních technik je přínosem reflexivní setkávání realizačního týmu. Výhodou je vzájemné seznámení členů týmu, rozšíření perspektiv

'desk research' concept, there are advantages in the development and specification of original topics, creating a synthesis of existing knowledge and/or uncovering of new contexts, as well as gaining a historical perspective of a given site or topic.

The disadvantages of exploratory participatory techniques include the reluctance of citizens to engage or communicate their views and opinions to others in the group. Techniques implemented in public spaces can be affected by climatic influences and can be organisationally demanding in terms of ongoing data collection. The interview implementation implies increased demands on the data evaluation, which (data) cannot be generalised and serves more as an insight into the perspective of communication partners. The disadvantage of the online form of these techniques then lies in the digital exclusion, the necessary inspection of the output in terms of their content relevance and appropriateness, the one-sided communication of those involved, and the preservation of anonymity.

D) **Collaborative techniques** are based on collaboration and seek to obtain the most detailed input and requirements for a particular solution. The participants are to some extent the creators of such solution, but they also accept responsibility for their decisions and must seek common interests. The techniques lead to creativity and result in specific solutions to issues (topics) and strategies. Examples include urban games, round table talks, discussion groups, and various other specific forms of discussions such as World Café or Charette (Glumbíková, Špiláčková, Špačková et al., 2021).

Collaborative participatory techniques help acquiring participants' perspectives, reflections and recommendations for the implementation of further project activities. They also contribute to the development and specification of original topics as well as to the validation of project output. There are open exchanges, confrontation of views, the possibility to revisit different topics, and to find consensus among participants. Group dynamics can be used, and different target groups can be involved. The disadvantages of these techniques include the time and personnel requirements, the need for transparent presentation of the data and its limits, and inexperience of facilitators in stimulating discussion. It can also be difficult to fulfil the need to achieve consensus on some of the topics. Furthermore, the reluctance to communicate participants' views in front of a group and often the impossibility of involving the general public.

jednotlivých členů skrze synergii perspektiv technických a netechnických oborů a posílení platnosti a spolehlivosti využívaných metod. Podmínkou je ochota vyslechnout konstruktivní kritiku od svých kolegů a je nutné brát v úvahu časovou náročnost setkávání.

Principy participativního plánování

Při participativním plánování je třeba dbát určitých etických a realizačních principů. Mezi **etické principy participativního plánování** lze zařadit předpoklad dobrovolnosti účastníků a zachování mlčenlivosti a anonymity získaných dat. Důraz je kladen na respektování jedinečnosti zapojených osob a jejich názoru a projevení úcty k jejich osobním zkušenostem a zážitkům. Snahou participativního plánování je zprostředkování možnosti zapojení pro všechny a vytváření atmosféry důvěry, otevřené reflexe a spolupráce. Zapojení komunikační partneři musí být rovněž informováni o tom, jak bude se získanými daty dále nakládáno.

Realizační principy zahrnují informování účastníků o průběhu realizace participativních technik a zajištění koordinace průběhu technik formou srozumitelnou pro všechny zapojené. Participativní plánování je založeno na předpokladu vzájemného respektu mezi účastníky a na právu každého vyjádřit svůj názor. Při osobních setkáních členové skupiny sdílí časový prostor na vyjádření svých myšlenek a vždy mluví jen jeden účastník. Tazatelé by měli být zejména posluchači a podněcováči ve vztahu k dotazovanému a neměli by jej ovlivňovat svými názory. Každý účastník má rovněž právo říct „stop“, pokud nechce na otázku z nějakého důvodu odpovídat bez nutnosti uvedení důvodu. Setkání mají reflexivní povahu a jsou založena na otevřenosti a sdělování zpětné vazby v rámci principů konstruktivní kritiky. Ze strany realizačního týmu je při tvorbě výstupů projektu a odborných textů nutná snaha o nasycení dat vztažených ke konkrétnímu tématu nebo jevu, reflexivní přístup

Some of the examples of specific techniques can be repeated in the above levels of participation and their output can also be used for the planned participatory techniques. To achieve the highest quality of implementation of participatory techniques, reflexive meetings of the implementation team are beneficial. The advantage is a face-to-face meeting of team members, broadening of perspectives of individual members through the synergy of perspectives from technical and non-technical disciplines as well as strengthening of validity and reliability of the methods used. A willingness to listen to constructive criticism from colleagues is a prerequisite and the time commitment of the meetings must be considered too.

Participatory Planning Guidelines

In participatory planning, certain ethical and implementation guidelines must be observed. The **ethical guidelines of participatory planning** include the assumption that participants participate voluntarily, and that the data collected is confidential and anonymous. An emphasis is placed on respecting the uniqueness of the persons involved and their opinions as well as on showing respect for their personal experiences. Participatory planning seeks to facilitate opportunities for participation for all and to create an atmosphere of trust, open reflection, and collaboration. The communication partners involved must also be informed about how the data collected will be handled.

Implementation guidelines ensure that participants are informed about the course of participatory technique implementation and that the techniques are coordinated in a way that is comprehensible for all involved. Participatory planning is based on the presumption of mutual respect among participants and on the right of everyone to express their opinion. In face-to-face meetings, group members share time to express their ideas with only one participant speaking at a time. Interviewers should be primarily listeners and stimulators in relation to an interviewee and stay away from influencing the interviewee with their opinions. Also, each participant has the right to say 'stop' if they do not want to answer a question for any reason without having to state a reason. The meetings are reflexive in nature and are based on openness and communication of feedback based on the constructive criticism principles. On the part of the implementation team, in the production of project output and professional texts, there is a need to strive

ke zjištění, zdrojům dat a jejich platnosti a kritické propojování poznatků z jednotlivých zdrojů. A v neposlední řadě je důležité sdílení výsledků participativního plánování všem zúčastněným.

for data saturation related to a specific topic or phenomenon, a reflexive approach to findings, data sources and their validity, and a critical integration of knowledge from different sources. Finally, it is important to share the results of participatory planning with all stakeholders.

PARTICIPATIVNÍ PLÁNOVÁNÍ V MEZINÁRODNÍM KONTEXTU

PARTICIPATORY PLANNING IN AN INTERNATIONAL CONTEXT

Eva Špačková, Leida Schuringa, Zora Pauliniová, Nadia M. Anderson

Ve světě se uplatňují různé způsoby a techniky, jak zapojovat veřejnost do rozhodovacích a plánovacích procesů, ať už z důvodů formálních (protože to navenek dobře vypadá nebo je to legislativně vyžadováno) nebo čistě praktických (protože obyvatelé zapojení vyžadují a považují jeho naplnění za jedno ze svých občanských práv). V zemích s dlouhodobou a nepřerušovanou tradicí demokratické správy mají obvykle hlubší a pestřejší zkušenosti s participací a principy spolupráce s obyvateli jsou pevněji zakotveny v praktických postupech, plánovacích procesech a legislativních dokumentech, zejména pro jednání o záležitostech týkajících se lokálních komunit. Efekt a intenzita spolupráce se v jednotlivých zemích liší podle hospodářských a společenských podmínek i podle míry podpory momentálně vládnoucí politické reprezentace.

Cílem této publikace nebylo vytvořit celkový mezinárodní obraz participace. Chceme představit detailněji konkrétní zkušenosti ze tří zemí – z Nizozemska, ze Slovenska a z USA. Tyto země pro nás reprezentují tři různé kontexty: Nizozemsko jako příklad vyspělé západoevropské demokracie, Slovensko jako nám nejbližší stát s velmi podobným politickým a společenským vývojem a USA jako tradiční demokratický stát se silným důrazem na individuální občanskou angažovanost a odpovědnost, kde dlouhodobě žijí vedle sebe nejrůznější etnické a sociální skupiny, jejichž soužití dlouhodobě provázely předsudky založené na mnoha stereotypch. V následujících textech najdeme konkrétní příklady ze tří odlišných zemí, které reprezentují tři odlišné společnosti pohledem tří autorek. Jednotlivé pohledy jsou rovněž ovlivněny profesním zázemím jednotlivých autorek zakotveném v oboru sociologie i architektury, a to jak z prostředí praxe architektonických a správních institucí, tak i ze zkušeností z akademického prostředí spojujícím teorii, výzkum a výuku.

There are various methods and techniques used around the world to involve the public in decision-making and planning processes, either for formal reasons (because it looks good to the outside world or is required by law) or purely practical reasons (because the citizens require to be involved and consider it to be a civil right). Countries with a long and unbroken tradition of democratic governance usually have a deeper and more varied participation experience with the principles of citizen cooperation more firmly embedded in practical procedures, planning processes and legislative documents, especially for dealing with local community issues. The effect and intensity of cooperation varies from country to country, depending on economic and social conditions and the level of support of the currently ruling political representation.

This publication does not have an ambition to create an overall international picture of participation. We intend to present, in more detail, specific experiences from three countries – the Netherlands, Slovakia, and the USA. For us, these countries represent three different contexts: the Netherlands as an example of advanced Western European democracy, Slovakia as our closest neighbour with a very similar political and social development, and finally, the USA as a traditional democracy with a strong emphasis on individual civic engagement and responsibility, where various ethnic and social groups have lived side by side for a long time, and whose coexistence has long been accompanied by prejudices based on a number of stereotypes. In the following texts you find specific examples from these three different countries, which represent three different societies from the perspective of three authors. It should be noted that their individual views and perspectives are also affected by their professional background rooted in the field of sociology and architecture, both in the practice of architectural and administrative institutions and with experience from the academic environment combining theory, research, and teaching.

Leida Schuringa / Nizozemsko / Netherlands

Situaci v Nizozemsku shrnuje **Leida Schuringa**, socioložka, držitelka titulu Integral Master Coach, trenérka a autorka knih o projektovém managementu, řízení rozmanitosti a posilování komunity. Píše také články o Integral teorii (Wilber) a spirálové dynamice (Spiral Dynamics Integral SDi) v sociálních tématech. Působila v neziskovém sektoru a mezinárodním developomentu se zaměřením na participaci lidí při navrhování jejich prostoru pro život. Její vášní je přispívat ke spolupráci mezi lidmi z mnoha různých prostředí. V současnosti se podílí na propagaci Národního občanského shromáždění o klimatu v Nizozemsku.

Nizozemsko představuje jeden z nejvyspělejších demokratických systémů, kde je spolupráce s veřejností dlouhodobě součástí plánování, občané jsou aktivní a procesy zapojení jsou integrovány do všech společenských struktur. Interaktivní plánování se proměňuje a vyvíjí ve stále složitější společnosti.

Nadia M. Anderson / USA

Zkušenost z USA představuje architektka a vysokoškolská pedagožka **Nadia M. Anderson**, která se věnuje kromě praktických projektů rovněž výuce participativních přístupů na univerzitní úrovni. V kontextu amerických měst je velmi významnou součástí participativního plánování zapojení všech rasových, etnických i sociálních skupin obyvatel. Některé z nich mají doposud díky svému nízkému společenskému statusu nízký nebo žádný podíl na rozhodování, a to i o záležitostech, které se přímo dotýkají jejich místních společenství. Nadia M. Anderson působí jako docentka architektury a urbanismu na University of North Carolina v Charlotte, USA. Je také ředitelkou City Building Lab, komunitního výzkumného centra School of Architecture. Její výzkum se zaměřuje na navrhování jako nástroj k překonání strukturálního rasismu v marginalizovaných komunitách, stejně jako k dosažení rovnosti v architektonické praxi a pedagogice. Ve své vlastní ateliérové výuce akcentuje zapojení místní i mezinárodní komunity, vede také semináře o aktivistickém designu. Před příchodem na fakultu UNC Charlotte v roce 2015 působila na Iowa State University, kde řídila Laboratoř komunitního designu a vedla oceněné Bridge Studio. Je licencovanou architektkou s praxí v Chicagu, Varšavě a ve Vídni.

The situation in the Netherlands is summarized by **Leida Schuringa**, sociologist, Integral Master Coach and author of books on project management, diversity management, and community empowerment. She also writes articles about the application of Integral Theory (Wilber) and spiral dynamics integral (SDi) in social-related topics. Leida Schuringa has worked in the non-profit sector and international development, focusing on people's participation in designing their living space. Her passion is to contribute to collaboration between people from many different backgrounds. She is currently involved in promoting the National Civic Assembly on Climate in the Netherlands.

The Netherlands is one of the most advanced democratic systems, where cooperation with the public has long been part of planning. Citizens are active, and involvement processes are integrated into all social structures. Interactive planning has been changing and evolving in an increasingly complex society.

The experience from the USA is presented by the architect and university teacher **Nadia M. Anderson**, who, in addition to her practical projects, also teaches participatory approaches at the university. In the context of American cities, the involvement of all racial, ethnic and social population groups is a very important part of participatory planning. Due to their low social status, some of the groups still have little or no involvement in decision-making, even on matters that directly affect their local community. Ms. Anderson is an associate professor of architecture and urban planning at the University of North Carolina (UNC) in Charlotte, USA. She is also the director of the City Building Lab, a community research centre under the School of Architecture. Her research focuses on design as a tool to overcome structural racism in marginalized communities, as well as to achieve equality in architectural practice and pedagogy. In her studio teaching, Nadia M. Anderson emphasizes the involvement of the local and international community and leads seminars on activist design. Prior to joining UNC Charlotte in 2015, she worked at Iowa State University, where she managed the Community Design Laboratory and led the award-winning Bridge Studio. She is a licensed architect with her own practice in Chicago, Warsaw, and Vienna.

Zora Pauliniová / Slovensko / Slovakia

Svoje zkušenosti s participací ze Slovenska a zejména z Bratislavy popisuje architektka **Zora Pauliniová**. Slovenský kontext je nejbližší tomu našemu a poznání a spolupráce je v tomto případě velmi přirozená a žádoucí v prostoru bez jazykových i kulturních bariér. Zora Pauliniová kombinuje svoji roli architektky a facilitátorky při zapojování veřejnosti do rozhodování. Má rozsáhlé zkušenosti jako facilitátorka participačních procesů. Je spoluautorkou a editorkou řady knih o participaci, veřejných prostorech a o komunitním rozvoji, jako například Občianska participácia, Verejné priestory, Manuál verejných priestranstiev mesta Prešov. Od roku 2005 vedla v programu PrieStory Nadace Ekopolis vícero participativních procesů, stejně jako pro bratislavskou samosprávu při revitalizaci prostorů náměstí. Z neziskového sektoru PDSC (Partners for Democratic Change Slovakia) přešla jako konzultantka pro participaci na Útvar hlavní architektky města Bratislavy. V současnosti pracuje v Kanceláři participativního plánování Metropolitního institutu Bratislavy, kde má na starosti design a vedení dlouhodobějších participačních procesů, ale podílí se i na přípravě metodických a strategických dokumentů (Manifest verejných priestorov, Manuál participácie, Plán Bratislava 2030). Je členkou Cyklokoalície a během celého roku ji můžete potkat na kole v ulicích Bratislavy. Svým fotoaparátem denně dokumentuje bratislavské veřejné prostory a jejich život. Je rovněž členkou sdružení Zrejme, které se věnuje mezigeneračnímu dialogu.

Architect **Zora Pauliniová** describes her experience with participation in Slovakia, particularly in Bratislava. The Slovak context is closest to ours and knowledge and cooperation is in this case very natural and desirable in terms of the lack of language and cultural barriers. Zora Pauliniová combines her role as an architect and facilitator in involving the public in decision-making. She has extensive experience as a facilitator of participatory processes. She is the co-author and editor of a number of books on participation, public spaces and community development, such as Civic Participation, Public Spaces, and the Manual of Public Spaces of the City of Prešov. Since 2005, Dr. Pauliniová has overseen several participatory processes in the PrieStory Programme organized by the Ekopolis Foundation as well as the square revitalization for the Bratislava local administration. She transitioned from the non-profit sector Partners for Democratic Change Slovakia (PDSC), where she was active as a consultant for participation to the Department of the Chief Architect of the City of Bratislava. She currently works in the Participatory Planning Office at the Metropolitan Institute of Bratislava, where she is responsible for the design and management of longer-term participatory processes, but also participates in the preparation of methodological and strategic documents (Manifesto of Public Spaces, Manual of Participation, Bratislava Plan 2030). Ms. Pauliniová is a member of the Cyklokoalícia (Cycling Coalition), so throughout the year you may see her on her bike riding the streets of Bratislava. With her camera, she also daily documents Bratislava's public spaces. She is a member of the *Zrejme Association* dedicated to intergenerational dialogue.

PŘÍPADOVÁ STUDIE PARTICIPATIVNÍHO PLÁNOVÁNÍ (NIZOZEMSKO)

CASE STUDY: PARTICIPATORY PLANNING (THE NETHERLANDS)

Leida Schuringa

Úvod

Než se v této kapitole detailněji zaměříme na rozbor tří konkrétních příkladů „integrovane participace“, začnu krátkým úvodem do historie participativního plánování v Nizozemsku. V Nizozemí jsou veřejnosti známy tyto případové studie:

- NL Cares: občanské iniciativy;
- participativní demokracie v amsterdamské čtvrti Nieuw West;
- občanská sdružení (van Reybrouck).

Ráda bych tedy čtenářům nabídla svou reflexi těchto tří studií, kterou následně doplním o několik teoretických poznatků o integrovaném přístupu, aby bylo jasné, proč je označuji jako projevy hnutí integrovaného participativního plánování.

Nizozemsko má v participativním plánování dlouhou tradici. Účast na utváření veřejného života začala prostřednictvím odborových svazů již v roce 1906, politická účast pak zavedením všeobecného volebního práva (volební právo pro dělnickou třídu bylo zavedeno v roce 1917 a pro ženy v roce 1919). Zpočátku se pozornost věnovaná bydlení ve městech soustřeďovala hlavně na tvorbu nových zákonů upravujících např. hygienické podmínky či vzdělávání. Ve 30. letech se však objevilo nové zaměření na zlepšení životních podmínek lidí. Vše začalo ve velmi chudé části naší země, v provincii Drenthe. V tomto novém přístupu hrála komunitní centra důležitou roli. Po roce 1945 se tento přístup rozšířil do všech provincií. Byly napsány různé knihy o důležitosti sociálních vztahů v městských čtvrtích a o tom, jak tuto sociální síť udržovat při obnově měst (jako např. Rotterdam a další), která byla během války zničena). Objevily se první koncepce komunitních rad.³ V roce 1955 vydal Kanadčan Murray Ross knihu o organizaci komunity a naše Ministerstvo sociálních věcí (CRM) tuto myšlenku představilo na mítinku o plánování obnovy naší země

Introduction

This chapter starts with a short introduction in the history of participative planning in The Netherlands before we dive into three concrete examples of 'Integral Participation'. The following cases have been described:

- NL Cares: inhabitants initiatives,
- Participatory democracy in Amsterdam New West,
- Civil Assemblies (van Reybrouck).

Then I will reflect upon these three cases and introduce some theory about the Integral approach to make clear why I call them manifestations of an Integral participatory planning movement.

The Netherlands already has a long history in participatory planning. Participation via trade unions started in 1906. Political participation started with the introduction of universal suffrage (the right to vote for the working class in 1917 and for women in 1919). At first, attention for urban housing took form mainly by making new laws, e.g., about hygiene, housing and education. But in the thirties a new focus emerged to improve the life conditions for people. It started in Drenthe, a very poor part of our country. In this new approach community centres played an imported role. After 1945 this approach was extended to all provinces. Various books were written about the importance of social relations in the neighbourhood and how to keep this social network when (re)building the city (like in Rotterdam and other cities that were destroyed during the war). The first concepts of community councils³ emerged. In 1955 the Canadian Murray Ross (1955) published his book about community organisation, and our Welfare Ministry (CRM) introduced this idea in the planning of the Reconstruction of our country after the second world war. Apart from a new elan, the

³ Členy komunitních rad jsou obyvatelé obce, městského sousedství nebo čtvrti.

³ Community councils consist of inhabitants of a village, neighbourhood or quarter.

po druhé světové válce. Motivem bylo kromě podnícení elánu také čelit odporu proti modernizaci společnosti.

Proces plánování v obcích měly do té doby v rukou především místní úřady, zatímco místní obyvatelé měli na tvorbu politiky téměř nulový vliv. Jediným způsobem, jak se zapojit, bylo využít právních postupů (podání námítky). Idea komunitních rad a komunitního organizování však změnila hrací pole. Důležitým tématem se stala účast obyvatel na tvorbě politik týkajících se bydlení a občanské vybavenosti ve čtvrtích, kde bydleli. Byla zavedena nová profese komunitní práce, která měla za cíl proměnit zastaralý přístup k městskému plánování. V šedesátých letech 20. století byla účast občanů většinou organizována formou setkání, na nichž místní samospráva vysvětlovala své plány a lidé mohli klást dotazy. Inspirováni studentskými protesty proti místním samosprávám si však lidé začali více uvědomovat své vlastní zájmy a potřeby v oblasti bydlení a životního prostoru. A v sedmdesátých letech pak, kdy byla realizována politika obnovy městského bytového fondu (renovace předválečného bytového fondu), byli už lidé připraveni se dožadovat mnohem větší spoluúčasti na rozhodování, než jim byla doposud umožňována. Jedním z výsledků byla změna vize místních úřadů o tom, jak tento proces renovace známý jako *Utváření sousedství* provádět. Od té doby byla vyvinuta celá škála různých metod a technik, jak zapojit místní obyvatele (a podnikatele) do tvorby politiky ve čtvrti, sousedství nebo obci, v nichž bydlí nebo podnikají. Skutečný dopad participace nicméně nebyl vždy tak velký, jak si lidé přáli. Pro státní úředníky může být obtížné vzdát se vlastních představ a zájmů a využít svých odborných znalostí k podpoře občanů. V období změn vedoucích k neoliberalismu v devadesátých letech byla činnost v komunitních centrech ohrožena finančními škrty a komunitní práce téměř úplně zanikla. Síla městských komunit na mnoha místech slábla a místní úřady cítily větší prostor pro uskutečňování vlastních snů o okouzlivém městě. Současně se ale objevuje na scéně nové hnutí. Na institucionální úrovni se totiž ukázalo, že starý klasický způsob plánování ve společnosti, která je čím dál složitější, příliš nefunguje. Byly představeny nové nástroje jako je systémové myšlení, plánování sítí a další teorie, které měly za úkol vypořádat se s novými výzvami a také řadou různých aktérů, kteří byli součástí procesu. Místní rady a úředníci zůstali v kontaktu

motive was to prevent resistance against the changes towards a modern society.

In the municipalities, the planning process was mainly done by the local authorities and inhabitants barely had any influence on policy making. They could only use legal procedures (notice of objection). But the idea of community councils and community organising changed the playfield. Participation of inhabitants in policy making about their housing and facilities in the neighbourhood became an important issue. The new profession of community work was introduced to change the old planning process in the cities. In the sixties, the participation of civilians was mostly organised as meetings at which the local government explained their plans and people could ask questions. However, inspired by the student protests against authority, people became more aware of their own interests and desires about living in their surroundings. And in the seventies when the urban renewal policy was implemented to renovate the pre-war housing stock, people were ready to demand for much more participation than was given to them. One of the results was a change in the vision of local authorities about how to do this renovation process, called: *Building for the neighbourhood*. Since then a wide range of various methods and techniques to involve the local people (and entrepreneurs) in policy making for their quarter, neighbourhood or village, has been developed.

Nevertheless the real impact of the participation was not always as big as people wanted. It can be difficult for civil servants to let go their own ideas and interests and use their expertise to support civilians. In the neoliberal switch during the nineties, the work in community centres was threatened by cuts and community work disappeared nearly completely. The power of the neighbourhoods weakened in many places and the local authorities felt more free to implement their own dreams about a glamorous city.

At the same time a new movement becomes visible. At the institutional level it became clear that the old classical way of planning didn't work very well in a society that became more and more complex. System thinking, network-planning and other theories and tools were introduced to deal with the new challenges and the range of different actors who were part of the process. Local councils and civil servants stayed in contact with local organisations of inhabitants and new ways of

s lokálními občanskými organizacemi a byly vyvinuty nové způsoby interaktivního plánování. Nyní v 21. století se participace stává pevnou součástí celého procesu institucionálního plánování. Hovoříme přitom o „nové demokracii“, „integrovaném přístupu“ a o posunu k účasti místní správy na občanských iniciativách namísto opačného postupu. V následujícím textu naleznete tři příklady působení tohoto nového hnutí:

NL Cares: občanské iniciativy⁴

V neoliberálním období (od roku 1990 do současnosti) se stát stáhl z mnoha odvětví a ustoupil privatizaci. Hlavním úkolem státu nicméně zůstává jeho společenská odpovědnost. Kvůli rostoucí absenci mnoha sociálních zařízení způsobenou finančními škrty a neoliberální politikou vzniklo kolem roku 2000 nové hnutí zdola (bottom-up movement). Toto kooperativní hnutí, které se zpočátku formovalo v několika malých vesnicích na jihu Nizozemska, se rozšířilo po celé zemi. Dnes v Holandsku funguje více než 1 200 takovýchto občanských iniciativ. Zaměřují se na oblast sociálního zabezpečení, péče a bydlení.

Sociální zabezpečení

První iniciativy jsou spojeny s činnostmi sociálních služeb. V důsledku finančních škrtnů docházelo k stále častějšímu uzavírání sociálních zařízení nebo se argumentovalo velikostí obce, která byla údajně příliš malá na to, aby měla vlastní zařízení. Lidé se proto začali scházet a diskutovat. Produktem diskuzí bylo rozhodnutí udělat něco pro záchranu své komunity. V jedné obci si např. obyvatelé koupili restauraci, která měla zaniknout, a změnili ji na místo setkávání pro celou komunitu. V jiné obci začali místní lidé organizovat neformální pečovatelskou službu pro seniory s demencí, kteří by jinak museli za těmito službami do nedalekého většího města. Byla jim nabídnuta služba nákupu potravin a také doprava. Ve třetí obci založila občanská iniciativa klub vaření, kde se mohli obyvatelé dobře, a přitom levně najíst.

Péče

Po nějaké době se přidalo nové zaměření na nabídku dalších zařízení **formální péče**. V jedné z obcí, kde již probíhaly některé neformální pečovatelské aktivity, spustil bývalý ředitel domova pro seniory novou iniciativu. Mnoho starších lidí bylo čekatelů na dlouhém seznamu zájemců na pomoc

interactive planning were developed. In this 21st century, participation becomes more imbedded in the whole institutional planning process. We are talking about 'New democracy', 'an Integral approach' and about the shift to local government participating in civil initiatives instead of the reverse. In the next sections you will find three examples of this new movement:

NL Cares: Inhabitants initiatives⁴

In the neoliberal period (1990 - now) the state withdrew from more and more sectors to give way to privatisation. Nevertheless the main task of the state remains societal responsibility. Because of the growing absence of many societal facilities - caused by cuts and the neoliberal policy - a new bottom-up movement emerged from around 2000. First started in a few small villages in the South of The Netherlands, this cooperative movement has spread throughout the country. At this moment more than 1 200 inhabitant's initiatives are running. They are focussing on Welfare, Care and Housing.

Welfare

The first initiatives started around Welfare activities. More and more facilities were closed by cuts or because the village appeared too small to have this facility. People came together and talked. They decided to do something to save their community. In one village, the inhabitants bought a pub that was to disappear and changed it into a meeting place for the whole community. In another village, informal care activities were organised for demented elderly who otherwise had to go to a nearby bigger town, and a groceries service and a transport service were offered. In a third one, a cooking club was started where inhabitants could eat good but cheap food.

Care

After some time, a new focus was added in offering more **Formal Care** facilities. In one of the villages where already some informal care activities were running, an ex-manager of an elderly home started a new initiative. Many elderly were on a long waiting list for help at home. The official Care institutions were expensive and bureaucratic. So, let us do it ourselves! We can care for our own people. They launched a Care Cooperative that offers home care facilities and at this moment employs even three nurses who are working for and in

v domácnosti. Oficiální pečovatelské instituce byly drahé a byrokratické. „Pojďme to tedy udělat sami! Můžeme a umíme se postarat o své lidi.“ A založili pečovatelské družstvo, které nabízí zařízení domácí péče a v tuto chvíli dokonce zaměstnává tři zdravotní sestry, které pracují ve své čtvrti. Tato zařízení mají své vlastní smlouvy s pojišťovnami. V důsledku stárnutí populace bude v nadcházejících letech narůstat potřeba péče a řešení problému osamělosti seniorů. To bude stimulovat zakládání nových pečovatelských družstev.

Bydlení

Před pěti lety se stalo důležitým tématem také bydlení. Starší lidé preferují zůstat ve své obci. Nechtějí opustit svou komunitu. Proto se na různých místech začaly realizovat projekty bydlení pro seniory (s malými nebo většími potřebami péče), občas i smíšené, určené i pro bydlení mladších obyvatel. Kvůli nedostatku cenově dostupného bydlení totiž mnoho mladých lidí opouští svou rodnou obec. Když budou moci zůstat, zvýší se organizační potenciál obce a více dětí bude chodit do místní školy a fotbalového klubu. Tímto způsobem lze zvrátit sestupný trend v počtu obyvatel. Do některých projektů jsou zapojeni také lidé s mentálním nebo fyzickým hendikepem. Důležitou otázkou při jednáních s krajskými úřady je, pro koho chtějí zajistit bydlení – pro obyvatele této obce nebo pro lidi zvenčí? V obci Austerlitz se takováto občanská iniciativa rozvinula do skutečné asociace sociálního bydlení (OMZIEN, nedatováno).

Zásady

Nové hnutí stojí na následujících zásadách:

- jde o hnutí zdola;
- iniciativy a činnosti jsou ve „vlastnictví“ místních obyvatel (nikoliv sociální nebo pečovatelské organizace, státu nebo soukromého vlastníka);
- hodnota solidarity (pracujeme jeden pro druhého, a ne pro vlastní zisk);
- jde o vzájemnou pomoc, nikoliv o svépomoc;
- využívání talentů a kvalit v komunitě;
- vzájemná důvěra;
- kontinuita (strukturovaná a propracovaná iniciativa, ne jednorázová);
- udržovat rozhodování v organizaci na co nejnižší úrovni.

Těchto zásad se musí držet celý kolektiv. Jazyk, který používá, je velmi důležitý. Mluví se proto o „(aktivních) obyvatelích“,

the neighbourhood. They have their own contracts with insurance companies. Caused by the population ageing, the need for care and the issue of loneliness of elderly will grow in the coming years. This will stimulate the realisation of new Care Cooperatives.

Housing

Over the last five years, housing has also become an important issue. Elderly prefer to stay in their village. They don't want to leave their community. In various places housing projects have been started for elderly (with smaller or larger care needs), sometimes mixed with housing for younger inhabitants. Many youngsters leave their village because a lack of affordable housing. When they can stay, the organising power of the village will increase and more kids will attend the school and football club. In that way, a downward spiral can be reversed. In some projects also people with a mental or physical handicap are included. An important issue in negotiations with the regional authorities is: for whom do they want to provide housing: for the people of this village or for outsiders? In Austerlitz the inhabitants initiative developed into a real social housing association (OMZIEN, n.d.).

Principles

The new movement is based on the following principles:

- it is a bottom-up movement,
- ownership of the inhabitants about the initiatives and activities (not of a welfare or care organisation, the state or a private business),
- the value of solidarity (we work for one another and not for sake of one's own profit),
- it is about co-help and not about self-help,
- make use of the talents and qualities in the community,
- mutual trust,
- continuity (a structured initiative, not a once-only one),
- keep decisions as low in the organisation as possible.

These principles have to be held by the collective. The language that is used is very important. So, they speak about 'active' inhabitants' and not about 'citizens' or 'volunteers'. And about 'co-help' and not about 'self-help'.

The germ of the initiative lies in the (social) dynamics and the existing power of the community.

4 Díky Evertovi van Schoonhovenovi

4 Thanks to Evert van Schoonhoven

nikoliv pouze o „občanech“ nebo „dobrovolnících“. A dále o „vzájemné pomoci“, nikoliv o „svěpomoci“. Zárodek iniciativy spočívá v (sociální) dynamice a existující síle komunity.

Když v roce 2018 zavřela poslední restaurace v obci, ocital se Langeboom (2.500 obyvatel) již v roztáčející se spirále poklesu obyvatel. Jedna z místních žen se ujala vedení a svolala všechny předsedy místních organizací, aby diskutovali o budoucnosti této obce. Byla zkušenou organizátorkou a pracovala na postu generální ředitelky jedné firmy. Její snahou bylo vybudovat organizaci s uplatněním přístupu zdola nahoru, tj. ne ve smyslu samosprávy, ale tak, že všichni účastníci budou vytvářet jednotlivé dílky skládačky, které pak společně sestaví dohromady v jeden celek (jakousi pyramidu obrácenou vzhůru nohama). Mnohým lidem v obci byly zadány drobné úkoly, kdy měli něco zjistit, aby se pak o tyto informace za měsíc podělili s ostatními. Hlavní otázka zněla: jak můžeme zůstat životaschopnou a vitální obcí? Obyvatelé byli požádáni, aby se snažili brát při všem svém konání do úvahy společné dobro a vystupovali pozitivně. Lidé se třeba potkali v supermarketu a ptali se jeden druhého: „Jak daleko jste se svou prací pro obec?“ Tímto způsobem vytvořila širokou základnu. Každý cítil odpovědnost za směr a návrhy řešení. Nebyla to snadná práce. Pět objektů (kostel, kulturní dům a další místo pro setkávání a dva sportovní areály) se muselo zredukovat na dva, aby se staly rentabilními. Na vypracování plánu, který byl přijat zastupitelstvem obce, se podílelo 600 lidí. Tato lídryně demonstrovala „integrování vedení“ (viz také s. 46: měla jasnou vizi a dokázala integrovat i pohledy ostatních obyvatel obce. Jednala z vnitřní motivace (ne kvůli statusu nebo zisku) a sdílela s ostatními své pracovní postupy (otevřený zdroj).

Několik poznatků:

- Na začátku je vždy potřeba, aby se našel místní lídr, tj. motivátor, člověk, který je schopen komunikovat se všemi lidmi a má také určité postavení v komunitě.
- Iniciativní skupina nebo rada je různorodá skupina, v níž jsou zastoupeni myslitelé i vykonavatelé a která zastupuje různé skupiny obyvatel. Tito lidé jsou schopni vytvářet spojení se světem systému, který potřebují k uskutečnění svých záměrů. A vědí, jak zapojit ostatní obyvatele a jejich

The village Langeboom (2500 inhabitants) already found itself in a downward spiral, when in 2018, the last pub of the village closed. One woman took the lead and gathered all chairmen of the local organisations to discuss the future of this village. She was an experienced organiser and worked as a CEO. Her philosophy for the village was to build a bottom up organisation. Not as a kind of self-management, but in a way that all involved people create puzzle pieces and build the puzzle together (a kind of up-side down pyramid). Many people in the village got small assignments and tasks to look into something, to be shared after a month. The main question was: how can we stay a liveable and vital village? The inhabitants were asked to look to the common good and in a positive way. People met each other in the supermarket and asked: how far are you with your work? It was the talk of the village. In this way, she created a broad foundation. Anyone felt ownership for the solution directions. It was not an easy job. Five facilities (the church, the village community centre, another meeting place and two sporting complexes) had to be reduced to two in order to become profitable. 600 people participated in making the plan, and it was adopted by the local council. This leader showed 'Integral Leadership' (see also p. 46: she had a clear vision and was able to include the perspectives of the other village inhabitants. She acted from an intrinsic motivation (not for status or profit) and is sharing with others how she worked (open source).

Some learnings:

- At the start, always a local leader is needed: a motivator, a person who is able to communicate with all people and also has a certain position in the community.
- The initiative group or board is a pluriform group with thinkers and doers and representing different groups of inhabitants. They are able to make a connection with the system's world that they need to realise their ideas. And they know how to involve the qualities of the other inhabitants. In general more retired people are active because they have time.
- People contribute using their talents and the energy they have. If they are too busy with work or a young family, they can also contribute by paying a solidarity charge.
- To organise the activities a concrete meeting centre is needed. This centre is for anyone, so nobody can claim a place or seat.

schopnosti. Obecně se dá říct, že aktivnější jsou lidé v důchodu, protože mají více času.

- Lidé přispívají podle svého talentu a energie, kterými disponují. Pokud jsou příliš zaneprázdněni svým zaměstnáním nebo jde o mladou rodinu, mohou se podílet formou příspěvku na solidaritu.
- Pro organizování aktivit je zapotřebí existence konkrétního centra pro setkávání. Toto centrum je otevřené komukoliv, takže si zde nikdo nemůže nárokovat místo.
- Počet přibližně 5 000 obyvatel v obci nebo čtvrti je vhodný pro organizaci iniciativy.
- Hlavním faktorem úspěchu je osobní komunikace.
- Zviditelňujte i malé úspěchy.
- Iniciativu může často podpořit externí facilitátor. Může se jednat o komunitního pracovníka, nezávislého sociálního pracovníka nebo někoho z místní, regionální nebo národní nevládní organizace. Vlastnictví iniciativy však musí zůstat na straně obyvatel!
- Zákony mohou práci iniciativ a družstev stimulovat nebo brzdit. Skotsko má např. zvláštní zákon pro posílení postavení komunit (skotská vláda, nedatováno).

Participativní demokracie⁵ v amsterdamském Nieuw-West

Od roku 2011 vznikají v amsterdamské čtvrti Nieuw West (156 000 obyvatel) různé nové demokratické struktury. Tyto struktury jsou příkladem procesu, který Manu Claes (2018) označil jako „participativní demokracie“. Cílem tohoto procesu je zvýšit vlastnictví veřejného prostoru lidmi, kteří v něm žijí nebo jej využívají. Společně tak mohou rozhodovat o podobě tohoto prostoru v rámci určitých podmínek vyššího celku.

1. V rámci zákona o participaci byly zřízeny „řídící skupiny“.

Tyto skupiny rozhodují o občanských iniciativách, které mohou získat až 600 000 EUR ročně z fondu, který místní samospráva uvolnila pro sedm čtvrtí v této části města.

2. Byl zřízen Fond pro občanské iniciativy.

3. Vytváří se participační struktura pro nový zákon o životním prostředí a plánování (o ochraně a využívání fyzického prostředí v roce 2050).

⁵ Díky Sumadi Bambang Oetomo, lídrovi Constellation De-kolonisation, Centrum pro lidský rozvoj

- About 5000 inhabitants in a village or neighbourhood is a good scale to organise an initiative.

- The main success factor is face-to-face communication.
- Make small successes visible.
- Often an external facilitator can support the initiative in their development. That might be a community worker, an independent social worker or someone from a local, regional or national NGO. However the ownership has to stay with the inhabitants!
- Laws can stimulate or inhibit the work of (people in) the initiatives and cooperatives. Scotland has a specific law for community empowerment (Scottish Government, n.d.).

Participatory Democracy⁵ in Amsterdam Nieuw-West

Since 2011 different new democratic structures are being developed in Amsterdam New West (156.000 inhabitants). These structures are an example of the process that Manu Claes (2018) called 'participatory democracy'. It is aimed at increasing ownership of the public space by people who are living there or use it. Together they will decide about the design of this space within certain conditions of the bigger whole.

1. 'Steering groups' had been established within the framework of the Participation Law. These groups decide

about citizens' initiatives who can get money from a fund of € 600.000 per year, made available by local government for the seven quarters in this part of the city.

2. A Funds for civil initiatives was started.

3. A participation structure is being developed for the new Environment and Planning Act (about the protection and utilisation of the physical environment in 2050).

⁵ Thanks to Sumadi Bambang Oetomo, lead Constellation De-kolonisation, Center for Human Emergence

Rozhodněte o vlastním rozpočtu

Řídící skupiny v jednotlivých obvodech rozhodují o požadavcích obyvatel na aktivity, které přispívají k oživení a atmosféře místa, např. výsadba cibulovin, oprava dětského hřiště, kurzy pro rodiče a jejich děti, sledování fotbalových zápasů mistrovství světa, úklidové akce nebo exkurze či výlety pro studenty a starší občany (maximálně 5 000 EUR na jednu žádost).

Řídící skupina má asi 10 členů z dané čtvrti a je často poměrně smíšená. Např. v jedné skupině nalezneme univerzitně vzdělaného Indonésana, marockého policistu, 72letou dámu provdanou za Iráčana, mladíka, vdovu, chemika v důchodu, Turkyni v domácnosti. Tito lidé byli požádáni experty z komunitního centra, aby se stali součástí řídicí skupiny. Formálně mají být tito členové zvoleni na schůzi městského obvodu jako skuteční zástupci, ovšem pravdou je, že na tyto schůze nikdo nechodí. Skupina se tedy doplňuje na základě principu zrcadlení složení populace v daném obvodu.

Ve skupinách se věnuje velká pozornost názorům účastníků. Sumadi, jeden z vedoucích, říká: „*Můžete být tím, kým jste, a vyjádřit svůj názor. Nasloucháme vám a nepolarizujeme se jako v politických debatách, když říkáme Souhlasím/Nesouhlasím.*“ V této nové formě spolupráce je každý viděn a slyšen, ale nad konečným výsledkem neexistuje žádná kontrola. Tento proces se neodehrává jen v Nieuw West, ale naznačuje důležitý nový vývoj. Dává se prostor objevení nového řešení, s nímž nikdo nepřišel a které si nikdo nemůže nárokovat.

V tomto systému „řídicích skupin“ vznikají také nové formy spolupráce a konzultací mezi občany a vládou. O těchto formách se nepíše v žádných protokolech, ale měly by dokázat rychle a účinně reagovat na neustále se měnící okolnosti.

Fond čtvrti Nieuw West pro občanské iniciativy

Kromě místních rozpočtů mohou skupiny obyvatel požádat tento fond o investice do iniciativ určených pro lidi ze všech čtvrtí. O těchto žádostech rozhoduje rada složená z obyvatel Nieuw West. Další skupina obyvatel je zodpovědná za akvizici a správu financí. Fondy jsou tedy určeny pro lidi a jsou spravovány lidmi (Fonds Voor Nieuw-West, nedatováno). Postupy jsou jednoduché. Peníze jsou určeny na zlepšení podmínek pro život a na podporu aktivního zapojení lidí, sociální soudržnosti a vybudování mostů mezi různými skupinami obyvatel, a to prostřednictvím organizování nejrůznějších

Decide about own budget

The steering groups in the neighbourhoods decide about requests of inhabitants for activities that contribute to the liveliness of the place like: planting bulbs, repairing the playground, courses for parents and their children, watching world cup football matches, cleaning actions or excursions by students and elderly persons (maximum € 5000 per request).

A steering group consists of about 10 people from that specific neighbourhood and is often quite mixed, e.g., in one group: a high educated Indonesian man, a Moroccan policeman, a lady of 72 married with an Iraqi, a youngster, a widow, a retired chemical analyst, a Turkish housewife. These people were asked by the professionals of the Community Centre. Formally the members have to be chosen on a neighbourhood meeting as real representatives, but nobody attends such meetings. So, the group complements itself based on the principle of mirroring the composition of the population.

In the groups, a lot of attention is drawn to the opinion of the participants. Sumadi, one of the leaders, says: *“You can be who you are and express your opinion. We listen to you and we don't polarize like in the political debate saying: I agree or I don't agree.”* In this new form of collaboration everyone is seen and heard, but there is no control over the final result. This process is not only happening in Amsterdam-West, but it is an indication for an important new development. A new solution is emerging that no-one had come up with and cannot be claimed by anyone.

In this system of the 'steering groups', also new forms of collaboration and consultation between citizens and government arise. These forms are not captured in protocols but are meant to react quickly and efficiently to the constant changing circumstances.

Funds New West for civil initiatives

In addition to the local budgets, groups of inhabitants can ask Funds to invest in initiatives meant for people from all neighbourhoods. A council consisting of people from New West decides about the requests. Another group of inhabitants is responsible for the acquisition and management of the money. So the Funds is for and by the people (Fonds Voor Nieuw-West, n.d.). The procedures are simple. The money is meant to improve the liveability and to stimulate active involvement of people, social cohesion and bridging different groups of

aktivit (sport, kultura, příroda, mládež, vzdělávání nebo zdraví). Obecně platí, že většinu žádostí podávají obyvatelé, kteří mají čas a energii a jsou schopni provádět přípravné práce. Aby se dosáhlo lepší rovnováhy a umožnila se participace skutečně všem obyvatelům komunity, podporuje komunitní pracovník i další osoby, které mají nápady, ale tyto prostředky jim chybí. Někdy je také financován projekt, který vzejde ze spolupráce komunitní práce a dalších odborníků, protože bude užitečný zejména pro lidi postižené chudobou, jako je např. projekt *Polévka v sousedství*. Rada je vždy ve střehu, zda žádost podávají sami občané nebo je podávána v jejich zastoupení a prospěch. Stává se totiž, že lokální firmy se tímto způsobem snaží získat peníze na vlastní aktivity.

Zákon o životním prostředí a plánování (vláda Nizozemska, nedatováno)

Tento nový zákon říká, že všechna města, provincie a velké organizace musí vypracovat vizi budoucnosti svého okolí v roce 2050 – vizi o tom, jak chcete žít a pracovat v roce 2050. Město Amsterdam chce do psaní této vize zapojit své obyvatele. Ale jak na to? Není to snadné! Prvním krokem bylo založení *Klubu 2050*, který dostal za úkol navrhnout celý proces od způsobů zapojení lidí z celého města, navázání kontaktu mezi úředníky a občany až po možnosti integrace všech rozdílných názorů a záměrů. Tento poradní orgán sestává ze sedmi občanů a dvou státních úředníků. Jednotliví občané zastupují významné společenské skupiny, např. mladé lidi, lidi s různou úrovní dosaženého vzdělání, lidi z různých kultur i podnikatele. Za svou práci v radě jsou placeni. V radě jsou vždy k dispozici „prázdné židle“, které mohou být obsazeny odborníky a lidmi, kteří se vyznají v konkrétní problematice. Místní samospráva již formulovala několik stěžejních témat, např.: klima, exkluze/inkluze a obyvatelnost/bezpečnost. Další témata mohou být přidána v průběhu procesu. Aby se místní lidé zapojili, je třeba jim problematiku přiblížit. Důležité je především měřítko, tj. vysvětlit jim, že aktivity budou realizovány především na úrovni jejich čtvrti. Za druhé je možné využít místních organizačních sítí k oslovení lidí, např. skupiny zapojené do městského zemědělství, skupinu Ženy tvoří město, pouliční výbory, potravinovou banku s 300 návštěvníky denně, skupiny kolem transformace energetiky, sportovní a kulturní spolky a různé další místní organizace. Důraz je přitom kladen na inkluzi a dialog.

inhabitants, by organising all kind of activities (like sport, culture, nature, youngsters, education or health). In general, most requests are done by inhabitants who have time/energy and are able to do the preparation work. To get a better balance and really make participation possible for all inhabitants, the community worker supports other people who has ideas but who are missing these assets. Sometimes also a project that stems from cooperation between community work and other professionals, is financed because it will be useful for especially the poor people like *Soup in the neighbourhood*. The council is always alert if the request is really done by inhabitants or is on their behalf. It happens that businesses try to get the money for their own activities.

Environment and Planning Act (Government of the Netherlands, n.d.)

This new law tells that all cities, provinces and big organisations have to develop a future vision about their surroundings in 2050 – a vision about how do you want to live and work in 2050. The city of Amsterdam wants to involve its inhabitants in writing this vision. But how? This is not easy! The first step was to install *Club 2050* to design the process: how to involve people from the whole city, how to make the connection between civil officers and civilians and how to integrate all the different opinions and ideas? This advice council consists of 7 civilians and 2 civil officers. The civilians represent important groups in society like youngsters, various levels of education, various cultures, entrepreneurs. They are being paid for their work. Around the Council are 'empty chairs' who can be filled by experts and people who know about specific issues. The local government already has formulated a few core issues like: climate, ex-/inclusion and liveability/security. Other issues can be added during the process.

To involve people it is needed to bring the issues near to them. Firstly the scale is important. So the work will be mainly done at neighbourhood level. Secondly, the organisational networks in the neighbourhood can be used to reach people like groups involved in urban agriculture, Women make the city, street committees, the Food Bank with its daily 300 visitors, groups around the energy transition, sporting and cultural groups and all kinds of other local organisations. The focus is on inclusion and dialogue.

Nový způsob spolupráce

Ve všech těchto radách se spolupráce formuje zcela novým způsobem ve srovnání s tradičnějším způsobem jednání. Tento nový způsob práce lze charakterizovat prostřednictvím následujících prvků a zásad:

- Vytvořte bezpečné místo, kde můžete o problému hovořit svobodně a bez zábran, tj. aby se na stůl dostaly všechny relevantní informace a úvahy (princip sociokracie, holokracie a hluboké demokracie).
- Začněte „check-inem“, tj. krátkým sdílením o svém momentálním stavu, které vede ke spojení a základnímu poznání.
- Pozorně naslouchejte (bez nutnosti formulovat vlastní odpovědi v hlavě).
- Projevujte si vzájemnou úctu a respekt.
- Zpomalte (nereagovat okamžitě na to, co říká druhý člověk); chvíle ticha může být velmi užitečná.
- Zapojte všechny přítomné (buď si předávejte slovo v kruhu nebo pomocí tzv. talking stick (mluvící hůlky).
- Rozhodování probíhá:
 - Většinou na základě rychlého konsensu (70 %).
 - Konsensus je dosažen po delším projednávání (15 %). Sumadi: „*Někdy zazní mnoho různých a zdánlivě neslučitelných názorů, ale po určité době skupina stejně dospěje k jednotnému rozhodnutí. Zjistil jsem, že tajemství tohoto způsobu spolupráce tkví ve vzájemném naslouchání. Díky tomuto naslouchání a díky tomu, že jsou všichni vidět, se jednotlivci začínou více zajímat o celek a širší kontext a méně lpí na svém vlastním názoru.*“
 - V případě potřeby je použito většinové hlasování (15 %).
 - Jde o postupný proces učení, který je třeba facilitovat.
 - Účastníci musí být schopni naslouchat s otevřenou myslí a bez vynášení úsudků (nebo se to naučit).

Občanská shromáždění

David van Reybrouck, novinář z nizozemského listu De Correspondent, se v posledních letech zabývá vyhledáváním inovativních forem tvorby politik. V minulých deseti letech popsal pět procesů zapojení veřejnosti na národní úrovni. Ve třech případech získali účastníci dočasný mandát a velký rozpočet. Jejich témata byla velmi zásadní – zajímala je např. reforma volebního zákona nebo dokonce ústavy, srdce de-

A new way of cooperation

In all these councils, cooperation is taking form in quite a new way compared with a more traditional way of holding meetings. This new way of working can be characterised by the following elements:

- create a safe place where you feel free to talk about the issue, so all relevant information and considerations will come upon the table (principle of sociocracy, holacracy and deep democracy),
- start with a 'check-in', a short sharing about your state of being at that moment that leads to connection and grounding,
- listening with attention (not already busy in your head with formulating your own answers),
- respect for each other,
- slow down (not immediately reacting on what another person is saying); a moment of silence might be very helpful,
- involve everyone (by working with rounds or using a talking stick),
- decision making is done
 - mostly by quick consensus (70%)
 - consensus after a longer time of deliberation (15%). Sumadi: *"Sometimes a lot of different and seemingly incompatible opinions are heard, but after some time we still arrive at an uniform decision. I discovered that the secret of this way of cooperation is listening to each other. By this listening and because everybody is seen, the individuals become more interested in the bigger whole and they become less attached to their own opinion"*.
 - when needed majority voting is used (15%)
 - it is an evolving and learning process that need to be facilitated,
 - the participants must be able to listen with an open mind and without judgments (or learn to do so).

Civic Assemblies

In recent years, David van Reybrouck, a journalist for the Correspondent, had been looking for innovative forms of making politics. He described five public participation processes at national level in this decennium. In three cases the participants got a temporary mandate and a big budget. Their issues were very essential like the reform of the Election law or even the Constitution, the heart of democracy. That was

mokracie. Bylo to něco docela jiného než bavit se o větrných mlýnech či parkovacích místech (De Correspondent, nedatováno; viz také van Reybrouck, 2016). Dále v textu rozebírám případy Irska a Francie.

Občanské shromáždění v Irsku

Irsko nám poskytlo skvělý konkrétní příklad v podobě diskuze o potrzech. Donedávna byly potraty povoleny pouze v případě ohrožení matčina života. V případech znásilnění, incestu nebo embryonálních změn vedoucích k přežívání plodu, ovšem za cenu jeho postižení, bylo ukončení těhotenství zakázáno. Je zřejmé, že takový přístup vedl k mnoha tristním případům. Změna zákona o interrupcích však byla něčím neoddiskutovatelným. Pokud jde o tuto otázku, přístup k ní se u tradičního katolického obyvatelstva a konzervativního venkova diametrálně odlišoval od progresivního přístupu městského obyvatelstva. Šlo o velmi choulostivou otázku.

V květnu 2018 však více než tři miliony Irů dostaly příležitost hlasovat v referendu o legalizaci přerušování těhotenství. Tohoto referenda se zúčastnilo více než 64 % obyvatel, z toho 66,4 % hlasovalo pro liberálnější zákon o interrupcích a 33,6 % hlasovalo proti. To je neuvěřitelný výsledek. Jak je to možné? Podstatou je, že Irsko změnilo demokratická pravidla. V roce 2016 ustanovila koalice irské politické strany *Fine Gael* a menšin občanské shromáždění za obnovu politické důvěry u voličů. Jeho organizátoři se pro tento návrh obrátili k předstávám o demokracii starověkého Řecka.

Členy tohoto občanského shromáždění je 99 irských občanů. Jsou vybíráni náhodně podle konceptu, že ve shromáždění musí být zastoupeni „obyčejní Irové“, tj. lidé všech věkových kategorií, pohlaví, sociálních tříd a regionů. Členové Občanského shromáždění začínají schůzi dotazováním na problematiku, o které budou diskutovat a radit se. Předchozími tématy byly stárnutí populace, pevně stanovené období pro parlamentní volby, podmínky pro referenda a změna klimatu. A nyní umělé přerušování těhotenství.

Členové shromáždění diskutují s odborníky a zainteresovanými stranami a také mezi sebou navzájem nad možnými lékařskými, morálními a etickými námitkami. Své závěry shrnují ve zprávách a doporučeních, které předkládají irskému parlamentu, aby se jimi poslanci zabývali. Mohou mj. navrhnout uspořádání referenda. Doporučení Občanského shromáždění přeskočit projednávání zákazu interrupcí bylo

something else than talking about wind mills or parking places (De Correspondent, n.d.; see also Van Reybrouck, 2016). Beneath, the cases of Ireland and France have been described.

The Citizens' Assembly in Ireland

Ireland gave us a great concrete example with their abortion discussion. Until recently abortion was only allowed if the life of the mother was in danger. In case of rape, incest or bad survival chances of the foetus, ending pregnancy was forbidden. It will be clear that this led to many poignant cases. But a change in the abortion law was something non-negotiable. As to this issue the traditional Catholic population and the conservative countryside were diametrically opposed to the progressive urban population. It was a very delicate issue.

Nevertheless, in May 2018 above three million Irish people could vote via a referendum about legalizing the cessation of pregnancy. More than 64 % participated in this referendum, 66,4 % voted in favour of a more flexible abortion law and 33,6 % voted against. That is an unbelievable result. How come? The core is that Ireland changed the democratic rules. In 2016, the Fine Gael-minority coalition launched a Citizens Assembly to restore the political trust of the voters. For this proposal they reached back to ideas about democracy of ancient Greece.

The Citizens Assembly consists of 99 Irish citizens. They are randomly chosen based on the idea that 'the ordinary Irish' must be represented in the assembly: every age, every gender, every social class and region. The members of the Citizens Assembly start with an inquiry into the issue they will discuss and advise about. Previous issues were ageing population, a fixed period for the Parliaments, conditions for referenda and climate change. And now abortion.

They talk with experts and those concerned, and with each other about possible medical, moral and ethical objections. They summarise their conclusions in reports and recommen-

1 Občanské shromáždění za Severní Irsko / Citizens' Assembly for Northern Ireland

pro všechny velkým překvapením. Politici však musí podle doporučení jednat a květnové referendum v roce 2018 bylo povinným krokem v celém tomto procesu, protože v Irsku je referendum nutné pro každou ústavní změnu.

V demokratickém zřízení se Občanské shromáždění odlišuje od rozhodovacích volených institucí dvěma způsoby:

- **Náhodný výběr účastníků**, který vede k širokému společenskému zastoupení. To napomáhá k odhalení skutečné podstaty stísněných bublin profesionálních politiků a politika se tak stává méně elitářskou.
- **Vytvoření takových podmínek pro jednání**, které zabezpečí vznik vyvážených odborných panelů tak, aby na nich mohly být předloženy všechny různé a podstatné perspektivy a argumenty. Účastníci pak získají dostatek času na reflexi a společnou diskuzi problému.

Tyto základní prvky vytvářejí jinou politickou dynamiku, než na jakou jsme zvyklí. Důsledkem je, že diskuze v Občanském shromáždění jsou mnohem harmoničtější než diskuze v parlamentním výboru. Sami účastníci jsou na svůj úspěch velmi hrdí. Ve výpovědích zmiňovali vlastní „osobní proměnu“, hluboké zapojení do práce, kterou vykonávali, a změnu názorů. Tento příklad ilustruje, že je možné vytvořit systém pro řešení složitých problémů demokratickým způsobem, který je zakotven v současných politických strukturách.

Kongres o klimatu ve Francii

V říjnu 2019 byl ve Francii zorganizován Občanský kongres o klimatu, jehož cílem je vytvořit akční právní předpisy, které by v příštím desetiletí napomohly k výraznému snížení emisí skleníkových plynů v zemi způsobem, který by zároveň podporoval sociální a ekonomickou spravedlnost (snížení o nejméně 40 % oproti roku 1990). Konečné návrhy Kongresu budou předloženy k přímému hlasování v parlamentu, voličům v referendu nebo se budou přímo aplikovat v praxi prostřednictvím regulačních opatření.

Kongres má 150 členů náhodně vybraných z volebních a telefonních účastnických seznamů. Delegáti, kteří jsou téměř rovnoměrně rozděleni na muže a ženy, představují rozmanitou skupinu, co se týče věku, vzdělání, povolání a zeměpisných lokalit. Těmto dobrovolníkům jsou hrazeny náklady a dostávají finanční odměnu za svůj pracovní čas.

Práce v Kongresu trvá šest měsíců. Členové se aktivně účastní sedmi třídních víkendových zasedání, z nichž po-

datations that they submit to the **National Parliament**, so the members of parliament get going with it. They can f.i. propose to organise a referendum. The recommendation of the Citizens Assembly to skip the ban on abortion was a big surprise for everyone. But politicians have to act upon the recommendations. The referendum in May 2018 was an obliged step in this whole process, because in Ireland, a referendum is needed for each constitutional change.

The Citizens Assembly is different from decision making elected institutions in a democracy in two ways:

- **The random selection of participants** leading to a broad representation of society. Thus the cramped bubbles of professional politicians are debunked and politics becomes less elitist.
- **The created conditions for the meetings** that provide for balanced expert panels where all different perspectives and arguments that matter, are brought forward. Then, the participants get enough time to reflect and discuss the issue together.

These basic elements create another political dynamics than we are used to. The effect is that the discussions in the Citizens Assembly are much more harmonious than the debates in the Parliamentary Committee. The participants themselves are very proud on their achievement. They mentioned their 'personal transformation', their deep involvement in the work they did and their change in opinions.

This example shows that it is possible to create a system to deal with complex problems in a democratic way, embedded in current political structures.

Convention on climate in France

In October 2019 a Citizens Convention on Climate has been established in France to produce actionable legislation to significantly reduce the country's greenhouse gas emissions over the next decade in ways that also promote social and economic justice (a reduction of at least 40 % compared to 1990). The convention's final proposals will be directly submitted to the Parliament's vote, to voters in a referendum or are directly applied by regulatory measures.

The Convention is constituted by 150 members randomly selected from electoral and telephone's subscriber's lists. Almost evenly divided between men and women, the delegates represent a broad mix of ages, educational backgrounds, professions

slední proběhne v dubnu. Na začátku byli rozděleni do pěti tematických skupin, které odrážejí rozmanitost společenských změn, které je třeba provést, aby bylo dosaženo cílů Kongresu. Těchto pět skupin nese názvy:

- jíst (potravinářství a zemědělství),
- bydlet (bydlení a výstavba),
- pracovat a vyrábět (zaměstnanost a průmysl),
- pohybovat se (doprava),
- konzumovat (životní styl a vzorce spotřeby).

Vzhledem k tomu, že občanští zástupci se rekrutují z velmi odlišných profesních a sociálních kontextů a mají odlišné zkušenosti, musel Kongres zorganizovat rychlokurzy klimatologie a občanské nauky. Členové Kongresu mají totiž za úkol provést audit činnosti odborníků na klima, ekonomů, sdružení, ekonomických a sociálních subjektů. A nakonec jsou tu právníci, kteří mají konečné návrhy Kongresu přeměnit v právní předpisy, podle nichž může francouzská vláda jednat. Byl také vytvořen zvláštní řídicí výbor, který má za úkol vypracovat pracovní program a zajistit jeho realizaci. V červnu 2020 byl Kongres občanů v poslední fázi svého pracovního procesu.

Caroline de Gruyterová (2019) zkoumala výhody a nevýhody volených občanských shromáždění. Došla k závěru, že je to skvělý způsob, jak přeměnit hněv ve společnosti v konstruktivní rozhodnutí. Rok po referendu o brexitu bylo ve Velké Británii zorganizováno dobrovolné občanské shromáždění. „Účastníci byli vybráni losem. Byli mezi nimi zastánci brexitu, zastánci setrvání v EU a všichni ostatní mezi tím. Byly zde zastoupeny všechny společenské třídy. Po týdnech projednávání a debat se emoce rozplynuly a bylo možno diskutovat o obsahu. Lidé začali naslouchat. Měnili své postoje, přiznávali chyby. Nakonec shromáždění vypracovalo dokument, v němž všichni prohlásili (včetně zastánců setrvání v EU), že brexit je nutný. Musel však být měkký. V opačném případě by Spojené království muselo zůstat v EU“. Bohužel toto občanské shromáždění nemělo status a přišlo do hry příliš pozdě. Politici s brexitem „utekli“ a polarizace a fragmentace již dokonaly své. Zdá se tedy, že je velmi důležité, aby občanské shromáždění získalo legální místo v rozhodovacím procesu (podobně jako v Irsku a Francii). Nizozemský filozof Bastiaan Rijpkema navrhuje změnit naši horní komoru na „komoru budoucnosti“, v níž zasednou naši spoluobčané s právem hlasovat (viz Demokratická výzva, nedatováno).

and geographical locales. Volunteers are paid for their expenses and receive financial compensation for their working time.

The work of the convention lasts six months. The members will work during seven three-day-weekend sessions, which will conclude in April. At the start they were divided into five thematic groups reflecting the diversity of social changes that must be undertaken to achieve the objectives of the Convention. These five groups are entitled:

- to eat (food and agriculture),
- have a place to live (housing),
- to work and to produce (employment and industry),
- to move (transport),
- to consume (lifestyles and consumption patterns).

Given the citizens' vastly different backgrounds and experiences, the convention has had to conduct crash courses in climate science and civics. The members audit climate experts, economists, associations, economic and social actors. And finally, there are lawyers to transform convention's final proposals into legislation that the French government can act on. Also a special governance committee has been formed to elaborate on the work program and to ensure its implementation. In June 2020 the Convention was in its last phase of the process. Caroline de Gruyter (2019) inquired the advantages and disadvantages of balloted Citizens Assemblies. It seems a beautiful way to convert rage in society into constructive decisions. A year after the Brexit referendum a not-compulsory citizens assembly was organised in the UK. "Participants were selected by drawing lots. They were Brexiteers, Remainers and all in between. All social classes were represented. After weeks of hearings and deliberations the emotions melt away. Discussions about the content became possible. People started to listen. They changed their position, admitted faults. At the end, the assembly produced a document in which all declared (also the Remainers) that Brexit was necessary. But it had to be a Soft one. If not, the UK had to stay within the EU". Alas, this Citizens Assembly didn't have a status and came too late. Politicians run off with Brexit and polarisation and fragmentation already did its destructive work. It appears very important that a Citizens Assembly gets a legal place in the decision procedure (like in Ireland and France). The Dutch philosopher Bastiaan Rijpkema proposes to change our Upper House Chamber into a 'Future Chamber' consisting of balloted citizens (see Democratic Challenge, n.d.).

Integrované participativní plánování

Případové studie, které jsem popsala v této kapitole, jsou příkladem nového způsobu uvažování o participativním plánování. V Nizozemsku lze samozřejmě nalézt i tradičnější způsoby participativního plánování. Výše zmíněné příklady jsou však součástí budoucnosti směřující k optimálnější spolupráci mezi občany a místními a státními orgány. Vývoj různých pohledů a různých participativních postupů lze chápat jako vývojovou linii, která začíná z bodu nulového vlivu místních obyvatel na dění kolem sebe až do bodu, kdy mají obyvatelé stále větší vliv na důležitá rozhodnutí. Můžeme pozorovat vývoj způsobů, jakými se participace v různých obdobích a zemích formuje. V následující reflexi participativního plánování budu vycházet z Integrované teorie Kena Wilbera (2020) a Spirálové dynamiky (další informace viz: www.spiraldynamicsintegral.nl/en). Tyto modely rozšířily můj pohled na participaci a pomáhají odhalit i její evoluční vývoj.

Historický vývoj

Na počátku byla naše parlamentní demokracie, jejíž počátek se datuje do roku 1848, organizována prostřednictvím pilířového systému: protestanti, katolíci, socialisté, komunisté, liberálové. Každá skupina měla své vlastní stoupence (sociálně-náboženské členění). V tomto období byly pohledy na svět u každého z pilířů a to, co je v jejich očích dobré nebo špatné, zcela jasné. Tyto světovázory měly převážně **tradiční** (modrý) charakter. Po druhé světové válce se společný fokus orientoval na obnovu země, tj. oslavována byla tvrdá práce, podnikání, průmyslové inovace, rozšiřování výroby, celonárodní vaření na zemním plynu, práce v Deltě, důchod pro každého 65+ a sociální péče pro všechny. Rozšířil se optimismus a víra v **moderní** (oranžovou) společnost (ratio, věda, kapitalismus, konzumentství, snaha o úspěch jednotlivce). Šedesátá léta 20. století byla ve znamení nových myšlenek ve společnosti a politice – druhá feministická vlna; mírová hnutí a protiválečné demonstrace; odpor proti fašismu, rasismu, sexismu; nové formy vzdělávání; rostoucí víra v možnost tvořit společnost; solidarita se světem, jako např. s jihoafrickým hnutím; praxe mezinárodního práva v oblasti lidských práv. Pozornost byla zaměřena také na osobní rozvoj pomocí terapie, poradenství, podpůrných skupin a spirituality. **Postmoderní** (zelený) pohled se vyvinul jako reakce na negativní stránky moderní perspektivy (společnosti) a tomu

Integral Participatory Planning

The cases that I described in this chapter are examples of a new way of thinking about participatory planning. Of course, in The Netherlands also more traditional ways of participatory planning still can be found. But these examples are part of the future towards a more optimal collaboration between citizens and local and national governments. The development of different views and different participatory procedures can be seen as an evolutionary line that starts with no influence by the inhabitants to more and more impact on important decision making. We can see a development in the ways participation gets form in different periods and countries. In this reflection of participatory planning, I will use the Integral Theory of Ken Wilber (2020) and Spiral Dynamics (see for more information: www.spiraldynamicsintegral.nl/en). These models have broadened my view on participation and reveal the evolutionary development of it.

Historical development

In the beginning our parliamentary democracy, started in 1848, was organised via the pillar system: the protestants, the catholics, the socialists, the communists, the liberals: each group had its own followers (socio-religious compartmentalization). During this period the worldviews of each pillar and what was good or wrong in their eyes, were quite clear. These worldviews had mainly a **Traditional** (Blue) character. After World War II the common focus was oriented on re-building the country. Working hard, entrepreneurship, industrial innovation, scaling up, nationwide cooking on gas, the Delta works, a pension for each 65+er and welfare for everybody. The optimism and belief in **Modern** (Orange) society (ratio, science, capitalism, consumerism, drive for individual success) became widespread. In the sixties new ideas arose in society and politics. The second feminist wave; peace movements and anti-war demonstrations; resistance against fascism, racism, sexism; new forms of education; an increasing belief in the possibility to create society; solidarity with the world like the South-Africa movement; international law practice and Human Rights. Also, attention was focused on personal development in therapy, counseling, support groups and spirituality. The **Postmodern** (Green) view developed in response to the negative sides of the Modern perspective and the corresponding living conditions. It emphasizes

odpovídajících životních podmínek. Zdůrazňuje se význam pocitů, rovnosti, harmonie a udržitelnosti. Každý hlas je stejně důležitý, absolutní pravda neexistuje, protože vše je třeba chápat v daném kontextu (kulturní relativismus) a jakákoli hierarchie je špatná. Názory na participaci v té době následovaly tento společenský vývoj, jak jste si mohli přečíst v první části (viz s. 42–44).

Většina zemí světa stále funguje podle tradičního modelu, některé dokonce podle **rudého** modelu válečných lordů. Problémem je, že jsme se navzájem velmi propojili a musíme spolupracovat, abychom nyní dokázali čelit aktuální globální krizi (zdraví, ekonomika, geopolitické a sociální problémy, změna klimatu, chudoba). Budoucí směřování našich životů je zcela nejisté. Jaký by tedy mohl být další krok?

Potřeba nové perspektivy

Pro všechny příběhy a vize, které dosud ovládají společnost a politiku, je charakteristické přesvědčení ve vlastní pravdu. V interakci převládá vylučující postoj, tj. můj hodnotový systém, mé cíle, mé způsoby a cesty jsou opravdu mnohem lepší než tvoje, a proto se s vervou vrhám na bitevní pole. Jde o vítězství a získání (politické) moci. Já jsem ten, který má pravdu a také chci, aby mi bylo dáno za pravdu. Když má druhý slovo, jsem zcela zabrán do přemýšlení nad vlastní reakcí či odpovědí. Ve skutečnosti mě vůbec nezajímá, s čím přichází ten druhý. Může se to jevit jako černobílý obrázek, ale sledujte politiku a/nebo (sociální) média a uvidíte, že toto je realita, jak vyplývá z mnoha debat a konfrontací. Problém je v tom, že nikdy nepokročíme vpřed, dokud budeme pokračovat v tomto schématu. Oponovat názorům druhého totiž zabere spoustu času a energie, místo abychom hledali podobnosti. Jak už řekl Einstein: „*Naše problémy nemůžeme řešit na stejné úrovni myšlení, která je stvořila.*“ Je tedy čas na nový inovativní rámec, nové paradigma, jinou perspektivu. Potřebujeme **integrovanou (ucelenou)** vizi, která zahrnuje všechny předchozí pohledy na svět a zaměřuje se na řešení typu A-A, místo abychom se zasekli na scénářích NEBO-NEBO. Navzdory všem dobrým úmyslům se k mnoha společenským problémům přistupuje pouze z jedné perspektivy. Cílem je vytvořit lepší podmínky pro občany, ale ve skutečnosti jsou základními pohybkami často nižší náklady a větší kontrola. „Skvělymi“ příklady jsou odvětví péče a vzdělávání. Zejména po incidentech a dramatických událostech se vláda snaží zabránit rizikům

the importance of feelings, equality, harmony and sustainability. Each voice is equally important, absolute truth does not exist because everything must be understood within its context (cultural relativism) and any hierarchy is wrong. The views on participation followed these societal developments as you could read in the first section (see page 42–44).

Most countries in the world are still functioning from a Traditional perspective, some even from a **Red** war-lord perspective. The problem is that we got very connected with each other and have to cooperate to face the actual global crisis (health, economy, geopolitical and social issues, climate change, poverty). The future direction of our life is completely uncertain. So what could be a next step?

Need for a new perspective

Characteristic for all stories and visions which are dominating society and politics till now, is the belief to be in the right. An excluding attitude is overpowering the interaction: my value-system, my goals, my way are really much better than yours and therefore I jump into the battlefield with furore. It is about winning and getting (political) power. I am right and I also want to be put in the right. When the other is speaking, I am completely involved in thinking about my reply or response. In fact I am not interested at all in what the other is bringing forward. This seems a black and white picture, but follow politics and/or the (social) media and this is the reality as it arises from the debates and confrontations. The problem is that we will never progress if we go on with this pattern. It takes a lot of time and energy to only oppose the opinions of the other instead of looking for similarities.

Like Einstein already said: “*We can not solve our problems with the same level of thinking that created them*”. So it is time for a new innovative framework, a new paradigm, another perspective. We need an **Integral** vision that includes all previous worldviews and focuses on AND-AND solutions instead of getting stuck in OR-OR scenario's. Despite good intentions, many societal problems are approached from only one perspective. The idea is to create a better situation for citizens but in fact the underlying drives are often lower costs and more control. The care and education sectors are 'great' examples. Especially after incidents and dramatic events, government tries to avoid risks and recurrences by imposing more rules. We get increasing bureaucracy by fear driven policy.

a opakování událostí tím, že zavádí více pravidel. Vzrůstající byrokracie se projevuje v politice založené na strachu.

Integrované myšlení přesahuje dílčí přístupy a integruje účinné prvky všech perspektiv. Naštěstí se tato integrovaná perspektiva již formuje (viz Wilber, 2018; Lincoln, Wood, 2018). V evolučním proudu, ve kterém se nacházíme, lidstvo vyvíjí, resp. přichází se stále novými odpověďmi, když to vyžadují měnící se životní podmínky. V současné době se celosvětová krize rozšiřuje do všech oblastí, zároveň však víme o světě více než kdy předtím a jsme schopni činit inovativní objevy. Abychom z této situace mohli těžit, je přechod k Integrovanému myšlení a jednání nezbytný, přinejmenším pro malé i velké světové lídry. Tento (významný) skok do Integrovaného paradigmatu je (zejména v Nizozemsku) konkrétní možností a je již patrný u řady jednotlivců, v organizacích/podnicích (jako příklad viz experimenty s holokracií na www.synnervate.nl) a v nových experimentech participativního plánování.

Integrovaná participace

Hodnota *Participace* pro mě znamená být vědomě zapojena do konstruktivních procesů v komunitě nebo společnosti, ve které žijete. Životní okolnosti a související hodnotové systémy určují, jak člověk vnímá možnosti *participace*. Čím složitější je

Integral thinking transcends partial approaches and integrates the effective elements of all perspectives. Thankfully this integral perspective is already forming (see Wilber, 2018; Lincoln, Wood, 2018). In the evolutionary flow in which we are found, humanity is developing ever new answers when required by changing life conditions. Currently, the worldwide crisis is spreading into all areas, while at the same time we know more than ever and are able to do innovative discoveries. To be able to benefit from this situation, the transition towards Integral thinking and acting is essential, at least for big and small leaders in the world. This (momentous) leap into the Integral paradigm is – especially in The Netherlands – a concrete possibility and already visible in a number of individuals, in organisations/businesses (as an example see the experiments with Holacracy on www.synnervate.nl) and in the new participatory planning experiments.

Integral participation

For me, the value of *Participation* is about being consciously involved in constructive processes in the community or society in which you live. Life circumstances and related value systems determine one's perceived possibilities for *participating*. The more complex the value system, the greater the degrees

of freedom for *participating* appear to be. Each value system has its own perception of *participation* that can be quite different! In *Purple*, it is about participating in the own community, in *Blue* about having a role in traditional organisations and in Postmodern *Green* becoming active on behalf of the whole world. All individuals participate in their own way in society and give their contribution to societal life, be it in constructive or destructive ways. For an effective functioning of society and the world, especially the constructive contributions are needed. The content, form and direction of participation will be coloured by the perspectives/value systems people and institutions are using.

In the Netherlands, many Traditional Blue, Modern Orange and Postmodern Green manifestations of participation in local policy-making have been developed. However, they are still partial forms of participation. Looking to the whole playing field in my country we can conclude:

- stále více lidí se chce zapojit do tvorby politik;
- mnoho forem účasti není reprezentativních a zejména lidé s nízkým vzděláním a nízkým příjmem zůstávají vyloučeni;
- účinky a vliv participace závisejí na přístupu stávajících institucí;
- dobrovolníci potřebují (finanční a jinou) podporu, aby se mohli skutečně zajímat o problematiku, o níž chtějí diskutovat, a předkládat nové návrhy na řešení stávajících nebo budoucích problémů.

Další generací participativního plánování bude Integrovaná participace. Důležitými principy vznikající integrované perspektivy jsou: překonání a zahrnutí všech předchozích hodnotových systémů; inkuzivita; flexibilita; udržitelnost; integrita a přizpůsobení se kontextu/většímu celku.

Integrované myšlení znamená pochopení důležitých hodnot, motivů, kognitivních vzorců, voleb, jednání a způsobů života, které jsou ústřední ve všech předchozích paradigmatech (viz SDi, nedatováno). Integrovaní myslitelé (žlutí lídři) jsou schopni vidět, co pohání lidi žijící v tradiční, moderní nebo postmoderní perspektivě, co se jich dotýká, co je pro ně podstatné. Znají jejich kvality a všímají si jejich úskalí. Toto povědomí jsou schopni uplatnit v interakci s lidmi, kteří vyznávají všechny tyto hodnoty, i se sebou samými. Ve skutečnosti se každý člověk rozvíjí stejným způsobem až na úroveň, které může dosáhnout v závislosti na svých životních

of freedom for *participating* appear to be. Each value system has its own perception of *participation* that can be quite different! In *Purple*, it is about participating in the own community, in *Blue* about having a role in traditional organisations and in Postmodern *Green* becoming active on behalf of the whole world. All individuals participate in their own way in society and give their contribution to societal life, be it in constructive or destructive ways. For an effective functioning of society and the world, especially the constructive contributions are needed. The content, form and direction of participation will be coloured by the perspectives/value systems people and institutions are using.

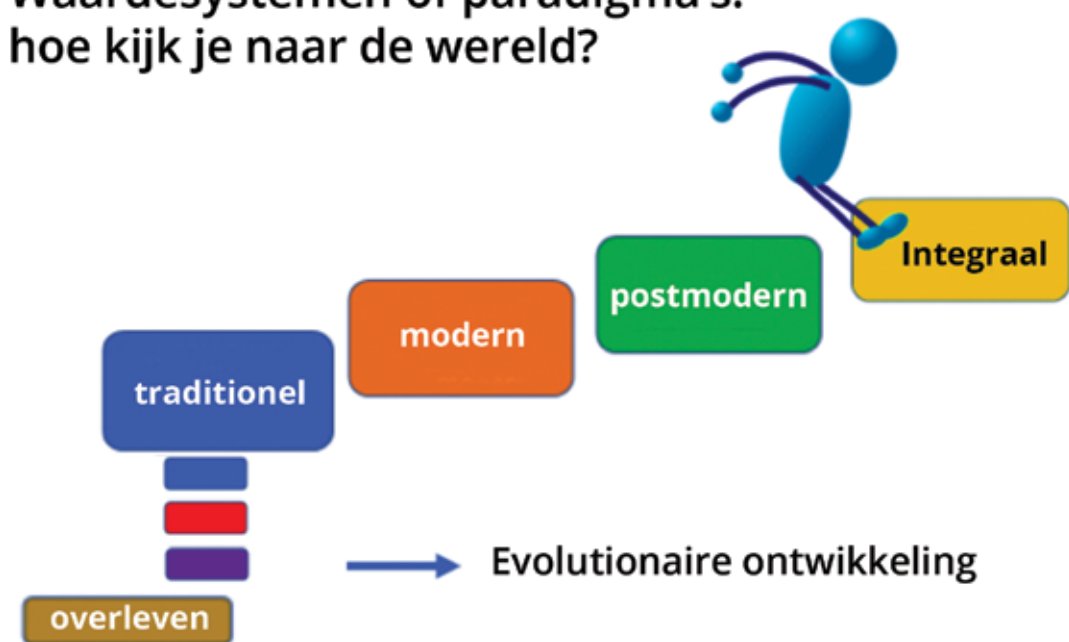
In the Netherlands, many Traditional Blue, Modern Orange and Postmodern Green manifestations of participation in local policy-making have been developed. However, they are still partial forms of participation. Looking to the whole playing field in my country we can conclude:

- more and more people want to be involved in policy making processes,
- many forms of participation are not representative and especially low-educated and low-paid people stay excluded,
- the effects and influence by participation is dependent on the attitude of the existing institutions,
- volunteers need (financial and other) support to be able to really inquire the issue they want to discuss and to make new proposals to solve existing or coming problems.

The next generation of participatory planning will be Integral participation. Important principles of the emerging Integral perspective are: transcending and including of all previous value systems; inclusivity; flexibility; sustainability; integrity and attuning to the big picture/greater whole.

Integral thinking means understanding the important values, motives, cognitive patterns, choices, actions and ways of life that are central in all previous paradigms (see SDi, n.d.). An Integral Thinker (a Yellow leader) is able to see what is driving people living from a Traditional, Modern or Postmodern perspective, what touches them, what is essential to them. They know their own qualities and observe their pitfalls. They are able to apply this awareness in the interaction with people who adhere to all those values as well as with themselves. In fact, every human being develops in the same way up to the level that each can reach, depending on their life conditions.

Waardesystemen of paradigma's: hoe kijk je naar de wereld?

2 Paradigmatický hodnotový systém: Jak se díváte na svět? / Paradigm Value System: How do you look at the world?

podmínkách. Nejdůležitější charakteristikou integrované perspektivy je tato schopnost zahrnout „zdravé“, pozitivní prvky každé z ostatních perspektiv. Člověk s tímto způsobem myšlení si uvědomuje, že každá perspektiva má svou vlastní hlubší pravdu a má hodnotu pro větší celek.

Tento světový názor spočívá v tom, že se zbavíte myšlení typu NEBO-NEBO a budete hledat řešení typu A-A. Nejproduktivnější způsob je zahrnout všechny perspektivy, propojit staré a nové a vybrat ze všech přístupů to nejlepší. Podstatou integrovaného myšlení je rozhodování na základě toho, co je pravdivější a hodnotnější. Integrovaný myslitel je schopen vyprávět současný příběh v širokém kontextu jakéhokoliv problému a překonat obvyklou polarizaci na pro a proti. Vypráví příběh o tom, co se děje v dnešním světě, a mluví „jazykem“ jiných hodnotových systémů, mj.:

- role rodiny/skupiny, kontakt s přírodou a přírodními procesy a rituály;
- energie, rozhodnost, význam moci a řešení konfliktů;
- struktura, etika (co je správné a co je špatné), pravidla a postupy, práva a závazky, loajalita;
- vědomí účelu, efektivita, svoboda projevu, vědecký výzkum, podnikání a úspěch;
- vztahy a emoce, komunikace, rovnost, solidarita.

Obsáhlý příběh začíná transcendentním cílem, který se týká cílů každého z hodnotových systémů a zahrnuje je do všeobjímajícího „účelu“, tj. atraktivní a realistické vize budoucnosti. Během procesu formulování tohoto účelu se rozlišuje, co je pro společnost/svět jako celek lepší a co vede k regresí a úpadku. Kolektivní zájem a (evoluční) pokrok jsou nadřazeny individuálním zájmům nebo ziskům.

Integrovanou účast či participaci lze formovat a realizovat zahrnutím všech předchozích hodnotových systémů:

- vytvoření bezpečného prostoru, ve kterém se účastníci cítí propojeni a v němž mohou bezpečně vyjádřit své zkušenosti, myšlenky a pocity;
- integrace vlivu a moci prostřednictvím dohod o tom, jak bude naloženo s výsledky participativního procesu;
- jde o strukturovaný proces s jasnými postupy a pravidly, jako je např. reprezentativnost (účastníci odrážejí strukturu obyvatelstva) a časový rámec s výčtem kroků k dosažení pokroku;
- jasná formulace problému a cíle; dostatek času na získání

The most important characteristic of the Integral perspective is this inclusion of the 'healthy', positive elements of each of the other perspectives. This way of thinking realizes that every perspective has its own deeper truth and is of value to the greater whole.

This worldview is about letting go of the OR-OR thinking and looking for AND-AND solutions. The most productive way is to include all perspectives, to connect the old and the new and to choose the best from all approaches. The core of integral thinking is making choices based on what is more true and more of value. An integral thinker is able to tell the contemporary story from a broad context of any issue transcending the usual polarisation into pro and contra. Telling the story of what is happening in today's world, they speak the 'language' of the other value systems, including:

- the role of the family/the group, contact with nature and natural processes and rituals
- energy, decisiveness, the meaning of power and dealing with conflicts
- structure, ethics (what is right and wrong), rules and procedures, rights and plights, loyalty,
- sense of purpose, efficiency, freedom of speech, scientific research, entrepreneurship and success,
- relations and feelings, communication, equality, solidarity.

A broad story starts with a transcending goal that addresses the objectives of each of the value systems and includes these into an all-embracing 'purpose', an attractive and realistic future vision. During the process of formulating this purpose, discernment is made between what is better for society/ the world as a whole and what leads to regression and decline.

The collective interest and (evolutionary) progress are more important than individual interests or profitmaking.

Integral Participation can be shaped and implemented by including all the previous value systems:

- realisation of a safe container in which the participants feel connected and secure to express their experiences, thoughts and feelings,
- integration of influence and power by agreements about what will be done with the results of the participation process,
- it is a structured process with clear procedures and rules like representativeness (the participants are a reflection of the

informací a na konzultace s odborníky (zkušenosti);

- prostor pro všechny účastníky, aby mohli vyprávět svůj vlastní příběh a vyjádřit svůj názor a pocity;
- strukturovaný dialog, který umožní hovořit o všech shromážděných informacích a dospět k závěrům, doporučením, návrhům a rozhodnutím.

A na závěr

Integrovaná perspektiva má jasný směr: hledat a nalézat inovativní řešení současných složitých výzev v našem světě a vytvářet příležitosti pro rozvoj lidí a tím uvolnit evoluční proces. Tento Integrovaný způsob myšlení potřebujeme k tomu, abychom vymysleli široce přijímaná a široce použitelná řešení např. klimatického problému.

Případové studie, které byly popsány v této kapitole, jsou příklady tohoto nového způsobu integrovaného myšlení. Projevuje se to mj. tím, že místní obyvatelé (občané) postupně získávají větší vliv na své životní prostředí, kde žijí. Ukazuje se, že nejen revoluce a sociální akce, ale také participativní plánování může přispět k našemu blahobytu, zdraví a štěstí.

population) and a timeframe with steps to make progress,

- a clear formulation of the issue and the goal; enough time to get informed and to consult (experience) experts,
- room for all participants to tell their own story and to express their opinion and feelings,
- a structured dialogue to talk about all the collected information and to reach conclusions, recommendations, proposals and decisions.

Finally

The Integral perspective has a clear direction: to find innovative solutions to the current complex challenges in our world and to create opportunities for people to develop themselves. And thus release the evolutionary process. We need this Integral way of thinking to invent widely held and broadly applicable solutions e.g., for the climate problem.

The cases that have been described in this chapter are examples of this new way of Integral thinking. Gradually, inhabitants/civilians will get more influence on their own life environment. Apart from revolutions and social action, participatory planning can contribute to our welfare, health and happiness.

PARTICIPATÍVNE PLÁNOVANIE NA SLOVENSKU

PARTICIPATORY PLANNING IN SLOVAKIA

Zora Pauliniová

Úvod

Ako to na Slovensku začalo?

Koncom 80-tych rokov sa v Bratislave začala stretávať skupina ľudí - environmentálnych aktivistov, ktorí neboli spokojní s politickým režimom ani s tým, aký dopad mal tento režim na mesto. Na spoločných redakčných stretnutiach začali vytvárať publikáciu *Bratislava/nahlas*, ktorá sa zamerala na posúdenie rozvoja hlavného mesta v rôznych oblastiach, napríklad v oblasti ochrany životného prostredia, ochrany pamiatok, výstavby či dopravy. Publikácia sa stala dôležitou kritikou vtedajšieho politického režimu a svojím spôsobom aj výpoveďou o absencii participácie pri spravovaní štátu.

V praxi sa ukázalo, že skupina ľudí dokáže z hľadiska rozvoja mesta zásadne a expertne pomenovať situáciu, sformulovať pripomienky a zároveň navrhnúť a požadovať riešenia. Ukázalo sa však aj to, že veci nestačí len pomenovať. Ak politický systém neumožní, aby mala verejnosť podiel na rozhodovaní, situácia sa v zásade nezmení. Iniciatíva *Bratislava/nahlas* ukázala, ako môžu fungovať ostrovy pozitívnej deviácie a spolu s ďalšími skupinami významne prispela ku kritike a k pádu socialistického režimu.

Od roku 1987, kedy publikácia *Bratislava/nahlas* (Budaj, 1987) vyšla, sa našťastie zmenili mnohé veci. Zmenil sa režim, právne rámce, v ktorých sa pohybujeme, zmenili sa príležitosti podieľať sa na správe vecí verejných a ovplyvňovať rozvoj našej spoločnosti, miest a obcí. Ak sa pozeráme na mesto ako na priestor, ktorý by mal byť otvorený všetkým, nemalo by ísť len o dostupný, bezbariérový a inkluzívny fyzický priestor, v ktorom je potešením tráviť čas, ale aj o sociálny a kultúrny priestor, ktorý otvára ľuďom dvere, aby sa zapojili do formovania mesta a aktivizuje ich, aby participovali na pozitívnych zmenách.

V nasledujúcom texte si predstavíme niekoľko vecí, ktoré považujeme za dôležité pre rozvoj participácie na Slovensku a ktoré túto oblasť aktuálne definujú. Zameriame sa najmä na participatívnu tvorbu verejných politík pri tvorbe verejných priestorov, a nevyhneme sa ani širšiemu kontextu.

Introduction

How did it start in Slovakia?

At the end of the 1980s, a group of people began to meet in Bratislava - environmental activists who were not satisfied with the political regime or the impact this regime had on the city. At joint editorial meetings, they began to create the publication *Bratislava / Aloud*, which focused on assessing the development of the capital in various areas, such as environmental protection, protection of monuments, construction, or transport. The publication became an important critique of the political regime at the time and, in a way, a statement about the absence of participation in the administration of the state.

In practice, it turned out that a group of people can fundamentally and expertly name the situation from the point of view of the city's development, formulate comments and at the same time propose and request solutions. However, it also turned out that it is not enough to just name things. If the political system does not allow the public to participate in decision-making, the situation will not change in principle. The *Bratislava / Aloud* initiative showed how islands of positive deviation can work and, together with other groups, made a significant contribution to criticism and the fall of the socialist regime.

Fortunately, many things have changed since 1987, when *Bratislava / Aloud* (Budaj, 1987) was published. The regime has changed, and with it, the legal frameworks in which we operate, the opportunities to participate in the governance of public affairs and to influence the development of our society or cities and municipalities have all changed. If we look at the city as a space that should be open to all, it should not only be an accessible, barrier-free and inclusive physical space in which it is a pleasure to spend time, but also a social and cultural space that opens the door to people's involvement in shaping the city and activating them to participate in positive change.

In the following text, we will therefore present a few things that we perceive as important for the development of participation in Slovakia and which define the current situation in this area.

1 Viacerí zo spoluautorov publikácie *Bratislava/nahlas* v diskusii v roku 2017, zorganizovanej Ústavom pamäti národa pri 30. výročí vydania publikácie. / Several of the co-authors of the publication *Bratislava / Aloud* for a discussion in 2017, organized by The National Memory Institute on the 30th anniversary of the publication. Zľava/ From left Mikuláš Huba, Peter Kresánek, Fedor Gál. Foto/Photo: Zora Pauliniová

V súčasnosti nie je participatívne plánovanie dôvodom ani na prílišnú oslavu, ale ani na zásadnú kritiku. Keď sa však sústredíme na to pozitívne, vidíme aktivitu občianskych združení, samospráv či inštitúcií verejnej správy a nájdeme množstvo inšpiratívnych príkladov, ktoré posúvajú v tejto oblasti hranice nemožného. V posledných rokoch sa realizovalo viacero významných, komplexných participačných procesov na miestnej, regionálnej a národnej úrovni. Pri hlbšom skúmaní narazíme aj na participáciu nedotknuté obce a mestá a v rozhovoroch s politikmi, ktorí by mali rozumieť konceptu zdieľanej moci, zistíme, že pojem participácia nemajú nielenže osvojený, ale mu ani nerozumejú.

Východiská participácie

Ak sa pozrieme niekoľko desiatok rokov do minulosti, na prelom 90-tych rokov, dôležitými aspektmi, ktoré u nás situáciu v oblasti participácie a participatívneho plánovania ovplyvnili, boli **etablovanie demokratického režimu, rozvoj občianskej spoločnosti a spolupráca s inými krajinami**, aj v kontexte nášho členstva v Európskej únii.

Problematiku zapájania verejnosti samozrejme ovplyvňuje spoločenský kontext - napríklad trendy vo verejnej administratíve (New Public Management, Good Governance), ktoré sa menia od tradičnej verejnej správy cez uplatňovanie prístupu "nový verejný manažment" (New public management),

We will focus mainly on participatory public policymaking in the creation of public spaces, although we will not avoid a broader context.

If we talk about participatory planning, today there is not a lot of reason for celebration, but neither is there reason for fundamental criticism. With a kind look, we will see the activities of civic associations, local administrations or public administration institutions that know how to participate, and we will find a number of inspiring examples that push the boundaries of what is possible in this area. In recent years, several important, complex participatory processes have taken place at local, regional, and national levels. However, in a deeper examination, we will also come across municipalities and cities that are untouched by participation, and in conversations with politicians, who should understand the concept of shared power, our hair will sometimes stand on end, because they not only lack the notion of participation, but in principle do not understand it.

Basis of Participation

Looking back several decades, at the turn of the 1990s, important aspects that influenced the situation of participation and participatory planning in our country were the establishment of a **democratic regime, the development of civil society and cooperation with other countries**, also in the context of our membership in the European Union.

kladúci dôraz na efektívitu a výsledky (skôr manažérsky, procesný prístup) až ku konceptu dobrého spravovania (Good Governance – prístup založený na princípoch a hodnotách).⁶ Participatívne spravovanie spoločnosti (participatory governance), ako jeden z prístupov nadväzujúci na “good governance” zdôrazňuje participáciu ako významný princíp takéhoto vládnutia. Tento princíp spomínajú aj mnohé kľúčové inštitúcie (OSN, Európska komisia) a poukazujú na významnú pozíciu občianskej spoločnosti, na účasť zainteresovaných pri tvorbe príslušných verejných politík, či začleňovanie občanov a mimovládnych aktérov s cieľom umožniť im aktívnu rolu pri rozhodovaní.

Za tlakom na zmenu spoločenského režimu (a na zmenu spravovania štátu) na Slovensku stálo koncom 80-tych rokov presvedčenie, že demokratická spoločnosť má vytvorené (a v iných krajinách využívané) mechanizmy, prostredníctvom ktorých sa môže s občanmi a občiankami radiť a zapájať ich do rôznych úrovní rozhodovania.

Informačný zákon ako emancipačný faktor

Nositelmi a nositeľkami spomínanej zmeny boli ešte za socializmu disidenti a disidentky, po roku 1989 to však boli často predstavitelia občianskej spoločnosti - občianske združenia, neziskové organizácie a ich platformy, lídri a líderky, ktorí stáli na ich čele. Mnohí pracovali na miestnej i regionálnej úrovni, legislatívu na národnej úrovni však vnímali ako niečo, čo ich môže limitovať, alebo im naopak otvárať dvere k dobre spravovanej spoločnosti. Jedným z mílnikov, ktorý výrazne posunul našu spoločnosť v tejto oblasti dopredu, sa stal Informačný zákon (211/2000 Z. z. Zákon o slobode informácií). V roku 2000 ho pomohol presadiť práve neziskový sektor a ten stál aj pri neskorších súdnych sporoch o práve na informácie, keď dochádzalo k snahám, tento zákon oklieštiť. Bojovalo sa o právo nahrávať verejné pojednávania obecných zastupiteľstiev, o právo na dôležité informácie z ministerstiev či iných úradov a právo na prístup k významným zmluvám alebo k zápisniciam zo zasadnutí verejných orgánov. Každý vyhratý súdny spor podporoval emancipáciu občanov ako tých, ktorí majú právo veci poznať, a menil vzájomný vzťah medzi občianskou spoločnosťou a verejnou správou na rovnocenný. Význam legislatívy pri rozširovaní

Of course, the issue of public involvement is influenced by the social context - for example, trends in public administration (New Public Management, Good Governance), which vary from traditional public administration through the application of the “*new public management*” approach, emphasizing efficiency and results (rather a managerial, procedural approach) to the concept of good governance (Good Governance - a principles and values based approach).⁶

Participatory governance, as one of the approaches following good governance, emphasizes participation as an important principle of such governance. This principle is also mentioned by many key institutions (UN, European Commission) and points to the important position of civil society, the participation of stakeholders in the development of relevant public policies, or the involvement of citizens and non-governmental actors to enable them to play an active role in decision-making. In the late 1980s, the pressure to change the social regime (and to change the administration of the state) in Slovakia was the belief that a democratic society has established (and used in other countries) mechanisms to consult its citizens and to involve different levels of the public in decision-making.

Information Law as an Emancipation Factor

The bearers of the mentioned change were dissidents during socialism, but after 1989 they were often representatives of civil society - civic associations, non-profit organizations and their platforms, leaders who stood at the head. Many worked at local and regional level, but saw national legislation as something that could either limit them or open the door to a well-run society. One of the milestones that significantly moved our society forward in this area was the Information Act (211/2000 Coll. Act on Freedom of Information).

In 2000, the non-profit sector helped to enforce it, and it was also involved in later legal disputes over the right to information, when efforts were made to curtail the law. The right to record public hearings of municipal councils, the right to important information from ministries or other offices, and the right to access important contracts or minutes of meetings of public authorities were fought for. Every litigation won has promoted the emancipation of citizens as those who have the right to know things, and has turned the relationship between civil society

⁶ Podrobnejší pohľad na rôzne prístupy k spravovaniu spoločnosti ponúka vo svojom článku Daniel Klimovský: <https://www.sav.sk/journals/uploads/0914114002%2010%20Klimovsky%20RS.pdf>

možností pre participáciu však možno pozorovať aj v iných oblastiach, než len v oblasti informovanosti.

Demokratizácia spoločnosti a harmonizácia práva s právom Európskej únie, vrátane presadzovania niektorých dôležitých princípov do našej legislatívy viedli k tomu, že naše zákony v súčasnosti definujú relatívne široký priestor umožňujúci participáciu. Významnú rolu pri mobilizácii združení, k vybojovaniu si tohto priestoru, zastávala organizácia Via Iuris, ktorej korene možno od roku 2006 nájsť v snahách o presadenie férovosti a občianskeho hlasu pri rozhodovaní štátnych orgánov o kľúčových otázkach verejného života a v aktivitách podporujúcich možnosti občanov pri ovplyvňovaní rozhodnutí, ktoré sa ich týkajú.

Aj vďaka implementácii európskej legislatívy či harmonizácii s ňou má Slovenská republika povinnosť prijímať množstvo verejných politík, stratégií, koncepcií či plánov, a to všetko so zapojením verejnosti. Ide napríklad o programy na zlepšenie kvality ovzdušia, komunitné plány, programy rozvoja obce či iné verejné politiky.

Prístupné informácie a legislatívny proces tvorby zákonov možno u nás považovať za dobré východiská, o ktoré sa môže v súčasnosti širšia i odborná verejnosť oprieť.

Prvé krôčiky participatívneho plánovania a zahraničné inšpirácie

Prvé informácie o participatívnych prístupoch neprišli na Slovensko zo zahraničia zhora, od verejných inštitúcií, ale sprostredkovali nám ich predstavitelia neziskového sektora a neziskové, napríklad environmentálne organizácie z USA, Veľkej Británie, z Nemecka, Holandska, Česka a ďalších krajín. Zapojenie nadácií a združení a pohľad zdola boli dôvodom, že sa na Slovensku medzi prvými objavili prístupy, akými boli **komunitné organizovanie, komunitné plánovanie a komunitný rozvoj**, ktoré zdôrazňovali sociálnu spravodlivosť, zastúpenie rôznych, aj marginalizovaných skupín, mobilizáciu občanov a participáciu.

Prvou publikáciou o participácii na Slovensku bola kniha *Občianska participácia* (Miková, Pauliniová, 2001), ktorú vydalo združenie PDCS (PDCS, o. z., Partners for Democratic Change Slovakia). Vyšla v roku 2001 a právom spojila pojem “participácia” s adjektívom “občianska”, pretože popisovala príklady dobrej praxe, kedy si účasť na rozhodovaní presadili práve

and public administration into an equal one. However, the importance of legislation in expanding opportunities for participation can also be observed in areas other than information.

The democratization of society and the harmonization of law with European Union law, including the incorporation of some important principles into our legislation, have led to our laws currently defining a relatively wide scope for participation. Via Iuris organization, which has been rooted in efforts to promote fairness and a civic voice in public authorities’ decision-making on key issues in public life since 2006, has played an important role in mobilizing associations to conquer the area; in activities that support citizens’ ability to influence decisions that affect them.

Thanks to the implementation of European legislation or harmonization with it, the Slovak Republic is obliged to adopt a number of public policies - strategies, concepts or plans - with the involvement of the public. These are, for example, programs to improve air quality, community plans, community development programs and other public policies.

Accessible information and the legislative process of making laws can be considered as good starting points in our country, on which the general and professional public can now rely.

The First Steps of Participatory Planning and Foreign Inspiration

The first information about participatory approaches did not come to Slovakia from abroad, from above, or from public institutions, but was provided by non-profit representatives, such as environmental organizations from the USA, Great Britain, Germany, the Netherlands, the Czech Republic, and other countries. The involvement of foundations and associations and a bottom-up view were among the first in Slovakia to utilize approaches such as **community organization, community planning and community development**, which emphasized social justice, the representation of various and marginalized groups, citizen mobilization and participation.

The first publication on participation in Slovakia was the book *Civic Participation* (Miková, Pauliniová, 2001), published by the PDCS association (PDCS, o. z., Partners for Democratic Change in Slovakia). It was published in 2001 and rightly combined the term “participation” with the adjective “civic”, because it described examples of good practice where citizens enforced

občania. Tí sa často aktivizovali a preberali zodpovednosť za zmenu a za správu vecí verejných do svojich rúk kvôli tomu, že verejná správa nekonala (v situáciách, keď došlo k ohrozeniu pamiatky, nesprávne mu vyúčtovaniu tepla, výrubu stromov, zrušeniu trhoviska či školy, dokonca k ohrozeniu životov ľudí kvôli narušenej statike bytových domov).

“Na mnohých miestach to začína šumami, že sa niečo ide stavať, rúbať či rušiť, pokračuje najrôznejšími aktivitami, v ktorých občania bránia či presadzujú svoje záujmy a vrcholí frustráciou aktivistov a úradníkov, ktorí sa ocitnú na opačnej strane stola. Niektoré prípady končia „vyhorením“ zúčastnených, niektoré zákopovou vojnou a súdnymi spormi, iné na konci vlastne len „začínajú“ – keď iniciatíva či združenie, ktoré chceli riešiť jeden ohrozený problém prejdú k systematickým aktivitám na ochranu životného prostredia alebo na obhajobu práv občanov.” písali sme v knihe *Občianska participácia*.

V niektorých prípadoch sa pri aktivizácii verejnosti angažovalo združenie Občania v akcii, ktoré na mobilizáciu využívalo stratégiu **komunitného organizovania** - sústredeného tlaku občanov a občianok pomocou sieťovania ľudí, vedenia kampaní a priameho konfrontovania predstaviteľov moci. Postupom času sa však ukázalo, že aj keď takýto tlak dokáže priniesť rôzne zmeny, dlhodobé využívanie kampaní komunitného organizovania na takéto riešenie problémov nie je udržateľné. Dvere sa na Slovensku začali postupne otvárať iným prístupom, menej zameraným na konfrontáciu a viac na spoluprácu medzi verejnosťou a samosprávou, alebo medzi miestnymi obyvateľmi a občianskymi združeniami.

V publikácii *Zmena sa začína spolu* (Pauliniová a kol., 2018), ktorú v roku 2018 vydali občianske združenia PDCS a Nesehnutí, dôkladnejšie popisujeme rôzne prístupy k práci s komunitou - komunitný rozvoj, komunitné organizovanie či komunitnú filantropiu. Ak možno vnímať komunitné organizovanie, spomínané v publikácii *Občianska participácia* (Miková, Pauliniová, 2001) ako jeden zo spúšťačov či katalyzátorov participácie, ďalšou stratégiou, ktorá s participáciou súvisí, je komunitný rozvoj. **Komunitný rozvoj a participatívne plánovanie** majú k sebe veľmi blízko, aj keď ide o dva rozdielne prístupy vzhľadom na ciele, ktoré sa snažia dosiahnuť, i nástroje, ktoré využívajú. Cieľom prvého je rozvíjať a posilňovať komunity, cieľom druhého je zapojiť verejnosť do rozhodovania. V širšom ponímaní je participatívne

participation in decision-making. They often activated themselves and took responsibility for change and for the administration of public affairs into their own hands due to the fact that the public administration did not act (in situations where there was a threat to a monument, incorrect heat billing, felling of trees, abolition of a market or school, even to threats to people's lives due to the dilapidated status of apartment buildings). “In many places, it starts with the rumour that something is going to be built, cut, or disturbed, and continues with various activities in which citizens defend or promote their interests and culminates in the frustration of activists and officials who find themselves on opposite sides of the table. Some cases end with the “burnout” of those involved, some with trench warfare and litigation, while others end in the beginning – when an initiative or association that seeks to address one limited issue moves to systematic action to protect the environment or defend citizens’ rights.” (Civic Participation)

In some cases, the Citizens in Action Association was involved in activating the public, using a strategy of **community organization** to mobilize – concentrated pressure from citizens by networking people, conducting campaigns, and directly confronting representatives of power. Over time, however, it has been shown that while such pressure can bring about various changes, the long-term use of community-based campaigns to address these issues is unsustainable. Doors in Slovakia gradually began to open with a different approach, less focused on confrontation and more on cooperation between the public and local administration, or between local residents and civic associations.

In the publication *Change Begins Together* (Pauliniová et al., 2018), published in 2018 by the civic associations PDCS and Nesehnutí, we describe in more detail the different approaches to working with the community - community development, community organization or community philanthropy. If community organization, mentioned in the publication *Civic Participation* (Miková, Pauliniová, 2001) can be perceived as one of the triggers or catalysts of participation, another strategy related to participation is community development. **Community development and participatory planning** are very close to each other, although these are two different approaches regarding the goals they are trying to achieve and the tools they use. The aim of the first is to involve the public, the aim of the second is to develop and strengthen communities. In a broader sense, participatory planning (for example, its component,

2-7 Oživenie petržalských terás so zapojením miestnej komunity, 2018. Placemaking (plánovanie a vytváranie verejného priestoru) sa často prelína s komunitným rozvojom, pri ktorom sa pracuje s miestnymi ľuďmi. Príklad aktivít združenia Krásky terasy, ktoré sa snaží naplávať a oživiť petržalské terasy a verejné priestory nie cestou konfrontácie a tlaku, ale cestou spolupráce s miestnymi obyvateľmi a organizáciami./ Revitalization of Petržalka terraces and public spaces not through confrontation and pressure, but through cooperation with local people and organizations. Foto /Photo: Zora Pauliniová

plánovanie (napríklad jeho súčasť, placemaking - plánovanie verejných priestorov) vnímané ako jedna zo stratégií komunitného rozvoja, takže oba prístupy sa môžu prelínať. Ak samospráva chce napríklad získať kvalitnejšie vstupy do svojich verejných politík a koncepcií, primárne sa zameria na participatívne plánovanie. Ale ak je jej zámerom oživiť susedské komunity či aktivizovať občanov, môže využiť nástroje komunitného rozvoja.

Nejde však len o rozdielnosť v cieľoch, ale aj o to, ako sa participácia zavádza a využíva. Ak participáciu iniciuje a vedie samospráva alebo štátna správa, hovoríme o prístupe zhora nadol (top-down), ak ju iniciuje miestna komunita či občianske združenia, ide o prístup zdola nahor (bottom-up). Oba prístupy majú rozdielne nároky na participatívne procesy, čelia rozdielnym výzvam a prinášajú aj rozdielne výstupy. Na potreby a práva občanov je dobré pamätať, najmä ak participatívne procesy plánujú ľudia s väčším prístupom k moci.

Program PrieStory: prvá systémová podpora participatívneho plánovania na Slovensku

Príkladom využívania komunitného rozvoja (a jeho súčasť, komunitného plánovania) bol Program PrieStory, ktorý rozvíjala nadácia Ekopolis a ktorý vychádzal z metodiky participatívneho plánovania verejných priestorov renomovanej organizácie Project for Public Spaces (USA, NY), predstavenej na Slovensku prostredníctvom Nadace Partnerství a prispôsobenej slovenským podmienkam. V rozpätí piatich rokov, od r. 2005 podporila Nadácia Ekopolis s prispením finančnej skupiny ČSOB takmer 30 projektov zameraných na úpravu verejných priestorov, so zapojením verejnosti od fázy participatívneho plánovania, až po samotnú úpravu riešeného verejného priestoru - program teda posilňoval rozvoj placemakingu na Slovensku. Okrem získaných grantov bolo súčasťou podpory metodické vedenie plánovacích procesov, vzdelávanie miestnych komunit a samotná facilitácia.

Program PrieStory bol prvým programom, ktorý prišiel so systémovou podporou participatívneho plánovania na Slovensku. Aj po vyše desiatich rokoch možno vo viacerých mestách a obciach (Bratislava, Banská Štiavnica, Pruské, Bátovce, Rusovce, atď.) navštíviť priestory (ulice, námestia, parky, záhrady či ihriská), do plánovania ktorých sa zapojili každý rok stovky ľudí. Pre mnohých bola podstatná a smerodajná

placemaking - public spaces planning) is perceived as one of the community development strategies, so that both approaches can overlap. For example, if a local administration wants to gain better input into its public policies and concepts, it will focus primarily on participatory planning, but if it aims to revitalize neighbourhood communities or activate citizens, it can use community development tools.

However, it is not just a matter of differences in objectives, but also of how participation is introduced and used. If participation is initiated and led by local administration or state administration, we speak of a top-down approach; if it is initiated by a local community or civic associations, it is a bottom-up approach. Both approaches have different demands on participatory processes, face different challenges and bring different outputs. It is good to keep in mind the needs and rights of citizens, especially if participatory processes are planned by people with greater access to power.

PrieStory Program: The First System Support for Participatory Planning in Slovakia

An example of the use of community development (and its component, community planning) was the PrieStory Program, developed by the Ekopolis Foundation and based on the participatory public space planning methodology of the renowned Project for Public Spaces (USA, NY), presented in Slovakia through the Partnership Foundation and adapted to Slovak conditions. In the span of five years, starting in 2005, the Ekopolis Foundation, with the contribution of the ČSOB financial group, supported almost 30 projects focused on the design of public spaces with public involvement from the participatory planning phase to the actual design of the public space - the program thus strengthened the development of placemaking in Slovakia. In addition to the grants obtained, the support included methodological guidance of planning processes, education of local communities and facilitation itself.

The PrieStory program was the first program to come with system support for participatory planning in Slovakia. Even after more than 10 years, in several towns and villages (Bratislava, Banská Štiavnica, Pruské, Bátovce, Rusovce or others) it is possible to visit spaces (streets, squares, parks, gardens or playgrounds), in which hundreds of people participated every year. For many, the direct experience of joint planning

priama skúsenosť so spoločným plánovaním, ktorá ukázala, ako možno priamo na tvári miesta, v diskusii s rôznorodými ľuďmi hľadať a nájsť dohodu o budúcom verejnom priestore tak, aby slúžil potrebám komunity a ako možno tento priestor aj aktívne pretvoriť.

Kamenné námestie v Bratislave: participácia zdola nahor

Rastúce povedomie verejnosti o význame verejných priestorov a o potrebe zapájania verejnosti do ich plánovania sa pretavilo do mnohých občianskych iniciatív. Oba aspekty možno nájsť pri vzniku iniciatívy Námestie pre ľudí, ktorá vznikla s cieľom zachrániť a zrevitalizovať Kamenné námestie v Bratislave.

Toto námestie bolo v roku 2012 zabudnutým kusom mesta. Plné rozpukaného asfaltu, bilbordov a bariér, bez jedinej lavičky, ale s nádhernou fialovou paulovniou plstnatou a s ešte krajším výhľadom zo striech či terás (ak sa na ne niekedy niekto dostal). Zanedbanosť priestoru sa pomaly stávala argumentom v prospech možného predaja námestia developerom a verejnosť si začala klásť otázky, či zanedbanosť nie je cielená. Cieľom iniciatívy mladých i starších ľudí, ktorí vnímali verejný priestor námestia ako nespochybniteľnú hodnotu, bolo pripraviť participačný proces, ktorý by priniesol dôležité výstupy, ako si verejnosť námestia v budúcnosti predstavuje, a zároveň začal vracieť Kamenné námestie na mapu centra mesta ako jeho neoddeliteľnú súčasť. Iniciatíva bola dôležitá aj z ďalšieho dôvodu: ukázala silu mestského aktivizmu a viditeľnú tvár nového, rozširujúceho sa fenoménu - participatívneho plánovania, ktorý presadzovali občianske iniciatívy zdola nahor. Okrem starostlivosti o námestie (výsadba a adopcia zelene, oživovanie námestia prostredníctvom kultúrnych aktivít, diskusií, koncertov či tvorivých dielní) pripravili aktivisti a aktivistky 23. septembra 2012 prvý veľký participačný proces nielen v Bratislave, ale aj na Slovensku s cieľom identifikovať návrhy na riešenie zanedbaného námestia na základe názorov verejnosti, ktoré plánovali predložiť bratislavskej samospráve. Súčasťou procesu bolo zbieranie podnetov verejnosti na námestí, práca s emočnou mapou, plánovanie s modelom funkčného využitia námestia, anketa s verejnosťou a veľký workshop s takmer dvesto zapojenými ľuďmi priamo na mieste. Do dialógu boli zapojení

was essential, showing how it is possible to seek and find an agreement on a future public space directly in the image of the place, and in a discussion with diverse people, so that it serves the needs of the community and how it can be actively transformed.

Stone Square in Bratislava: Bottom-Up Participation

The growing public awareness of the importance of public spaces and the need for public involvement in their planning has been translated into many civic initiatives. Both aspects can be found in the creation of initiative Námestie pre ľudí (the People's Square initiative), which was established with the aim of saving and revitalizing Stone Square in Bratislava.

This square was a forgotten part of the city in 2012. Full of cracked asphalt, billboards and barriers, without a single bench, but with a beautiful purple paulownia and an even more beautiful view from the roofs or terraces (if anyone ever got to them). The neglect of the space was slowly becoming an argument in favour of a possible sale of the square to the developer, and the public began to question whether the neglect was not targeted. The aim of the initiative of young and older people, who perceived the public space of the square as an indisputable value, was to prepare a participatory process that would bring important outputs as how the public imagines the square in the future and began to return Stone Square to the city centre map as an integral part. The initiative was also important for another reason: it showed the power of urban activism and the visible face of a new, expanding phenomenon - participatory planning, promoted by bottom-up civic initiatives. In addition to caring for the square (planting and adopting greenery, revitalizing the square through cultural activities, discussions, concerts or creative workshops), activists prepared the first major participatory process on September 23, 2012 not only in Bratislava but also in Slovakia to identify proposals for the solution of the neglected square, which they planned to submit to the Bratislava local administration. The process included gathering suggestions from the public in the square, working with an emotional map, planning with a model of the functional use of the square, a survey with the public and a large workshop with almost two hundred people directly involved in the image of the place. The dialogue involved young

8-13 Zapojenie verejnosti pri plánovaní Kamenného námestia, 2012. Kamenné námestie v centre mesta sa stalo laboratóriom, na ktorom občianska iniciatíva Námestie pre ľudí realizovala ako participatívny proces plánovania, tak priame (placemakingové) intervencie s cieľom dosiahnuť jednoduché, krátkodobé a nízkorozpočtové zmeny na námestí. Aktivisti a aktivistky vysádzali kvety a starali sa o ne, vybudovali na námestí prvé lavičky, počas dvoch rokov námestie oživovali programom. Keď hrozilo, že priestor mesto predá, zorganizovala iniciatíva Námestie pre ľudí verejné diskusie a členky iniciatívy vystúpili s výstupmi z plánovania a s návrhom riešenia Kamenného námestia, aj pred poslancami zastupiteľstva. / Public involvement in the planning of Kamenné námestie, (Stone Square), 2012. Stone Square in the city centre became a laboratory where the civic initiative Námestie pre ľudí (People's Square) implemented both a participatory planning process and direct (placemaking) interventions to achieve simple, short-term and low-budget changes in the square. Activists planted flowers and cared for them, built the first benches in the square, and enlivened the square with a program for two years. When there was a risk of the city selling the space, People's Square initiative organized public discussions and the members of the initiative presented the planning outputs and the proposed solution of the Stone Square in front of the deputies. Foto/ Photo: Zora Pauliniová, Braňo Bibel, Vera Kiselová

mladí ľudia i seniori, umelci a umelkyne, ľudia bez domova, ale aj bežní návštevníci a návštevníčky námestia.

Aj vďaka aktivistom, ich iniciatíve a participatívne procesu, ktorý podnietil pozornosť verejnosti, ale aj vďaka zapojeniu iných organizácií, napríklad DOCOMOMO Slovensko, sa podarilo námestie zachovať a nepredať. S odstupom niekoľkých rokov sa v súvislosti s námestím realizoval ďalší participatívny proces,⁷ ktorý viedol Inštitút SGI, tentoraz už v spolupráci s mestom. Na ten nadviazala súťaž vo formáte súťažného dialógu, ktorý v roku 2020 pripravil Metropolitný inštitút Bratislavy.

Ako je to v iných oblastiach na Slovensku?

Na Slovensku už vieme uviesť aj príklady komplexných, dlhodobějších procesov, v ktorých sa participácia uplatňuje na rôznych úrovniach, napríklad procesy prípravy programov rozvoja či iných verejných politík.

Častejšie sa objavujú príklady, ktoré systematickejšie presadzuje niekoľko miest, ktoré môžu byť vnímané ako lídri participácie, napríklad Trnava, Hlohovec (participatívne rozpočty, plánovanie verejných priestorov, príprava stratégie udržateľnej mobility), Banská Bystrica a Zvolen (participatívny rozpočet, príprava plánov rozvoja a významných mestských koncepcií). Spomínajú sa aj mestá ako Prešov (príprava Manuálu verejných priestorov), ale aj pozitívne príklady z niektorých mestských častí Bratislavy (Karlova Ves, Nové Mesto, Rača) pri plánovaní verejných priestorov, tvorbe programov rozvoja či iných strategických dokumentov. Ide napríklad o prípravu bratislavského PHSR v roku 2010 či karloveského Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja s intenzívnym zapojením verejnosti v roku 2016. V oboch procesoch využili samosprávy formát pracovných skupín so zastúpením ľudí z viacerých sektorov, ktorí sa dlhodobo na príprave týchto plánov stretávali.

Na národnej úrovni ide najmä o prípravu verejných politík, kde je povinnosť zapojenia verejnosti v mnohých oblastiach daná zákonom. Model pracovných skupín a tematicky zameraných workshopov, seminárov či regionálnych stretnutí bol v priebehu posledných rokov využitý pri tvorbe viacerých koncepcií a stratégií. Pripravovala sa tak napríklad Stratégia rozvoja kultúry SR pod gesciou Minis-

⁷ Dostupné z <https://www.participacia.eu/piloty/pilotny-projekt-10/>

people and seniors, artists, homeless people, as well as ordinary visitors to the square.

Thanks to activists, their initiative and participatory process, which attracted public attention or the involvement of other organizations (such as DOCOMOMO Slovakia), the square was preserved and not sold. Several years later, another participatory process was carried out in connection with the square,⁷ led by the SGI Institute, this time in cooperation with the city. This was followed by a competition in the format of a competitive dialogue, which was prepared in 2020 by the Bratislava Metropolitan Institute.

What Is It Like in Other Areas in Slovakia?

In Slovakia, we can already give examples of complex, longer-term processes in which participation is applied at various levels, such as the processes of preparation of development programs or other public policies.

There are more frequent examples that are more systematically promoted by several cities that can be perceived as leaders of participation, such as Trnava, Hlohovec (participatory budgets, public space planning, preparation of sustainable mobility strategy), Banská Bystrica and Zvolen (participatory budget, preparation of development plans and significant urban concepts). Cities such as Prešov (preparation of the Public Spaces Manual) are also mentioned, as well as positive examples from some parts of Bratislava (Karlova Ves, Nové Mesto, Rača) when planning public spaces, creating development programs or other strategic documents. These include the preparation of the Bratislava PHSR in 2010 or the Karlova Ves' Economic and Social Development Program with intensive public involvement in 2016. In both processes, local administrations used the format of working groups with people from several sectors who met for a long time to prepare these plans.

At the national level, it is mainly the preparation of public policies, where the obligation of public involvement in many areas is imposed by law. The model of working groups and thematically focused workshops, seminars or regional meetings has been used in recent years in the creation of several concepts and strategies. For example, the Strategy for the Development of Culture of the Slovak Republic under the auspices

⁷ Available at <https://www.participacia.eu/piloty/pilotny-projekt-10/>

14, 15 Tvorba participatívneho rozpočtu v Trnave, 2018. Participatívne rozpočtovanie je zaujímavým, hoci na Slovensku stále ešte pomerne novým prístupom. Rozhodovanie aktívnych občanov o verejných financiách je pre mnohých veľmi motivujúce. Príklad z Trnavy, kde sa okrem participatívneho rozpočtu využíva aj plánovanie verejných priestorov so zapojením verejnosti. / Participatory budgeting in Trnava, 2018. Participatory budgeting is an interesting, although still relatively new approach in Slovakia. Decisions of active citizens on public finances are very motivating for many. An example from Trnava, where in addition to the participatory budget, public space planning with public involvement is also used. Foto/Photo: Zora Pauliniová

terstva kultúry, Stratégia integrácie Rómov na pôde Úradu splnomocnenca vlády pre rozvoj rómskych komunit, Model terénnej sociálnej práce (Implementačná agentúra terénnej sociálnej práce), ale aj Akčný plán pre Národnú stratégiu rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky či Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj. Na regionálnej úrovni sa participatívne spracúvala napríklad Stratégia mládeže pre Prešovský samosprávny kraj.

of the Ministry of Culture, the Strategy for Roma Integration in the Office of the Government Plenipotentiary for the Development of Roma Communities, the Field Social Work Model (Implementation Agency for Field Social Work), the Action Plan for the National Strategy for Cycling, and the 2030 Agenda for Sustainable Development. At the regional level, for example, the Youth Strategy for the Prešov Self-Governing Region was participatory.

Participatívne plánovanie pri tvorbe verejných priestorov

Najaktívnejšie sa rozvíjali oblasti, ktoré možno tiež zaradiť k tvorbe verejných politík, svojím zameraním sú však o niečo špecifickejšie - ide o tvorbu verejných priestorov.

V júli až novembri 2015 prebehlo v bratislavskom Starom Meste participatívny proces, ktorého cieľom bolo pomôcť sformulovať zadanie architektonickej súťaže na Šafárikovo námestie (Pauliniová, Čupková, 2015). Participatívny proces pripravilo a viedlo združenie PDCS (PDCS, o.z., Partners for Democratic Change Slovakia). Proces vznikol na objednávku MČ Bratislava-Staré Mesto a jeho cieľom bolo pozorne si vypočuť a vyhodnotiť názory ľudí na to, aké má byť Šafárikovo námestie a nadväzujúce priestory. Do diskusie o námestí vstúpilo združenie PDCS v náročnom čase, keď prebiehal konflikt medzi iniciatívou Kontakt, ktorá sa námestie snažila oživiť, samosprávou a miestnou komunitou, ktorá mala

Participatory Planning in the Creation of Public Spaces

Areas that can also be included in the creation of public policies and have developed most actively, but their focus is somewhat more specific - the creation of public spaces.

From July to November 2015, a participatory process took place in Bratislava's Old Town, the aim of which was to help formulate the assignment of an architectural competition for Šafárik Square (Pauliniová, Čupková, 2015). The participatory process was prepared and led by the PDCS association (PDCS, o.z., Partners for Democratic Change Slovakia). The process was commissioned by the Bratislava - Old Town district and its aim was to listen carefully and evaluate people's opinions on what the Šafárik Square and the adjoining spaces should be like. The PDCS entered the discussion on the square at a difficult time, when there was a conflict between the Contact Initiative, which sought to revive the square, the local administration

16, 17 Zapojenie verejnosti pri tvorbe Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja, MČ Bratislava-Karlova Ves, 2016. Príprava strategického plánu rozvoja sa uskutočnila formou pracovných skupín, ktorých súčasťou bola zainteresovaná verejnosť / Public involvement in the creation of the Economic and Social Development Program, Bratislava - Karlova Ves District, 2016. The preparation of the strategic development plan took place in the form of working groups, which included the interested public. Foto/Photo: Zora Pauliniová

o programe na námestí iné predstavy. Napriek náročným východiskám sa podarilo oslovit' relevantné skupiny a získať od nich podnety k budúcnosti námestia. Proces pozostával z rozhovorov s kľúčovými aktérmi, online dotazníka, viacerých verejných stretnutí, z plánovacieho dňa, ktorý sa uskutočnil priamo na námestí, a z odborných workshopov, ktorých cieľom bolo interpretovať a doplniť pracovné výstupy. V záverečnej správe sme sa zamerali na širšie vzťahy a meniace sa spoločenské, urbanistické i environmentálne aspekty, ktoré ovplyvnia budúce možné riešenia. Z výstupov procesu, do ktorých sa premietla silná zhoda laickej i odbornej verejnosti, naformulovali facilitátorky víziu námestia vychádzajúcu z podnetov širokého spektra zapojených ľudí. Formulovali ju ako prítiažlivý obraz, ktorý ukazuje, aké námestie si ľudia želajú. V časti *Zistenia a odporúčania* na základe vyhodnotenia výstupov identifikovali viaceré kľúčové témy na riešenie. Správa z procesu sa stala súčasťou súťažných podmienok, a hlas verejnosti sa tak premietol do finálneho riešenia námestia.

Združenie PDCS pokračovalo aj v ďalších rokoch v komplexných participačných procesoch. Hoci pri niektorých ostávala základná štruktúra participačných aktivít nezmenená (Pauliniová, Čupková Žúžiová, 2016), pri iných, napríklad v procese na Kollárovom námestí v Bratislave, ovplyvnili špecifiká projektu aj samotný dizajn participačného procesu. V procese nešlo o tradičný placemaking, kde je cieľom

and the local community, which had different ideas about the program in the square. Despite challenging starting points, they managed to reach relevant groups and get ideas from them about the future of the square. The process consisted of interviews with key actors, an online questionnaire, several public meetings, a planning day held directly in the square and expert workshops to interpret and complement the work outputs.

In the final report, we focused on broader relationships and changing social, urban and environmental aspects that will affect possible future solutions. From the outputs of the process, which reflected the strong agreement of the lay and professional public, the facilitators formulated a vision of the square, based on the suggestions of a wide range of people involved. They formulated it as an attractive image that shows what kind of square people want. In the "Findings and Recommendations" section, based on the evaluation of the output, they identified several key topics to be addressed. The report from the process became part of the competition conditions and the voice of the public was thus reflected in the final solution of the square.

The PDCS Association continued in the following years in complex participatory processes. Although for some the basic structure of participatory activities remained unchanged (Pauliniová, Čupková Žúžiová, 2016), for others (for example in the process on Kollár Square in Bratislava) the specifics of

18–21 Zapojenie verejnosti pri plánovaní Šafárikovho námestia, 2015. Aj v prípade, že pri nazeraní na budúcnosť verejného priestoru existuje konflikt, treba zapojiť všetky dôležité cieľové skupiny verejnosti a hľadať témy, na ktorých sa dokáže verejnosť zhodnúť. Komplexný proces zapojenia verejnosti priniesol kvalitné výstupy a stal sa dôležitým podkladom pre účastníkov architektonickej súťaže / Public involvement in the planning of Šafárik Square, 2015. Even if there is a conflict when looking at the future of public space, it is necessary to involve all important target groups of the public and look for topics on which the public can agree. The complex process of public involvement brought quality outputs and became an important basis for participants in the architectural competition. Foto/ Photo: Zora Pauliniová

22, 23 Workshopy odbornej verejnosti pri plánovaní verejných priestorov v Bratislave. Workshopy a stretnutia pri okrúhlych stoloch podnecujú zúčastnených k tvorbe nových nápadov a niekedy dokonca až k úplne novým, odlišným riešeniam. / Workshops of the professional public in the planning of public spaces in Bratislava. Round tables and workshops bring the expertise of those involved, stimulate the creation of new ideas and gradually synthesize them, sometimes into completely different, new solutions. Foto/Photo: Zora Pauliniová

najmä zapojiť komunitu a spoločne pripraviť návrh využitia verejného priestoru. Do úvahy sme museli brať prebiehajúci súdny spor na námestí týkajúci sa výstavby garáží a existujúcu nájomnú zmluvu na pozemok medzi mestom Bratislava a developerom, špecifickosť prostredia, prítomnosť rôznych stakeholderov i výzvy, vyplývajúce z potreby strategických rozhodnutí i rýchlych intervencií.

V rámci participatívneho procesu *Ako ďalej, Kollárko?* (Pauliniová, Čupková Žúžiová, 2017) sme sa niekoľko mesiacov stretávali s verejnosťou i s kľúčovými aktérmi z daného územia, kládli otázky, počúvali, diskutovali a hľadali oblasti zhody pri nazeraní na to, ako námestie revitalizovať a ďalej rozvíjať. Do procesu sa zapojili každodenní návštevníci a návštevníčky námestia, ale aj hlavní stakeholderi - predstavitelky a predstavitelia združení, verejných inštitúcií a firiem, sídliačich na námestí či expertná verejnosť z rôznych oblastí. Práve aktívne zapojenie sa týchto „veľkých susedov“ sme neskôr vyzdvihli ako významné a jedinečné. Už pri príprave správy *Oživme verejné priestory* v roku 2016 pre mestskú časť Bratislava-Staré Mesto sme poukázali na potrebu pracovať s kultúrnymi a verejnými inštitúciami a v procese zameranom na Kollárovo námestie sme benefitovali z priamej spolupráce s Fakultou architektúry a dizajnu STU, s divadlom Nová scéna, s galériou Satelit, Slovenským centrom dizajnu a s ateliérom Architekti Šebo Lichý.

Súčasťou participatívneho procesu bol aj audit námestia v spolupráci s Fakultou architektúry a dizajnu STU (anketa,

the project were influenced by the design of the participatory process itself.

The process was not a traditional placemaking, where the main goal is to involve the community and jointly prepare a proposal for the use of public space. We had to take into account the ongoing litigation in the square, concerning the construction of garages and the existing lease for land between the city of Bratislava and the developer, the specificity of the environment, the presence of various stakeholders and challenges arising from the need for strategic decisions and rapid interventions.

Within the participatory process *What next, Kollárko?* (Kollár Square) (Pauliniová, Čupková Žúžiová, 2017) for several months we met with the public and key actors from the area, asked questions, listened, discussed, and looked for areas of agreement while looking at how to revitalize and further develop the square. The process involved everyday visitors to the square, as well as the main stakeholders - representatives of associations, public institutions and companies based in the square or the expert public from various fields. It was the active involvement of these «big neighbours» that we later highlighted as significant and unique. Even then, during the preparation of the report *Revive Public Spaces* in 2016 for the Bratislava – Old Town district, we pointed out the need to work with cultural and public institutions and, in the process focused on Kollár Square, we benefited from direct cooperation with the Faculty of Architecture, the New Stage Theatre, the Satellite Gallery,

24–27 Plánovanie lesoparku v obci Višňuk, 2016. Participačné procesy v menších obciach či komunitách umožňujú zapojiť obyvateľov a obyvateľky do plánovania priestorov, ktoré budú neskôr sami využívať. Umožňujú nielen využitie miestnej expertízy, ale aj posilnenie identity s prostredím. / Forest park planning in the village of Višňuk, 2016. Participatory processes in smaller municipalities or communities make it possible to involve residents in the planning of spaces, which they will later use themselves. They allow not only the use of local expertise, but also the strengthening of identity with the environment. Foto/Photo: Zora Pauliniová

pozorovanie a fotoprieskum v apríli a máji 2017), séria okrúhlych stolov so stakeholdermi a s predstaviteľmi odbornej a organizovanej verejnosti a prieskumy ako súčasť rôznych podujatí - na Jakubovom námestí v apríli 2017 v rámci Dobrého trhu v Bratislave (anketa a emočná mapa), stretnutie v rámci Víkendov otvorených parkov a záhrad v júni 2017 a zbieranie podnetov k formulovaniu vízie na Panenskej ulici v rámci Dobrého trhu v septembri 2017.

Vo finálnom dokumente sme predstavili víziu námestia, kľúčové výstupy, výzvy pre námestie a predovšetkým zistenia a odporúčania, kde sme sumarizovali najvýznamnejšie výstupy a formulovali odporúčania vo viacerých témach: *Prepojenia v rámci mesta a miesta, Upokojená doprava, Veľkí a malí susedia, Nové aktivity a program, Komfort, zeleň a voda, Intervencie a stratégie.*

Slovak Design Centre, and the Architectural Studio Šebo Lichý. The participatory process also included an audit of the square in cooperation with FA STU (survey, observation and photo survey in April and May 2017), a series of round tables with stakeholders and representatives of the professional and organized public and surveys as part of various events - on Jakub Square, in April 2017, as part of the Good Market in Bratislava, (survey and emotional map), a meeting as part of the Weekend of Open Parks and Gardens, in June 2017, and gathering suggestions for formulating a vision on Panenská Street as part of the Good Market in September 2017.

In the final document, we presented the vision of the square, key outputs, challenges for the square and especially the findings and recommendations, where we summarized the most important outputs and formulated recommendations

28–29 Plánovanie parčíka na Metodovej ulici v Bratislave, 2018. Hoci sú najčastejšou hybnou silou pri participatívnom plánovaní verejných priestorov samospráva či občianske iniciatívy, niekedy sa možno stretnúť aj so situáciou, keď zapojenie miestnej komunity iniciuje developer. Súčasťou procesu pri plánovaní parčíka boli aktivity so študentmi a študentkami susediaceho gymnázia, sčítanie chodcov a cyklistov, fotoprieskum, anketa a plánovací deň, do ktorého sa zapojili ľudia z okolitých domov, ale aj ružinovská samospráva. / Metodov Park Planning in Bratislava, 2018. Although the most common driving force in participatory public space planning is local administration or civic initiatives, it is sometimes possible to encounter a situation where the involvement of the local community is initiated by the developer. The process of planning the park included activities with students from the neighbouring grammar school, a census of pedestrians and cyclists, a photo survey, a survey and planning day in which people from the surrounding houses took part, as well as the Ružinov municipality. Foto/Photo: Zora Pauliniová

Séria väčších, strednodobých participatívnych procesov bola veľkou školou participácie: pomohla vyladiť procesy, umožnila posúdiť, kedy do procesov kvôli konfliktu niešť, pomohla zmeniť pohľad na stakeholderskú participáciu (práca s veľkými i malými susedmi) a priniesla overenie nových metód (emočné a problémové mapy, pozorovanie priestoru v kontexte aktívnej mobility). Viedla k zblíženiu samosprávy, facilitátorov procesu, a tiež verejnosti pri placemakingu, a položila základy pre vznik organizácie združujúcej miestnych stakeholderov.

in several topics: *Connections within the city and the place, Traffic alleviation, Large and small neighbours, New events and programs, Comfort, greenery and water, and Interventions and Strategies.*

The series of larger, medium-term participatory processes was an important school of participation: it helped to fine-tune processes, assessed when to avoid processes due to possible conflict, helped change the view of stakeholder participation (working with big and small neighbours) and tested new methods (emotional and problem maps, space observation in the context of active mobility). It also led to the rapprochement of local administration, process facilitators and the public in placemaking, and laid the foundations for the establishment of an organization uniting local stakeholders.

Rôzne úrovne participácie a ich využívanie

Na participáciu je dobré pozrieť sa nielen cez prizmu tematických oblastí, ktorým sa venujeme (tvorba verejných priestorov, tvorba strategických dokumentov), ale aj cez hĺbku zapájania verejnosti do rozhodovania. Čo vlastne ponúkame verejnosti, keď otvárame participačné procesy? Budú mať ľudia možnosť sa reálne zapojiť, budú môcť ovplyvniť reálne výstupy plánovania alebo ich len informujeme a umožňujeme im minimálnu, zákonom stanovenú mieru participácie, napríklad prostredníctvom pripomienkovania?

Prvá úroveň participácie - **informovanie** - má vďaka legislatívnym základom dobré východiská a v prípade nerešpektovania tejto normy existujú účinné právne možnosti, ako sa na súdoch tohto práva domôcť (čo sa aj viackrát stalo). V posledných rokoch sa v Bratislave začalo využívať informovanie verejnosti priamo na mieste - napríklad prostredníctvom výstav posterov, ktoré prinášajú dôležité zistenia z úvodnej fázy procesov. Výstavy, realizované často priamo v dotknutých lokalitách umožnili vysvetľovať zistenia, diskutovať s verejnosťou a zbierať od nej ďalšie podnety.

Informovanie alebo komunikácia sú súčasťou a základom participatívneho plánovania. Na tejto úrovni (napríklad v počiatkovej fáze projektu), ide niekedy iba o jednosmernú komunikáciu zo strany samosprávy či iného subjektu smerom k rôznorodej verejnosti. Jej súčasťou by však malo byť predovšetkým cieľavedomé a zrozumiteľné informovanie tak, aby bolo možné rozvinúť v ďalších krokoch obojstranný dialóg s možnosťou spätnej väzby a vzájomného ovplyvňovania. Informovanie, ktoré neponúka reálnu možnosť dialógu, môžeme vnímať skôr ako oblasť vzťahov s verejnosťou (public relations), marketing či place branding.

Druhou úrovňou participácie je **pripomienkovanie** (v anglosaskom prostredí označované ako "consulting"). Verejnosť síce nemá možnosť podieľať sa na tvorbe výstupu (politiky, stratégie, plánu) od začiatku a výrazne ho formovať, má však zákonom dané právo takéto výstupy pripomienkovať, a teda ich aj ovplyvniť. Môže ísť o územný plán či program čistoty ovzdušia, ale aj o iné verejné politiky.⁸

Za najvyššiu úroveň zapojenia považujeme **spoluprácu či spolutvorbu** (co-creation: pojem používaný v niektorých

Different Levels of Participation and Their Use

It is good to look at participation not only through the prism of the thematic areas we deal with (creation of public spaces, creation of strategic documents), but also through the depth of public involvement in decision-making. What do we actually offer to the public when we open participatory processes? Will people have the opportunity to really get involved, will they be able to influence the real planning outputs, or will we just inform them and allow a minimum, statutory level of participation, for example through comments?

The first level of participation - **informing** - has good starting points thanks to the legislative basis, and in the event of non-compliance with this standard, there are effective legal options for obtaining this right in the courts (which has happened several times). In recent years, informing the public directly, on location, has begun to be used in Bratislava - for example through exhibitions with posters, which bring important findings from the initial phase of the processes. Exhibitions, often held directly in the localities concerned, made it possible to explain the findings, discuss with the public and collect further input from them.

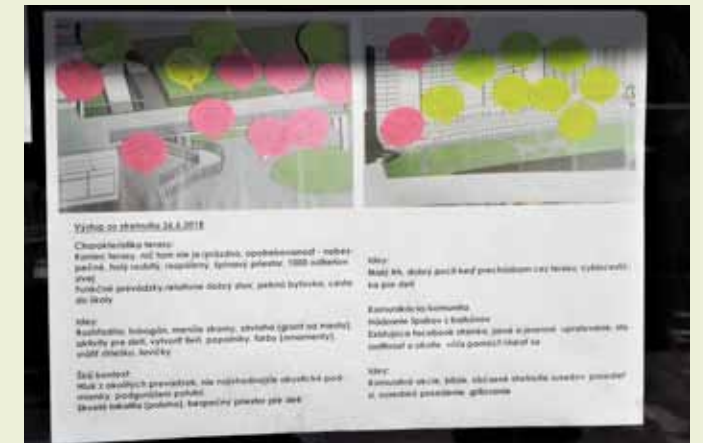
Information or communication is part and parcel of participatory planning. At this level (for example, in the initial phase of the project) it is sometimes only a one-way communication from the local administration or another entity to a diverse public. However, it should, in particular, include purposeful and comprehensible information so that a two-way dialogue can be developed in the next steps, with the possibility of feedback and mutual influence. Information that does not offer a real possibility of dialogue can be perceived more as the area of public relations, marketing, or place branding.

The second level of participation is **commenting** (referred to in the Anglo-Saxon environment as "consulting"). Although the public does not have the opportunity to participate in the creation of output (policy, strategy, plan) from the beginning and significantly shape it, it has the legal right to comment on such outputs and thus to influence. It can be a land use plan or air quality program, but also other public policies.⁸

We consider **cooperation or co-creation** (a term used in some countries) to be the highest level of involvement. Although we

⁸ Zaujímavým príkladom, keď sa verejnosti upieralo právo ako na informovanosť, tak aj možnosť pripomienkovať, bola kauza "Pezinská skládka": <https://viainis.sk/obcan/nova-skladka-odpadov-pezinok/>

⁸ An interesting example, when the public was denied the right to both information and the opportunity to comment, was the case of „Pezinok landfill“: <https://viainis.sk/obcan/nova-skladka-odpadov-pezinok/>

30, 31 *Prezentácia projektu oživenia terás bytových domov v Bratislave na Mánesovom námestí, 2018. Aby sa vedeli občania a občianky zapojiť do procesu, potrebovali byť informovaní o tom, čo sa deje a aká bude ich úloha. Občianske združenie "Krásy terasy" využilo na informovanie vstupné priestory bytového domu priamo na terase. / Presentation of the project of revitalization of apartment terraces in Bratislava on Mánes Square, 2018. In order to be able to participate in the process, citizens needed to be informed about what is happening and what their role will be. The civic association "Beauty of the Terrace" used the entrance areas of the apartment building directly on the terrace for information. Foto/Photo: Zora Pauliniová*

32, 33 *Komenského námestie v Bratislave ako kontaktný priestor, 2020. Námestie v centre mesta bolo jedným z prvých priestorov, kde Metropolitný inštitút Bratislavy realizoval participačný proces. Výstupy z neho sa využili pri navrhnutí dočasných intervencií a aj ako podklady pre súťaž na námestie. Súčasťou dočasného využitia námestia sa stali výstavy a zaujímavé verejné diskusie - MIB talks. / Comenius Square in Bratislava as a contact space, 2020. The square in the city centre was one of the first spaces where the Bratislava Metropolitan Institute implemented a participatory process. The outputs from it were used both in the design of temporary interventions and as a basis for competition regarding the square. Exhibitions and interesting public discussions - MIB talks - became part of the temporary use of the square. Foto/Photo: Zora Pauliniová*

krajinách). Hoci nájdeme v niektorých modeloch participácie pomenovaných viac úrovní zapojenia verejnosti (informovanie, konzultovanie, zapojenie, spolupráca, splnomocnenie), podstatné je, že táto najvyššia úroveň zapojenia umožňuje rôznym skupinám verejnosti reálnu účasť na tvorbe verejnej politiky, a teda aj spolurozhodovanie o rozvoji a smerovaní obce, mesta či krajiny.⁹ Participatívne plánovanie si na rozdiel od informovania vyžaduje aktívne zapojenie oboch strán v procese (napr. samosprávy a obyvateľov).

⁹ Pri participácii možno spomenúť aj politický pohľad - volby, alebo problematiku združovania. My sa tu primárne zameriavame na participatívnu tvorbu verejných politik a participatívne plánovanie ako také.

find in some models of participation named more levels of public involvement (information, consultation, involvement, cooperation, empowerment), it is important that this highest level of involvement allows different groups of the public real participation in public policy making and thus co-decision on community development and direction of the town, city or country.⁹ Participatory planning, unlike information, requires the active involvement of both sides of the process (e.g. local administration and citizens).

⁹ When participating, we can also mention the political view - elections, or the issue of association. Here, we focus primarily on participatory public policy-making and participatory planning as such.

Na Slovensku sa stretávame so zapojením rôznych skupín verejnosti na viacerých úrovniach, ktorými sú **aktívne i pasívne informovanie, konzultácie s verejnosťou** (u nás známe ako pripomienkovanie), ale aj **zapojenie** či **spolupráca** a **spolurozhodovanie** pri príprave stratégií a koncepcií. Uplatňovanie participácie u nás v súčasnosti nie je plošne rozšírené ani hlboko zakotvené a nerealizuje sa vždy na profesionálnej úrovni, napriek tomu môžeme menovať viaceré príklady dobrej praxe a dokonca výnimočné príklady začínajúceho systémového zavádzania participácie.¹⁰ Ak by sme však chceli komplexne popísať, kde všade sa participácia na Slovensku uplatňuje a aké dopady vyvoláva, musel by sa realizovať podrobný prieskum.

Na strane verejnej správy niekedy prevažuje stereotypná predstava o význame a prínosoch participácie - väčšinou je participácia vnímaná len ako umožnenie pripomienkovania či zriadenie pracovnej skupiny, často bez jasnej dohody o tom, čo sa s výstupmi z procesu udeje. Tento prístup dopĺňa predstava, že verejnosti sa možno spýtať na názor (napríklad prostredníctvom ankety), ale otázky a často aj odpovede vyberú politici.¹¹

Hra na participáciu

Naša čerstvá história je plná príkladov, keď sa politici rozhodli demonštrovať svoju pozornosť a otvorenosť voči verejnosti prizvaním k rozhodovaniu. Známa je anketa z roku 2008 o tom, ako má vyzeráť bratislavský Starý most, do ktorej sa zapojilo 26 000 ľudí. Primátor Ďurkovský vtedy verejnosti ponúkol na výber 3 varianty mosta, tvarovo i farebne len mierne odlišné a vyzval ľudí na hlasovanie. Nikoho sa však už nepýtal na oveľa zásadnejšie veci, napríklad na zachovanie pamiatkovej podstaty mosta.¹²

Ukázalo sa, že problematika ankiet spojených s mostami je vďačnou témou, ktorú sa rozhodli politici pozornejšie preskúmať. V roku 2012 vyhlásil Bratislavský samosprávny kraj anketu o budúcom názve mosta cez rieku Morava a jeden z návrhov začal čoskoro valcovať ostatné: ľudia hromadne hlasovali za názov "Most Chucka Norrisa". Napriek množstvu

In Slovakia, we encounter the involvement of various groups of the public at several levels, which are **active and passive information, consultation with the public** (known in our country as comments), but also **involvement** or **cooperation** and **co-decision** in the preparation of strategies and concepts. At present, the application of participation in our country is not widespread or deeply rooted and is not always implemented on a professional level, nevertheless we can name several examples of good practice and even exceptional examples of the beginning systemic introduction of participation.¹⁰ However, if we wanted to comprehensively describe where participation is applied everywhere in Slovakia and what impacts it has, a detailed survey would have to be carried out.

On the part of public administration, a stereotypical idea of the meaning and benefits of participation sometimes prevails - usually participation is perceived only as an opportunity to comment or set up a working group, often without a clear agreement on what will happen with the outputs of the process. This approach is complemented by the idea that the public can be asked for an opinion (for example through a survey), but the question and often the answers are chosen by politicians.¹¹

Participation Game

Our recent history is full of examples when politicians have decided to demonstrate their responsiveness and openness to the public by inviting them to make decisions. A 2008 survey on what the Bratislava Old Bridge is supposed to look like is well-known, in which 26,000 people took part. At that time, Mayor Ďurkovský offered the public a choice of 3 variants of the bridge, only slightly different in shape and colour, and invited people to vote. However, he no longer asked anyone about much more fundamental things, such as preserving the monumental nature of the bridge.¹²

It turned out that the issue of surveys related to bridges is a grateful topic that politicians have decided to examine more closely. In 2012, the Bratislava self-governing region announced a survey on the future name of the bridge over the Morava River, and one of the proposals soon began to

¹⁰ Zaujímavý pohľad na rozšírenie participácie na Slovensku ponúka reprezentatívny prieskum postojov verejnosti, 2018, dostupné z https://www.minv.sk/?ros_participacia_otvorene_temy_sposoby_miera_participacie

¹¹ Príklad využitia ankety: <https://e.dennikn.sk/1998677/anketu-k-novemu-mostu-vyuzil-minister-na-self-promo-blamaz-s-nazvom-spanielsky-most-odvratil-na-poslednu-chvilu/>

¹² <https://bratislava.sme.sk/c/3986731/stary-most-bude-perforovane-rebro.html>

¹⁰ An interesting view of the expansion of participation in Slovakia is offered by a representative survey of public attitudes, 2018, available at https://www.minv.sk/?ros_participacia_otvorene_temy_sposoby_miera_participacie

¹¹ Example of using a survey: <https://e.dennikn.sk/1998677/anketu-k-novemu-mostu-vyuzil-minister-na-self-promo-blamaz-s-nazvom-spanielsky-most-odvratil-na-poslednu-chvilu/>

¹² <https://bratislava.sme.sk/c/3986731/stary-most-bude-perforovane-rebro.html>

34–37 Zapojenie rôznych cieľových skupín, 2020. Ako pri informačných stretnutiach, tak pri verejných diskusiách je dôležité pamätať na to, aby sme pozvali všetky cieľové skupiny, ktorých sa to týka - či už ide o rôzne komunity, rôzne profesie, ale aj ľudí so špecifickými potrebami. Samozrejme, priestor treba pripraviť tak, aby sa doň dostali aj ľudia so špecifickými potrebami pohybu a orientácie. / Involvement of different target groups, 2020. Both in information meetings and public debates, it is important to remember to invite all the target groups involved - be it different communities, different professions, but also people with specific needs. Of course, the space must be prepared so that people with specific needs of movement and orientation can physically enter. Foto/Photo: Zora Pauliniová

38, 39 Plánovanie revitalizácie Panenskej ulice v Bratislave, 2020. Dôležitými účastníkmi a účastničkami participačných procesov sú ľudia zo susedstiev a miestnych komunít. Pri ich zapojení môžu pomôcť aj kultúrne a vzdelávacie inštitúcie či komunitné centrá z lokality / Planning for the revitalization of Panenská Street in Bratislava, 2020. Important participants in participatory processes are people from neighbourhoods and local communities. Cultural and educational institutions or community centres from the locality can also help with their involvement. Foto/Photo: Zora Pauliniová

preferenčných hlasov (z 18 089 zapojených ľudí bolo 12 599 za spomínaný názov), názov nakoniec neprešiel. Všeľudové hlasovanie nakoniec nahradila komisia odborníkov a predstaviteľov inštitúcií a pomenovala most ako *Cyklomost slobody*.

Ale ani pri tejto skúsenosti to neskončilo. Minister dopravy Doležal sa v roku 2020 rozhodol otestovať zapojenie verejnosti ponukou, vymyslieť názov 6. bratislavskému mostu prostredníctvom ankety na svojom facebookovom profile. Vďaka recesistom i falošným profilom do finále postúpil názov *„Španielsky most“*, jasne odkazujúci na španielske konzorcium, ktoré stavalo nultý obchvat Bratislavy. Minister nakoniec tento variant vylúčil, najmä kvôli množstvu falošných profilov, ktoré zaň hlasovali.

História spomínaných ankiet veľmi názorne ukazuje, že verejné inštitúcie často neponúkajú reálne zapojenie sa verejnosti do rozhodovania. Ak vás niekto pozve k rozhodovaniu o niečom, ale nespraví to systémovo a transparentne, ponúka len hru na participáciu.

Kto je naša verejnosť?

Koho do plánovania a rozhodovania zapojíme a najmä, ako sa dostaneme k tým, ktorých potrebujeme počuť alebo s nimi diskutovať? Ak máme jasný cieľ a identifikovali sme úroveň zapojenia pri tvorbe vybranej verejnej politiky, začnú sa kontúry našich partnerov a partneriek v dialógu vyjasňovať.

Existujú rôzne prístupy, ako nazerať na cieľové skupiny. Môžeme sa na ne pozrieť z hľadiska stupňa organizovanosti (širšia, organizovaná a odborná verejnosť), alebo cez prizmu spojenia s riešeným priestorom ako na kľúčových aktérov – stakeholderov, teda tých, ktorých sa to týka, ktorí budú plánovaním dotknutí. Stakeholderi sú ľudia, ktorí majú „niečo v hre“, ktorí môžu byť projektom ovplyvnení či zasiahnutí, alebo tí, ktorí môžu projekt ovplyvniť, či dokonca mu zabrániť.

Či už ide o koncept verejnosti organizovanej na rôznych úrovniach, alebo koncept stakeholderov – kľúčových aktérov, dôležité je pamätať si, že sú skupiny, ktoré sa ľahko a organicky zapoja (sú motivované, vzdelané, majú prístup k technológiám, vyznajú sa v téme i v systéme), ale niekedy

be rolled out by others: people voted en masse for the name „Chuck Norris Bridge“. Despite the number of preferential votes (out of 18,089 people involved, 12,599 for the mentioned name) the name did not pass. The referendum was eventually replaced by a commission of experts and representatives of the institutions and named the bridge as the „Cyclebridge of Freedom“.

But even with this experience, it did not end there. In 2020, Minister of Transport Doležal decided to test public involvement by offering to name the 6th Bratislava Bridge through a survey on his Facebook profile. Thanks to trolls and fake profiles, the name „Spanish“ bridge advanced to the finals, clearly referring to the Spanish consortium that built the zero bypass of Bratislava. The Minister eventually ruled out this option, mainly due to the number of false profiles that voted for it.

The history of these surveys shows very clearly that public institutions often do not offer real public involvement in decision-making. If someone invites you to make a decision, but does not do it systemically and transparently, it only offers a game of participation.

Who Is Our Public?

Who do we involve in planning and decision-making, and in particular how do we get to those we need to hear from or discuss with them? If we have a clear goal and we have identified the level of involvement in the formulation of the chosen public policy, the contours of our partners in the dialogue will begin to be clarified.

There are different approaches to looking at target groups. We can look at them in terms of the degree of organization (wider, organized and professional public), or through the prism of connection with the space addressed as key actors – stakeholders, i.e. those affected, who will be affected by planning. Stakeholders are those who have „skin in the game“, who can be affected by the project, or those who can influence or even prevent the project.

Whether it is the concept of the public, organized at different levels, or the concept of stakeholders – key actors, it is important to remember that there are groups that are easily and organically involved (motivated, educated, have access to technology, know the topic and system), but sometimes we meet (maybe not even meet) groups that are invisible in a way. It

40 Participácia pri príprave plánu aktívnej mobility, Lipsko 2018. Ak je cieľom získať vstupy pre dopravné riešenia cyklistickej infraštruktúry, treba pritiahnúť aj špecifickú cyklistickú verejnosť a sprostredkovať priamy zážitok skúmania lokality na bicykloch. / Participation in the preparation of the active mobility plan, Leipzig 2018. If the aim is to obtain inputs for transport solutions for cycling infrastructure, it is also necessary to attract a specific cycling public and provide a direct experience of exploring the site on bicycles. Foto/Photo: Zora Pauliniová

41 Využitie cyklojád pri príprave urbanistickej štúdie Petržalka, 2018. Cykloprechádzky možno využiť ako metódy zamerané na oblasť mobility, ale aj ako aktivity, ktorými možno obsiahnuť v relatívne krátkom čase veľké územie a zároveň nestrátiť kontakt s terénom. / The use of bicycle rides in the preparation of the urban study Petržalka, 2018. Cycling walks can be used as methods focused on mobility, but also as activities that can cover a large area in a relatively short time and simultaneously not lose contact with the terrain. Foto/Photo: Zora Pauliniová

42–45 Práca s mapami ako nástroj, stimulujúci zapojenie verejnosti. Emocné či problémové mapy umožňujú získať veľmi konkrétne podnety v priestorových súvislostiach. Práve takéto metódy využívajú miestnu expertízu, umožňujú zapojenie rôznorodej verejnosti a vysielajú ľuďom signál, že ich skúsenosti sú dôležité. / Working with maps as a tool to stimulate public involvement. Emotional or problem maps make it possible to obtain very specific stimuli in spatial contexts. Such methods use local expertise, enable the involvement of a diverse public, and send a signal to people that their experience is important. Foto/Photo: Zora Pauliniová

sa stretne (dokonca možno nestretneme) so skupinami, ktoré sú svojím spôsobom **neviditeľné**. Nemusí ísť len o seniorov a seniorky, mládež z ulice či menšiny, niekde môže ísť aj o skupiny, u ktorých ani nevidíme spojenie s témou, a preto treba zmeniť naše základné nastavenie vnímania.¹³ Identifikovanie verejnosti, ktorú chceme zapojiť a s ktorou chceme plánovať, je často najväčšou výzvou našej práce.

Na stránkach Národného projektu *Participácia* (Gallová Križnerová, et al. 2020) sa na margo zapájania zraniteľných skupín píše:

„Zraniteľné skupiny sú integrálnou a neoddeliteľnou súčasťou spoločnosti, napriek tomu sa na nich pri rozhodovaní o verejných politikách akosi zabúda a ich hlas nemá rovnakú váhu. Ľudia vytláčaní na okraj spoločnosti alebo znevýhodnení z dôvodu etnicity, zdravotného stavu, veku, sexuálnej orientácie alebo iného postavenia, majú štandardne nízku reprezentáciu v živote mesta a v procesoch, ktoré o kvalite ich života rozhodujú. Tieto skupiny boli typicky aj historicky vylučované z podielu na moci. Dopady verejných politik, ktoré nezohľadňujú rôznorodé situácie jednotlivcov patriacich do znevýhodnených skupín môžu byť častokrát diskriminačné alebo dokonca vylučujúce. Namiesto vytvárania rovných príležitostí, môžu nerovnosti prehĺbovať. Je dôležité, aby sa koncept férových politik, ktoré vytvárajú príležitosti žiť dôstojný život pre každého, zakorenili v slovenskej verejnej správe.“

Zapojenie menej viditeľných skupín

Participatívny proces na Krížnej ulici v Bratislave (zapojenie verejnosti pri príprave revitalizácie električkovej radiály a ulice Krížna) uskutočnila Kancelária participatívneho plánovania Metropolitného inštitútu Bratislavy v náročnom období pandémie február-október 2020, kedy opatrenia znemožnili väčšinu stretnutí tvárou v tvár (Sidorová a kol., 2020). Participácia je už zo svojej podstaty založená na dialógu a jeho vedenie bolo vďaka danej situácii sťažené.

Participačné metódy možno považovať za stavebné kamene akéhokoľvek procesu, zameraného na zapojenie verejnosti do plánovania a rozhodovania. Pri rozhodovaní o ich výbere je dôležité si pomenovať, akú úroveň zapojenia verejnosti nám ide, s akou verejnosťou chceme pracovať a aké

doesn't have to be just seniors, young people from the street or a minority; somewhere there may be groups for which we do not even see a connection with the topic and therefore we need to change our basic perception settings.¹³ Identifying the public we want to involve and plan with is often the biggest challenge of our work.

On the pages of the National Participation Project (Gallová Križnerová, et al. 2020) it is written on the margin of involvement of vulnerable groups:

„Vulnerable groups are an integral and inseparable part of society, yet they are somehow forgotten when deciding on public policies and their voice does not have equal weight. People pushed to the margins of society or disadvantaged due to ethnicity, health, age, sexual orientation or other status have a standard low representation in the life of the city and in the processes that determine their quality of life. These groups have typically also been historically excluded from power. The effects of public policies that do not take into account the diverse situations of individuals belonging to disadvantaged groups can often be discriminatory or even exclusionary. Instead of creating equal opportunities, inequalities can deepen. It is important that the concept of fair policies, which create opportunities to live a dignified life for everyone, is rooted in the Slovak public administration.“

Involvement of Less Visible Groups

The participatory process on Krížná Street in Bratislava (public involvement in the preparation of the revitalization of the tram radial and Krížná Street) was carried out by the Participatory Planning Office of the Bratislava Metropolitan Institute during the challenging pandemic period February–October 2020, when measures prevented most face-to-face meetings (Sidorová et al., 2020). Participation is inherently based on dialogue and its management has been hampered by the situation.

Participatory methods can be considered as building blocks of any process aimed at involving the public in planning and decision-making. When deciding on their choice, it is important to name what level of public involvement we want, what public we want to work with and what resources we have avail-

¹³ Podrobnejšie o integrácii marginalizovaných skupín do procesu tvorby verejných politik: https://www.minv.sk/?ros_np_participacia_vystupy_PP12

¹³ In more detail on the integration of marginalized groups into the public policy-making process: https://www.minv.sk/?ros_np_participacia_vystupy_PP12

46–51 Susedské stretnutie v rámci participatívneho procesu na Krížnej ulici, 2020. Do plánovania sa zapojili nielen miestni obyvatelia a obyvateľky, ale aj ľudia, ktorí sa chceli k budúcnosti Krížnej ulice vyjadriť. / Neighbourhood meeting as part of a participatory process on Krížná Street, 2020. Not only local residents were involved in the planning, but also people who wanted to comment on the future of Krížná Street. Foto/ Photo: Zora Pauliniová

zdroje máme k dispozícii. V procese sme využili pestrý mix metód a snažili sme sa dostať k rôznym cieľovým skupinám a preskúmať nové, doteraz menej preskúmané témy (identita miesta, urbánna bezpečnosť, inkluzívny priestor). Za dôležité sme považovali nielen samotné získanie výstupov od verejnosti, ale aj jej scitlivovanie pre určitú tému, ktoré sa vďaka stretnutiam v niektorých témach udialo.

Po spracovaní online dotazníka, ktorý sme realizovali v úvode procesu, sa na skladbe respondentov a respondentiek ukázalo, že nám chýba výraznejšie zapojenie starších vekových skupín, preto sme hľadali spôsoby, ako sa k nim dostať.

Jednou z ciest bolo seniorov a seniorky kontaktovať telefonicky. Aj keď sme ako iniciátorky rozhovorov čiastočne predpokladali, že získame podobné výstupy ako z online dotazníka, otvorili sa pred nami nové, zaujímavé podnety, ktoré naše výstupy veľmi obohatili. Návrhy z rozhovorov na riešenie konkrétnych problémov sme nielenže premietli do zistení, ale zároveň sme ich vizualizovali prostredníctvom mapy problémov, ktorú sme neskôr verejnosti predstavili.

Keď sa začala situácia zlepšovať, pripravili sme susedské stretnutie s takmer 200 ľuďmi a sériu tematických prechádzok. Počas nich účastníci a účastníčky mapovali konkrétne problémy lokality, napríklad nočnú bezpečnosť a bezbariérovosť. Šlo o veľmi zaujímavý formát interakcie s ľuďmi, pričom sme o ulici získavali skutočne detailné informácie. Bezbariérovej prechádzky sa zúčastnili dopravní plánovači, ale aj nevidiaci ľudia, ľudia na vozíku či s barlamami. Do prechádzky zameranej na bezpečnosť sa zase zapojili ľudia z mestskej i štátnej polície, pracovníčky zo sociálnej sekcie na meste, predstavitelia a predstavičky občianskych združení, ktoré sa v tejto téme pohybujú a samozrejme verejnosť.

Participatívne procesy sa v Bratislave postupne rozvíjali. Od malých aktivít k dlhodobým procesom, od participácie vybojovanej aktivistami k participácii každodenne ponúkanej samosprávou. Čo nám prinesie blízka budúcnosť? Môžeme predpokladať, že procesy sa postupne stanú cielavedomejšími a precíznejšími. Prinesú väčšiu tvorivosť pri dizajnovaní procesu a úprimný dialóg s cieľom porozumieť motiváciám a názorom verejnosti. Veríme, že môžu postupne priniesť rozvoj participačnej infraštruktúry verejných inštitúcií a rozvoj kompetencií ľudí, čo sa zapájaniu verejnosti venujú.

able. In the process, we used a diverse mix of methods and tried to reach different target groups and explore new, less researched topics (identity of the place, urban security, inclusiveness of space). We considered it important not only to obtain input from the public itself, but also to sensitize it, which took place thanks to meetings on some topics.

After processing the online questionnaire, which we implemented at the beginning of the process, the composition of the respondents showed that we lack greater involvement of older age groups, so we were looking for ways to get to them. One of the ways was to contact seniors by phone. Although, as initiators of the interviews, we partially assumed that we would get similar outputs as from the online questionnaire, new, interesting stimuli opened up in front of us, which greatly enriched our outputs. We not only reflected the suggestions from the interviews to solve specific problems in the findings, but also visualized them through a map of problems, which we later presented to the public.

As the situation began to improve, we prepared a neighbourhood meeting with almost 200 people and a series of themed walks. During which, participants mapped specific problems of the locality, such as night safety and accessibility. It was a very interesting format for interacting with people, and we were getting really detailed information about the street. The barrier-free walk was attended by traffic planners, but also blind people, people in wheelchairs or with crutches. People from the city and state police, workers from the social department in the city, representatives of civic associations that are active in this topic and, of course, the public, took part in the walk focused on security.

Participatory processes were gradually developed in Bratislava. From small activities to long-term processes, from participation fought for by activists to participation offered on a daily basis by the local administration. What will the near future bring us? We can assume that the processes will gradually become more purposeful and precise. They will bring more creativity in designing the process and honest dialogue in order to understand the motivations and opinions of the public. We believe that they can gradually bring about the development of participatory infrastructure of public institutions and the development of competencies of people who are engaged in public involvement.

Rola participácie pri plánovaní mesta

Na Slovensku (osobitne v Bratislave) preniká participatívne plánovanie čoraz viac do priestoru, pôvodne vyhradeného plánovaniu expertov a expertiek a rozhodovaniu politických predstaviteľov. Prítomnosť tohto fenoménu sa však môže líšiť od miesta k miestu, od situácie k situácii, a tak sa stále môžeme stretnúť nielen s pozitívnymi, ale aj s negatívnymi príkladmi uplatňovania participácie pri rozhodovaní.

Plánovanie (takmer) bez verejnosti

Verejné politiky sa kedysi vytvárali bez zapojenia verejnosti, alebo sa priestor na to, aby zaznel názor občanov a občianok, otváral až na samom konci plánovania. Podnety a názory sa často podarilo presadiť až na základe tlaku verejnosti a využitia petícií, kampaní či dokonca súdnych sporov. Dôsledkom bola eskalujúca konfrontácia a rastúca nedôvera medzi tými, ktorí držali v rukách moc a tými, ktorí sa na nej chceli spolupodieľať.

Plánovanie s verejnosťou - zapojenie od začiatku

V súčasnosti otvárajú niektoré samosprávy priestor participácii nielen procesne, ale aj inštitucionálne. Medzi prvé príklady možno zaradiť mestskú časť Bratislava-Nové Mesto, ktorá zriadila v roku 2013 Kanceláriu pre participáciu verejnosti, či mesto Trnava, ktoré ako prvé vytvorilo pracovné pozície zamerané na participatívne plánovanie verejných priestorov. Ale aj bez inštitucionálnych zmien začali viaceré samosprávy verejnosť zapájať - mestská časť Bratislava-Staré Mesto opakovane od roku 2015 zadávala vedenie participatívnych procesov pri plánovaní verejných priestorov skúseným neziskovým organizáciám zvonku. Cieľom bolo napríklad pripraviť zadania pre architektonickú súťaž a procesy na Šafárikovom námestí či Južnom predmestí viedlo združenie PDCS so skúsenosťou s participatívnym plánovaním. Proces prípravy manuálu verejných priestorov pre oblasť Panenská viedlo združenie Punkt. Do podobných procesov začali vstupovať ako iniciátori a zadávatelia aj samotné občianske združenia a nadácie (proces na Kollárovom námestí iniciovala nadácia Green Foundation a opäť viedlo združenie PDCS; projekt zameraný na preskúmanie potenciálu petržalských terás a podnietenie ich obnovy na viacerých lokalitách v rokoch 2018-2020 viedlo združenie Krásy terasy).

Aj ďalšie samosprávy pokračovali v procesoch placemakingu so zapojením verejnosti (mestské časti Bratislavy Lamač

The Role of Participation in City Planning

In Slovakia (and especially in Bratislava), participatory planning is increasingly penetrating the space, originally reserved for the planning of experts and the decision-making of political representatives. However, the presence of this phenomenon can vary from place to place, from situation to situation, and so we can still encounter not only positive but also negative examples of applying participation to decision-making.

Planning (almost) Without the Public

Public policies were once created without the involvement of the public, or the space for the opinion of citizens was opened only at the very end of planning. Suggestions and opinions were often enforced only on the basis of public pressure and the use of petitions, campaigns or even litigation. The result was an escalating confrontation and growing distrust between those who held power in their hands and those who wanted to participate.

Planning with the Public - Involvement from the Beginning

At present, some local administrations open up space for participation not only procedurally but also institutionally. The first examples include the Bratislava - New Town district, which established the Office for Public Participation in 2013, and the city of Trnava, which was the first to create job positions focused on participatory planning of public spaces. But even without institutional changes, several local administrations began to involve the public - the Bratislava - Old Town district has repeatedly outsourced the management of participatory processes in public space planning to experienced non-profit organizations from the outside since 2015. The aim was, for example, to prepare assignments for architectural competition and processes in Šafárik Square or the South Suburbs led by the PDCS association with experience in participatory planning. The process of preparing the manual of public spaces for the Panenská area was led by the Punkt Association. Civic associations and foundations themselves began to enter into similar processes as initiators and clients (the process in Kollár Square was initiated by the Green Foundation and again led by the PDCS association; a project aimed at exploring the potential of Petržalka terraces led by the Beauty of Terrace Association).

Other local administrations also continued the placemaking processes with public involvement (Bratislava Lamač district 2020, Rača 2020) and opened to the public strategic planning

2020, Rača 2020) a otvorili verejnosti aj strategické plánovanie a prípravu koncepcií (*Karlova Ves - príprava Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja 2016, príprava Klimatickeho akčného plánu 2020*).

Systematická práca samosprávy

Asi najsystemovejší postup sa v súčasnosti uplatňuje v Metropolitnom inštitúte Bratislavy (MIB), ktorý vznikol v roku 2019 ako príspevková organizácia mesta. V rámci MIBu existuje Kancelária participatívneho plánovania (KPP), ktorá sa systémovo podieľa na zapájaní verejnosti vo viacerých oblastiach a vedie participáciu napríklad:

- Pri **tvorbe územnoplánovacích a strategických procesov a významných verejných politík** (Plán Bratislava 2030, Koncepcia rozvoja nájomného bývania). Rola kancelárie je kľúčová pri dizajne participatívnych procesov i pri ich samotnom vedení a facilitácii jednotlivých stretnutí - pracovníci a pracovníčky kancelárie nie sú len facilitátormi, ale aj dizajnérmi procesu či projektovými manažérmi a manažérkami.
- Pri **príprave veľkých investičných projektov** (Revitalizácia ružinovskej električkovej radiály 2020, iné). Kancelária v tomto prípade pripravila dizajn procesu a viedla ho. Stála tiež od začiatku pri príprave projektovej dokumentácie a realizovala prieskumy, ktoré priniesli dáta potrebné pri politických aj odborných rozhodnutiach.
- Pri **príprave zadaní na architektonické súťaže** (Komenského námestie, kúpele Grössling, lokality určené na nájomné bývanie...). Výstupy z participatívnych procesov sa stávajú súčasťou zadania pre medzinárodné súťaže a spoločná práca kancelárie a Sekcie súťaží vedie vďaka jasnejším zadaniam aj ku kvalitnejším výstupom.
- Pri špecifikácii priamych zadaní pre architektov, ktorí pripravujú projekty verejných priestorov pre mesto a mestské časti (Mestské vinice, verejné priestory v Rači). Aj tu je etapa prieskumu a zapojenia verejnosti dôležitou súčasťou ako pri formovaní zadania, tak aj pri posilňovaní vzťahu medzi samosprávou mestskej časti a verejnosťou.

Dôležitým poznáním je skutočnosť, že ľudia, ktorí vedú participačné procesy musia prinášať rôznorodú expertízu v oblastiach, akými je dizajnovanie procesov, projektový manažment, facilitácia stretnutí, ale aj strategické plánovanie či iné odborné témy.

and concept preparation (Karlova Ves – preparation of the Economic and Social Development Program 2016, preparation of the Climate Action Plan 2020).

Systematic Work of Local Administration

Probably the most systematic procedure is currently applied in the Metropolitan Institute of Bratislava (MIB), which was established in 2019 as a contributory organization of the city. Within the MIB, there is the Office of Participatory Planning (KPP), which systematically participates in public involvement in several areas and leads participation, for example:

- In the **creation of spatial planning and strategic processes and important public policies** (Plan Bratislava 2030, Concept of rental housing development). The role of the office is a key in the design of participatory processes as well as in their actual management and facilitation of individual meetings - office workers are not only facilitators, but also process designers or project managers.
- In the **preparation of large investment projects** (Revitalization of the Ružinov tram rails 2020, other). In this case, the office prepared the process design and led it. It has also been involved in the preparation of project documentation from the beginning and has carried out surveys that have yielded the data needed for both political and professional decisions.
- When **preparing assignments for architectural competitions** (Comenius Square, Grossling Spa, designated rental sites). Outputs from participatory processes become part of the assignment for international competitions and the joint work of the office and the Competition Section leads to better outputs thanks to clearer assignments.
- When **specifying direct assignments for architects** who prepare projects of public spaces for the city and city districts (Mestské vinice, public spaces in Rača). Here, too, the stage of research and public involvement is an important part both in shaping the assignment and in strengthening the relationship between the local administration and the public.

An important notion is the fact that people who lead participatory processes must bring a variety of expertise in areas such as process design, project management, facilitating meetings, but also strategic planning or other professional topics.

Záver

Participácia, ako ďalej?

Priali by sme každému zažiť dobrý participačný proces. Taký, kde precítime, že sú vypočuté obe strany, kde sa vedie spoločná diskusia smerujúca k vytváraniu kvalitnejších podnetov a k hlbšiemu stotožneniu sa s vecami. A kde sú výsledky zapojenia verejnosti využité a prispievajú k zmene - na úrovni ulice, mesta či krajiny ale aj v myšliach ľudí, ktorí získajú presvedčenie o tom, že sa oplatí byť aktívnymi. Tvorba verejných priestorov so zapojením verejnosti prináša veľmi viditeľné výstupy a v relatívne krátkom čase.

Zatiaľ sa však ešte stále často stretávame skôr s marketingom namiesto reálnej participácie, alebo niekedy pozorujeme, že verejné inštitúcie ostávajú len pri základných úrovniach participácie (informovaní a pripomienkovaní) namiesto spoločnej tvorby a plánovania. Sledujeme, že sa mapovanie situácie zamieňa so zapojením, zabúda sa na internú participáciu, vynechávajú sa kľúčoví aktéri a nevyužíva sa potenciál miestnych komunít.

Aby mala participácia naozaj zmysel, je potrebné spraviť viaceré veci:

- Zmeniť **systemové rámce**, podporiť **inštitucionálny rozvoj**, ktorého súčasťou by malo byť vybudovanie kapacít pre participáciu a vzdelávanie. Treba tiež iniciovať zmeny v organizačnej kultúre, ktorá sa niekedy podnetom zvonka bráni a otvorí kľúčové rozhodovacie procesy verejnosti.
- Dôležitým aspektom je **legislatíva**, zakotvujúca povinné prerokovania a zapojenie verejnosti pri príprave strategických dokumentov. Tá však sama nestačí. Pridať by sa mala aj **metodická a finančná podpora** zo strany verejnej správy, napríklad grantové schémy, ktoré participáciu vyžadujú, alebo ktoré podporujú rozvoj efektívnej verejnej správy, spolupracujúcej s verejnosťou.
- Stimulujúcim faktorom môže byť aj **sieťovanie inštitúcií**, ktoré združujú obce a samosprávy, či prepájanie lokálnej, regionálnej a národnej úrovne cez spoločné fóra, pomocou ktorých sa šíria informácie, skúsenosti a príklady dobrej praxe, rozvíjané ľuďmi so zapálenou dušou.

Najdôležitejším aspektom je však uvedomiť si, že spolupracovať s verejnosťou je síce jedna z najnáročnejších, ale aj najužitočnejších vecí, ktorá môže priniesť viditeľné výstupy ako vo fyzickom a urbánnom priestore, tak aj v samotnej spoločnosti.

Conclusion

Participation, what next?

We would like everyone to experience a good participatory process – the one where we feel that both sides are heard; where there is a joint discussion, leading to the creation of better incentives and deeper identification with things. And where the results of public involvement are used and contribute to change – at the level of the street, city or country, but also on the minds of people who are convinced that it pays to be active. The creation of public spaces with the involvement of the public brings very visible outputs and in a relatively short time. So far, however, we still often encounter marketing rather than real participation, or sometimes we observe that public institutions remain only at basic levels of participation (information and comments) instead of joint creation and planning. We observe that mapping the situation is confused with involvement, internal participation is forgotten, key actors are omitted, and the potential of local communities is not utilized.

In order for participation to really make sense, several things need to be done:

- Change system frameworks, support institutional development, which should include capacity building for participation and education. It is also necessary to initiate changes in the organizational culture, which sometimes resists external stimuli, and to open key decision-making processes to the public.
- An important aspect is the **legislation** enshrining mandatory negotiations and public involvement in the preparation of strategy papers, but this alone is not enough. **Methodological and financial support** from the public administration should also be added, such as grant schemes that require participation or that support the development of an efficient public administration that works with the public.
- A stimulating factor can also be the networking of institutions that bring together municipalities and local administrations, or the interconnection of local, regional, and national levels through common forums, through which information, experiences and examples of good practice are disseminated by people with a passionate soul.

However, the most important aspect is to realize that cooperating with the public is one of the most challenging, but also the most useful things that can bring visible outputs both in the physical and urban space, and in society itself.

SPOLEČNĚ TVOŘIT: PŘÍPADOVÁ STUDIE PARTICIPATIVNÍHO MĚSTSKÉHO NAVRHOVÁNÍ V USA

ENGAGING CO-CREATION: A CASE STUDY OF PARTICIPATORY URBAN DESIGN IN THE U.S.

Nadia M. Anderson

Úvod

Ve Spojených státech amerických (USA) se angažované plánovací a projekční postupy zaměřují na přerozdělování moci v procesech územního rozhodování a jednání směrem od „lokálních politických a ekonomických elit“ (Slotterback, Lauria, 2019, s. 184) k marginalizovaným skupinám, tj. etnickým komunitám s nízkými příjmy, jejichž potřeby a priority byly dlouhou dobu ignorovány, neboť tito lidé nedisponují movitými statky, které jsou zapotřebí k dosažení rozhodovací pravomoci. Rasová a etnická diskriminace je ve Spojených státech přítomna od samotného založení země, a zejména od druhé světové války pozorujeme, že pronikání rasismu do plánovacích a finančních nástrojů utvářejících městské prostředí brání etnickým komunitám v porovnání s bílými domácnostmi v budování generačního bohatství prostřednictvím vlastnictví domů (Rothstein, 2017). V rychle rostoucích amerických městech, jako např. Charlotte v Severní Karolíně, to obvykle znamená, že bělošské čtvrti mají vyšší sociální kapitál včetně schopnosti organizovat se a podílet se na procesu rozhodování o svém životním prostoru. Vysoce vzdělaní lidé se stabilním příjmem a zaměstnáním se mohou snáze účastnit zasedání komunitních sdružení a městské rady než obyvatelé jiné barvy pleti s nízkými příjmy, kteří si častěji vydělávají na živobytí v několika špatně placených zaměstnáních, žijí v neúplných domácnostech a nedůvěřují vládním systémům.

Kontext a stručná historie participativního plánování v USA

Historie participativního plánování, navrhování a výzkumu v USA je komplikovaná, její počátky sahají do 50. a 60. let 20. století, kdy plánování vzniklo jako reakce na modernistické plánování „shora dolů“, jehož příkladem byla obnova měst doprovázená bouráním „zchátralých“ městských čtvrtí a stavěním obecního bydlení ve výškových budovách podle Le Corbusierova projektu Zářícího města, jakož i budováním

Introduction

In the United States (U.S.), engaged planning and design practices focus on redistributing power about spatial decision-making and action away from “local political and economic elites” (Slotterback, Lauria, 2019, p. 184) in favor of marginalized groups such as low income communities of color whose needs and assets have been ignored because they do not possess the economic wealth needed to achieve decision-making power. Racial and ethnic discrimination has been present in the United States since its inception and, particularly since World War II, the infusion of racism into planning and financial tools that shape the urban environment have prevented communities of color from building generational wealth through homeownership while white households have been able to do so (Rothstein, 2017). In high-growth U.S. cities like Charlotte, North Carolina this typically means that white neighborhoods have higher social capital including the ability to organize and participate in decision-making about their spatial environments. Well-educated with regular jobs and incomes, they can more easily participate in community association and City Council meetings than low income people of color who are more likely to work in multiple low-wage jobs, live in single-parent households, and distrust government systems.

The Context and Brief History of Participatory Planning in the U.S.

While the history of participatory planning, design, and research in the U.S. is complicated, it generally began in the 1950s–1960s in reaction to top-down Modernist planning including urban renewal that demolished “blighted” urban neighborhoods, created high-rise public housing based on Le Corbusier’s Radiant City, and large-scale transportation infrastructure that led to exclusively car-oriented living conditions. Journalist Jane Jacobs’ protests against such projects in New

rozsáhlé dopravní infrastruktury, která vedla k životním podmínkám orientovaným výhradně na automobily. Protesty novinářky Jane Jacobsové proti projektům tohoto typu v New Yorku i její kniha *Smrt a život amerických velkoměst* přitáhly pozornost k potřebám obyčejných lidí a hodnotám postupně vznikajících čtvrtí v kontrastu s modernistickým přístupem „shora dolů“. Ve stejné době vedly osobnosti na poli občanských práv, jako třeba Martin Luther King, pochody, stávky vsedě a další protesty proti rasistickým zákonům a praktikám. To vše mělo za následek přijetí nových zákonů, včetně Zákona o občanských právech z roku 1964, který zakazoval rasovou diskriminaci i další druhy diskriminace v přístupu ke vzdělávání, registraci voličů, veřejným ubytovacím službám a zaměstnání, a také přijetí Zákona o spravedlivém bydlení (Fair Housing Act) z roku 1968, který zakazoval diskriminaci při prodeji, pronájmu a financování bydlení.

V USA se má všeobecně za to, že kořeny zapojení veřejnosti a participativní postupy vycházejí z článku „Žebřík občanské participace“ z roku 1969, jehož autorkou je Sherry Arnsteinová. Žebřík, který John Gaber popsal jako „základní kámen pro plánovače uvažující o občanské participaci“ ve zvláštním vydání časopisu *The Journal of the American Planning Association* (Časopis amerického sdružení pro plánování) u příležitosti 50. výročí vydání článku Arnsteinové (s. 188), „staví do protikladu bezmocné a mocné, aby mezi nimi vyzdvihl základní rozdíly“ (Arnsteinová 1969, s. 217). Koncepce žebříku, který Arnsteinová vyvinula v době, kdy byla hlavní poradkyní pro participaci občanů v programu Vzorová města financovaného americkým Ministerstvem pro rozvoj bydlení a měst (HUD), upozorňuje na rozpory mezi marginalizovanými obyvateli a „místními politickými a ekonomickými elitami“ (Slotterback, Lauria, 2019, s. 184). Podporuje také metody zapojení, díky nimž mohou komunitní skupiny získat moc a hlas a přerozdělit si tak rozhodovací pravomoci.¹⁴

O dosažení nejvyšších stupňů žebříku usilují angažovaní profesionálové a organizace jako např. City Building Lab, často však neúspěšně, protože jim v tom brání obrovské strukturální překážky. Na těchto úrovních by marginalizované komunity měly nejen možnost představovat si svou

¹⁴ V 21. století se místo termínu Arnsteinové „občan“ obvykle používá termín „veřejnost“ nebo „komunita“. Je tomu tak proto, že občanství se stalo často rozdělovacím právním statutem, který se vztahuje pouze na některé obyvatele komunity. Obyvatelé města nebo čtvrti přispívají k jejímu sociálnímu kapitálu a charakteristikám bez ohledu na svůj status občana.

York City as well as her book *The Death and Life of Great American Cities* called attention to the needs of ordinary people and the values of incrementally established neighborhoods in contrast to Modernism’s top-down approach. At the same time, Civil Rights icons like Martin Luther King, Jr. led marches, sit-ins, and other protests about racist laws and practices. These led to legislation including the Civil Rights Act of 1964 prohibiting racial and other types of discrimination in education, voter registration, public accommodations, and employment as well as the Fair Housing Act of 1968 that prohibited discrimination in the sale, rental, and financing of housing.

Public engagement and participatory practices in the U.S. are widely acknowledged as stemming from Sherry Arnstein’s 1969 article “A Ladder of Citizen Participation.” Described by John Gaber as “the cornerstone for planners thinking about citizen participation” in a special edition of *The Journal of the American Planning Association* celebrating the 50-year anniversary of the publication of Arnstein’s article (p. 188), “the ladder juxtaposes powerless citizens with the powerful in order to highlight the fundamental divisions between them” (Arnstein 1969, p. 217). Developed while she was chief advisor on citizen participation for the U.S. Department of Housing and Urban Development’s (HUD’s) Model Cities program, “A Ladder” calls attention to divisions between marginalized residents and “local political and economic elites” (Slotterback, Lauria, 2019, p. 184). It also scaffolds engagement methods whereby community groups can gain power and voice, redistributing decision-making power.¹⁴

The top levels of the ladder are those that engagement professionals and organizations like the City Building Lab strive to achieve, often without success because of overwhelming structural barriers. At these levels, marginalized communities would not only have the opportunity to envision their futures but would also participate in how this becomes reality by making decisions typically left to city planning offices such as project priorities and funding sources. As discussed by Slotterback and Lauria (2019, p. 184), it is common in most U.S. cities for participatory processes to make it possible for residents to provide feedback on ideas generated and ultimately acted on

¹⁴ In the twenty-first century “public” or “community” typically replace Arnstein’s use of the term “citizen.” This is because citizenship has become an often-divisive legal status that applies to only some community residents. Residents of a city or neighborhood contribute to its social capital and characteristics regardless of their citizen status.

budoucnost, ale také by se podílely na tom, jak se tato představa stane skutečností, a to prostřednictvím rozhodování, které je obvykle přenecháno městským plánovacím úřadům, například o prioritách projektů a zdrojích financování, jak uvádějí Slotterback a Lauria (2019, s. 184). Ve většině amerických měst je totiž běžné, že participativní procesy umožňují obyvatelům poskytovat zpětnou vazbu k vygenerovaným záměrům, podle nichž nakonec ostatní jednají. Procesy založené na zplnomocnění staví znevýhodněné osoby a skupiny do role generátorů myšlenek a projektů i do role aktérů realizace, čímž budují sociální kapitál.

Dalším důležitým aspektem zapojování komunit v USA je potřeba a ocenění místních znalostí vedle znalostí odborných. Jak uvádí Coburn (2003), místní znalosti se vztahují ke specifickým kontextům, které zahrnují proměnlivé koncepty místa a identity. Jsou „získávány na základě životních zkušeností a jsou zprostředkovány kulturní tradicí“ (2003, s. 421) a jsou také zakotveny ve zkušenosti. Často jsou sdíleny prostřednictvím vyprávění, které spojuje to, co sociolog Robert Gutman nazývá materiální kulturou, tedy fyzické vlastnosti vytvořených jevů, kterých se lze dotknout a které lze vidět, a tedy s tím, co nazývá nemateriální kulturou, tj. „tou částí prostředí, která [lidí] obklopuje a která má vliv na [jejich] chování, ale která tyto materiální vlastnosti postrádá – má na mysli hodnoty, přesvědčení, normy, tradice a všechny ostatní zvyky a představy, které si [lidé] vymysleli a osvojili jako členové společnosti“ (Gutman 2010, s. 215). Zatímco projektanti a architekti na jedné straně disponují znalostmi, které se vztahují k zavedeným, měřitelným normám, jako je např. minimální poloměr při otáčení automobilu nebo požadovaný počet východů ve vícepodlažní budově, na straně druhé postrádají místní znalosti, které by jim pomohly technické znalosti zasadit do kulturního kontextu. Metody popsané v níže uvedené případové studii jsou součástí modelu, který Coburn a další nazývají „koprodukcí“. Koprodukcí, která jde nad rámec definice žebříku podle Arnsteinové, oceňuje všechny zástupce veřejnosti i formy znalostí a vidí je jako ty, kdož přispívají k dynamice procesu. Navíc vychází z myšlenky, že touto kombinací lze dosáhnout více než kdyby jednali jednotliví hráči samostatně. Projektanti rozumí územním předpisům a mohou vysvětlovat různé možnosti místním obyvatelům i zaměstnancům města. Členové

by others. Processes based on empowerment locate disempowered people and groups as generators of ideas and projects as well as actors in their realization, building social capital and agency.

Another important aspect of community engagement in the U.S. is the necessity for and valuing of local knowledge alongside professional knowledge. As Corburn discusses, local knowledge pertains to specific contexts that include fluid concepts of place and identity, is “acquired through life experience and is mediated through cultural tradition”, and is anchored in experience (2003, s. 421). It is often shared through storytelling that links what sociologist Robert Gutman calls material culture, the physical properties of created phenomena that can be touched and seen, with what he calls nonmaterial culture, “that portion of the environment which surrounds [people] and which has an impact on [their] behavior but which lacks these material properties: values, beliefs, norms, traditions, and all the other habits and ideas invented and acquired by [people] as member[s] of society” (Gutman 2010, s. 215). While planners and architects have knowledge related to established, measurable norms such as the minimum turning radius of a car or the number of exits required in a multi-story building, they do not have the local knowledge that can place technical knowledge within cultural context. The methods described in the case study below are part of a model that Coburn and others call “co-production.” Going beyond Arnstein’s ladder, co-production values all publics and forms of knowledge as contributors to equitable processes and, furthermore, is anchored in the idea that in combination they can be more powerful than on their own. Designers can understand zoning codes and explain options to local residents as well as city staff. Community members can tell stories about their neighborhoods and describe their hopes for its future and designers can help them visualize. While this process does not necessarily lead directly to spatial change, it can create materials and language that neighborhoods can use in the future to ultimately create changes in the physical as well as the social, economic, political environments.

komunity mohou vyprávět příběhy o své čtvrti a popisovat své představy o budoucnosti a projektanti jim mohou následně pomoci s jejich vizualizací. Ačkoli tento proces nemusí nutně vést přímo k územním změnám, může pomoci vytvořit materiály a rétoriku, které mohou čtvrti v budoucnu využít k dosažení změn ve fyzickém, sociálním, ekonomickém a politickém prostředí.

Případová studie: Belmont Avenue, Charlotte, Severní Karolína, USA

Studie třídy Belmont Avenue, projekt tvorby její budoucí vize, který uskutečnila City Building Lab (CBL),¹⁵ laboratoř působící v rámci Severokarolínské univerzity v Charlotte (UNC Charlotte), ukazuje, jak lze procesy participativního designu využít k vyvážení moci v afroamerické čtvrti, která zažívá rychlé změny v důsledku gentrifikace. Ve spolupráci se sousedskými sdruženími Belmont a Optimist Park uspořádala CBL řadu dnů otevřených dveří pro veřejnost s cílem identifikovat přednosti a problémy místa, formulovat témata ve veřejném prostoru a přezkoumat prostorové a programové návrhy. Důležité informace o historii těchto čtvrtí byly čerpány z rozhovorů, které v předstihu uskutečnili studenti oboru geografie na UNC Charlotte. Inventarizace a analýza historických map a stávajících podmínek pomocí geografických zobrazovacích systémů (GIS) pomohla vizuálně zdokumentovat, jak základní prostorové podmínky a změny souvisely se socioekonomickými změnami. Projekt trval poměrně krátce (od ledna do května 2017) a jeho dopady byly různé, ale díky zmíněnému procesu angažovaného spoluvytváření získala tato čtvrt' rámec pro svou činnost a rozhodování, který může využívat.

Historie Belmont Avenue

Belmont a Optimist Park jsou bývalé dělnické obce poblíž severního okraje města Charlotte v Severní Karolíně. Charlotte, které bylo poprvé osídleno evropskými přistěhovalci v roce 1755 a v roce 1768 zaregistrováno jako řádné město, bylo až do éry „nového Jihu“ malým, a ne příliš významným

Case Study: Belmont Avenue, Charlotte, North Carolina, U.S.A.

The Belmont Avenue Corridor Study, a future visioning project conducted by the University of North Carolina at Charlotte's City Building Lab (CBL),¹⁵ demonstrates how participatory design processes can be used to balance power in an African-American neighborhood experiencing rapid change through gentrification. Working with the Belmont and Optimist Park Neighborhood Associations, the CBL held a series of public open houses to identify assets and issues, articulate spatial themes, and review spatial and programmatic proposals. Interviews previously conducted by UNC Charlotte Geography students provided important information about the neighborhoods' histories. Inventory and analysis of historical maps and existing conditions using Geographic Imaging Systems (GIS) helped visually document how underlying spatial conditions and changes were related to socio-economic changes. The total length of this project was quite short, from January through May, 2017, and its impacts have been mixed but through this engaged co-creation process the neighborhood has a framework for action and decision-making that it can use.

Belmont Avenue Background

Belmont and Optimist Park are former mill villages on the near-north side of Charlotte, North Carolina. First settled by European immigrants in 1755 and incorporated in 1768, Charlotte was a minor town until coming of age in the era of the “New South.” Following the U.S. Civil War from the 1870s through the 1920s, railroads transformed Charlotte into a trading, manufacturing, and financial center for the textile industry in the southern U.S., making Charlotte an important link in the U.S. cotton trade. According to Charlotte historian Thomas Hanchett (1998), this was also the time when space became organized around class and racial characteristics, in particular “the proper arrangement of black people and white people” (p. 2–3), an issue still present in protest marches, social media, and City Council meetings in 2020.

¹⁵ UNC Charlotte City Building Lab (CBL) je urbanistická výzkumná skupina v rámci Fakulty architektury na UNC. Jejím posláním je zabývat se urbanistickými problémy ve městě Charlotte v Severní Karolíně v různých měřítcích. Zapojení veřejnosti, zejména v situacích, které podporují marginalizované komunity, je jednou z hlavních činností CBL. Autorem této kapitoly je ředitelka CBL, které obvykle pomáhá dva až šest postgraduálních výzkumných asistentů z odborného magisterského programu architektury a magisterského programu urbanistického designu.

¹⁵ The UNC Charlotte City Building Lab (CBL) is the urban research group within the university's School of Architecture. Its mission is to engage urban issues in Charlotte, North Carolina at a range of scales. Public engagement, particularly in situations that support marginalized communities, is one of the CBL's primary activities. The author of this chapter is the CBL Director, typically supported by between two and six graduate research assistants from the School's professional Master of Architecture and its post-professional Master of Urban Design programs.

1 Mapy čtvrtí Belmont a Optimist Park a jejich poloha vzhledem k centru Charlotte. Mapy oblasti (vycházející z původních plánů z roku 1911 pořízených společností Sanborn pro pojišťovny) s důležitými body a prostorovým rozmístěním od City Building Lab v rámci Severokarolínské univerzity (UNC Charlotte), 2017. / Maps of Belmont and Optimist Park relative to central Charlotte, before Based on 1911 Sanborn Fire Insurance maps with highlights and configuration by the UNC Charlotte City Building Lab, 2017.

městem. Po občanské válce v USA, tj. od 70. let 19. století do 20. let 20. století se díky železnici stalo Charlotte obchodním, výrobním a finančním centrem textilního průmyslu amerického Jihu a stalo se důležitým článkem domácího obchodu s bavlnou. Podle charlottského historika Thomase Hanchetta (1998) se v této době také začal prostor organizovat podle třídních a rasových charakteristik lidí, zejména podle „správného uspořádání černochoů a bělochů“ (s. 2-3), což je téma, které bylo všudypřítomné i v roce 2020 v rámci protestních pochodů, na sociálních médiích a zasedáních městské rady. Belmont Avenue byla v roce 1896 navržena jako součást zamýšleného předměstí pro bílé límečky s názvem „Belmont Springs“. Zpoždění ve výstavbě a růst potřeby bydlení pro textilní dělníky v blízkých závodech Louise Mill a Highland Park Mill č. 1, známém jako Gingham Mill, způsobily, že se z této oblasti stala první významná dělnická čtvrt v Charlotte. Části přiléhající k těmto textilkám, obydlené bílými

Belmont Avenue was originally laid out in 1896 as part of an intended white collar suburb called “Belmont Springs.” Delays and the growth of millworker housing at the nearby Louise Mill and Highland Park Mill No 1, known as the Gingham Mill, instead led to this area becoming Charlotte’s first major working-class neighborhood. Populated by white rural families who migrated to the city for work in the textile industry, the areas adjacent to these mills were connected by Belmont Avenue with its local grocery stores and other small businesses as well as streetcar connection at Pegram Street near the Louise Mill (Hanchett, 1998, p. 95–105). Many of the brick buildings that housed these enterprises still remain and, at the time of the study, were largely empty. The small frame houses built by and for blue-collar millworkers also made up most of the housing stock in the area.

Belmont and Optimist Park shifted from white working class to primarily black neighborhoods following the urban renewal-

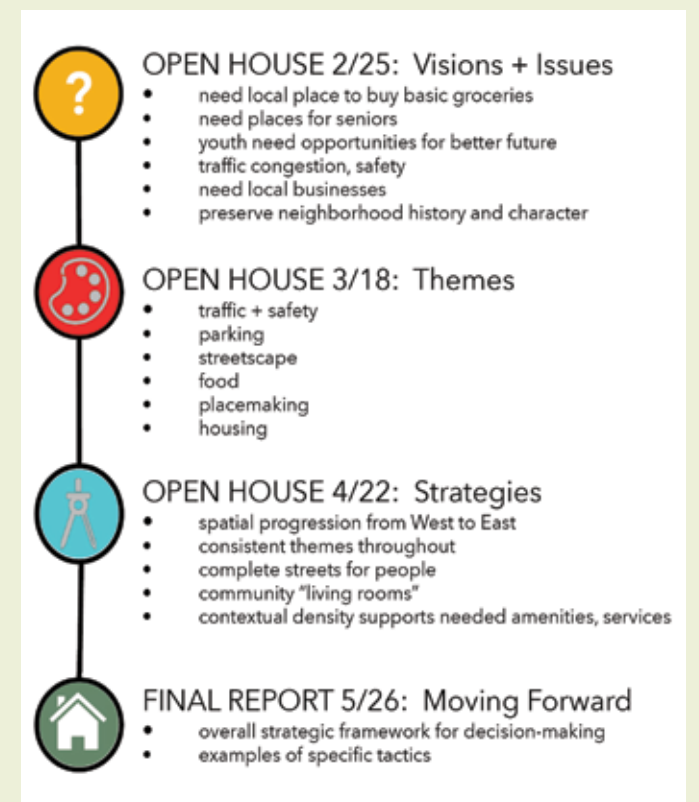
venkovskými rodinami, které se stěhovaly do města za práci v textilním průmyslu, byly propojeny Belmont Avenue s místními obchůdky s potravinami a jinými potřebami a dalšími malými podniky a také tramvajovou linkou na ulici Pegram Street poblíž textilky Louise Mill (Hanchett, 1998, s. 95-105). Mnohé z cihlových budov, v nichž tyto podniky sídlily, se zachovaly do současnosti a v době zpracování studie byly z velké části prázdné. Malé hrázděné domky postavené modrými límečky (tj. dělníky z textilk) pro modré límečky představovaly většinu bytového fondu v této oblasti.

Belmont a Optimist Park se po demolici afroamerických čtvrtí v centru Charlotte, včetně Brooklynu a First Ward, financované z prostředků na obnovu města, změnil z bělošských dělnických čtvrtí na převážně černošské (Hanchett, 1998, s. 247-251). V 80. letech 20. století se tyto čtvrti vyznačovaly jedněmi z nejnižších příjmů a mírou vlastnictví nemovitostí a zároveň nejvyšší mírou násilné trestné činnosti a obchodu s drogami ve městě. V roce 2016, tj. zhruba rok před vypracováním studie třídy Belmont Avenue, kdy se tato oblast již začínala gentrifikovat, vedla razie orgánů činných v trestním řízení k zatčení více než 20 osob na základě obvinění souvisejících s obchodem s crackem (Gordon 2016, 4A). Když CBL v lednu 2017 zahájila studii, oblast kolem Belmont Avenue se rychle měnila – developeři nabízeli černošským majitelům domů odkup jejich nemovitosti v hotovosti a pod cenou, mladí bílí profesionálové kupovali starší domy, zatímco pronajímatelé nemovitostí zvyšovali nájemné. Obavy z vysídlování starousedlíků i touha oživit Belmont Avenue, která byla považována za „hlavní ulici“ čtvrti, byly popudem pro místní sousedské sdružení k návrhu studie spojovací třídy, jejímž výsledkem byla vize budoucnosti ulice a přilehlých budov v okruhu jednoho až dvou bloků po obou stranách.

Struktura zapojení veřejnosti

Pro projekt třídy Belmont Avenue uspořádala CBL tři dny otevřených dveří pro veřejnost, které se týkaly jednotlivých fází tvorby vize a rozhodování o podobě čtvrti. Projekt trval relativně krátce – probíhal od ledna do května 2017. Dny otevřených dveří se konaly o třech různých sobotních dopoledních v místním co-workingovém centru. Oproti stylu formálních prezentací umožnily tyto dny otevřených dveří účastníkům, aby se zastavili, přispěli připomínkami a nápady k různým výkresům a mapám, pohovořili mezi sebou

funded demolition of African-American neighborhoods in central Charlotte including Brooklyn and the First Ward (Hanchett, 1998, p. 247–251). By the 1980s these neighborhoods had some of the lowest incomes and rates of home ownership as well as highest rates of violent crime and drug trafficking in the city. In 2016, about one year before the Belmont Avenue Corridor Study when the area was already starting to gentrify, a law enforcement raid led to the arrest of over 20 people on charges related to the crack cocaine trade (Gordon 2016, 4A). When the CBL began the corridor study in January, 2017 the area around Belmont Avenue was changing rapidly with developers offering undervalue cash purchases to black homeowners, young white professionals purchasing older homes, and landlords raising rents. Concern about the displacement of long-term residents as well as the desire to revitalize Belmont Avenue as a neighborhood “Main Street” spurred the local neighborhood association to propose a corridor study resulting in a vision for the future of the street and adjacent properties within one to two blocks on either side.

2 Přehled navržených témat a závěrů ze Dne otevřených dveří, k nimž jsme dospěli na základě doložených metod zapojení místních obyvatel. / Overview of Open House topics and conclusions reached based on documented engagement methods

navzájem i se zástupci CBL a sousedského sdružení. Každý ze dnů otevřených dveří vycházel z poznatků a nápadů získaných v předchozích dnech a cílem CBL bylo být prostředníkem, který převádí potřeby a přání místních obyvatel do prostorových záměrů, jež bude možné časem realizovat. Nemělo se jednat o tvorbu územního plánu typu „všechno nebo nic“, ale spíše o sérii taktik, které by bylo možné vytvářet samostatně nebo společně a podle potřeby je upravovat. Na obrázku 2 jsou znázorněny cíle a záměry pro jednotlivé dny otevřených dveří. Body pod každým datem konání dnů otevřených dveří označují témata a oblasti obecného konsensu, které byly na daném setkání formulovány.

Aktuální situace: Problémy, silné stránky, aspirace

V první fázi zapojení do prací na spojovací třídě či koridoru Belmont Avenue jsme se snažili pochopit současné problémy, které by mohla naše studie řešit, a také to, jaký místní potenciál je třeba zachovat a rozvíjet. Když se na nás poprvé obrátilo sdružení *Belmont Neighborhood Association* s žádostí o vypracování studie, bylo zřejmé, že základním motivem pro její vypracování jsou obavy z gentrifikace a vysídlení starousedlíků. Za normálních okolností bychom podobný projekt zahájili rozhovory s místními obyvateli a případně zorganizovali malé fokusní skupiny. Přestože krátký harmonogram projektu toho moc v tom smyslu nedovoloval, měli jsme příležitost načerpat o historii čtvrti dost informací z výzkumu orální historie, který realizovali studenti historie a geografie na UNC Charlotte, a také z projektu *Oral Histories of the American South* (Orální historie amerického Jihu) na UNC Chapel Hill. Například rozhovor s místní aktivistkou Diane Englishovou z roku 2006 popisuje, jak v roce 1993 získala dům na Kennon Street v Belmontu od Blanchie Perryové, první Afroameričanky, která se do Belmontu koncem 60. let 20. století přistěhovala (English, 2006). Englishová vzpomíná, že ulice v té době byla plná drogových dealerů a před jejím domem se střílelo, přičemž policejní hlídky se zde vyskytovaly minimálně nebo vůbec – ve čtvrti „v podstatě pět minut od centra Charlotte a pět minut od policejní stanice“. V roce 2000 paní Englishová iniciovala zformování sousedské hlídky a ptala se: „Proč se musíme schovávat za dveřmi kvůli střelbě? Proč nemůžeme sedět na verandách, když se setmí? Naše děti by měly mít možnost hrát si, aniž by se musely dívat, jak se střílí po lidech a podobně.“ Zatímco se jí přátelé a rodina ptali,

Public Engagement Structure

For the Belmont Avenue Corridor Project the CBL organized three public open houses around progressive stages of visioning and decision-making for the neighborhood. The project was relatively short, running from January through May, 2017. The open houses were held on three different Saturday mornings at a local co-working space. Rather than formal presentations, these open houses allowed participants to drop in, add comments and thoughts to various drawings and maps, and talk with each other and representatives from the CBL and the neighborhood association. Each open house built on knowledge gained and ideas expressed at the previous ones and the CBL's goal was to be a facilitator, translating the needs and desires of local residents into spatial ideas that could be implemented over time. This was not intended to be an all-or-nothing masterplan but rather a series of tactics that could be created separately or together and modified as need. Figure 2 below shows the objectives and goals for the series of public open houses. The bullet points below each open house date indicate topics and areas of general consensus that were articulated during that meeting.

Existing Conditions: Issues, Assets, Aspirations

The first stage of engagement work around the Belmont Avenue Corridor involved understanding current issues that our study could address as well as what local assets needed to be retained and built upon. When first approached by the Belmont Neighborhood Association about the study, it was apparent that concerns about gentrification and displacement of long-term residents was an underlying motivation for the study. Normally we would begin this kind of project by interviewing local residents and perhaps holding small focus groups. While the short project schedule would have made this difficult, we were able to learn a considerable amount about neighborhood history from oral histories conducted by history and geography students at UNC Charlotte as well as the *Oral Histories of the American South* project at UNC Chapel Hill. For example, a 2006 interview with neighborhood activist Diane English describes how she acquired a house on Kennon Street in Belmont in 1993 from Blanchie Perry, the first African-American to move to Belmont in the late 1960s (English, 2006). She described how drug dealers walked up and down the street and shootings happened in front of her house with little

proč žije dále v Belmontu, slečna Englishová odpovídala, že je to proto, že dům na Kennon Street byl „první dům, který jsem kdy vlastnila a na zvonku bylo mé jméno“.

V době rozhovoru se na starousedlíky jako je paní Englishová, kteří měli za sebou hrozné časy, začínali obracet developři s nabídkou, že jim za jejich domy zaplatí v hotovosti. Teď nám říkají: „Ach, my ty domy chceme. Jak tomu říkají? Gentrifikace... My to známe. Víme to už léta. Nebylo to tak zřejmé. Teď je to zcela zřejmé.“ Na otázku dotazovatele, čeho se obává, že se vlivem gentrifikace vytratí, paní Englishová odpovídá: „Čtvrť jako taková, historie té čtvrti.“

Podle rejstříku Mecklenburg County Register of Deeds získala Diane Englishová nemovitost na adrese Kennon Street 1401 od Blanchie Perryové v roce 1995 za 1 000 dolarů. V roce 2016 paní Englishová prodala nemovitost společnosti Moira Investment Group, Inc. se sídlem v Lexingtonu ve státě Kentucky za 128 500 dolarů. Ačkoli se jedná o značný nárůst hodnoty oproti její původní investici, poslední prodej nemovitosti po několika převodech mezi investičními společnostmi se uskutečnil v červenci 2020 manželskému páru, který za nemovitost zaplatil 700 000 dolarů. Ten dům zbouřil, pravděpodobně za účelem výstavby nového většího sídla (okres Mecklenburg). Tento postup je nyní typický pro čtvrti Belmont a Optimist Park. K dokumentaci stávajících podmínek, včetně demografických údajů, volných pozemků, územního plánování, využití pozemků, veřejné dopravy a řady dalších podmínek využila CBL mj. mapovací software GIS. Prošli jsme místní zpravodajská média, u nichž jsme věnovali zvláštní pozornost rostoucí gentrifikaci a rasovému vysídlování, ke kterému v těchto čtvrtích dochází. To nám pomohlo vytvořit interaktivní mapy a dotazy pro konání prvního dne otevřených dveří.

První den otevřených dveří ve čtvrti, který se konal v únoru 2017, se zaměřil na identifikaci stávajících problémů a silných stránek, jakož i vizí do budoucna. Identifikace silných stránek, často prováděná prostřednictvím mapování předností, je osvědčenou participativní metodou, při níž členové komunity identifikují osoby, praktiky a místa, která představují historii a stávající sílu komunity. Mezi takové přednosti může patřit místní pamětník, který dovede vyprávět příběhy o historii komunity nebo místo, kde se po mnoho let odehrává nějaký místní rituál. Je běžné, že místní obyvatelé považují

or no police presence in a neighborhood “basically five minutes from downtown Charlotte and five minutes away from the police department.” In 2000 Ms. English formed a neighborhood watch program, asking “Why do we have to hide behind our doors for gunfire? Why can't we sit on our porches when it get dark? Our kids should be able to play without seeing people getting shot to death and stuff of that nature.” While friends and family questioned why she continued to live in Belmont, Ms. English replied no because the house on Kennon was “the first house that I have ever owned with my name on it.” At the time of the interview, residents like Ms. English who had survived terrible times were being approached by developers offering to pay cash for their houses. “Now they're telling us, ‘Oh we want these houses.’ What do they call it? Gentrification... We know it. We been knowing it for years. It hasn't been that obvious. Now, it's very obvious.” In response to the interviewer's question about what she fears will be lost through gentrification, Ms. English replies, “The neighborhood itself, the history of the neighborhood.”

According to the Mecklenburg County Register of Deeds, Diane English acquired the property at 1401 Kennon Street from Blanchie Perry in 1995 for \$1000. In 2016 Ms. English sold the property to Moira Investment Group, Inc., a company located in Lexington, KY, for \$128,500. While this is a considerable gain in value over her initial investment, the most recent sale of the property, after several transfers between investment companies, was to a couple who paid \$700,000 for the property in July, 2020 and have since demolished the house, presumably to build a larger new residence (Mecklenburg County). This pattern is now typical in Belmont and Optimist Park. The City Building Lab also used GIS mapping software to document existing conditions including demographics, vacant land, zoning, land use, public transportation, and a range of other conditions. We researched local news media, paying particular attention to the increasing gentrification and racial displacement occurring in these neighborhoods. This helped us create interactive maps and questions for the first open house. Held in February 2017, the first neighborhood open house focused on identifying existing issues and assets as well as visions for the future. Asset identification, often done through asset mapping, is a well-established participatory method in which community members identify individuals, practices, and

aby byly geograficky a/nebo tematicky blízké, zatímco jiné byly tematicky vzdálenější nebo pocházely ze vzdálenějších komunit s odlišnou kulturou a hodnotami. Cílem bylo představit řadu možností, aby bylo možné získat přístup k různým názorům. Identifikovaná témata byla následující:

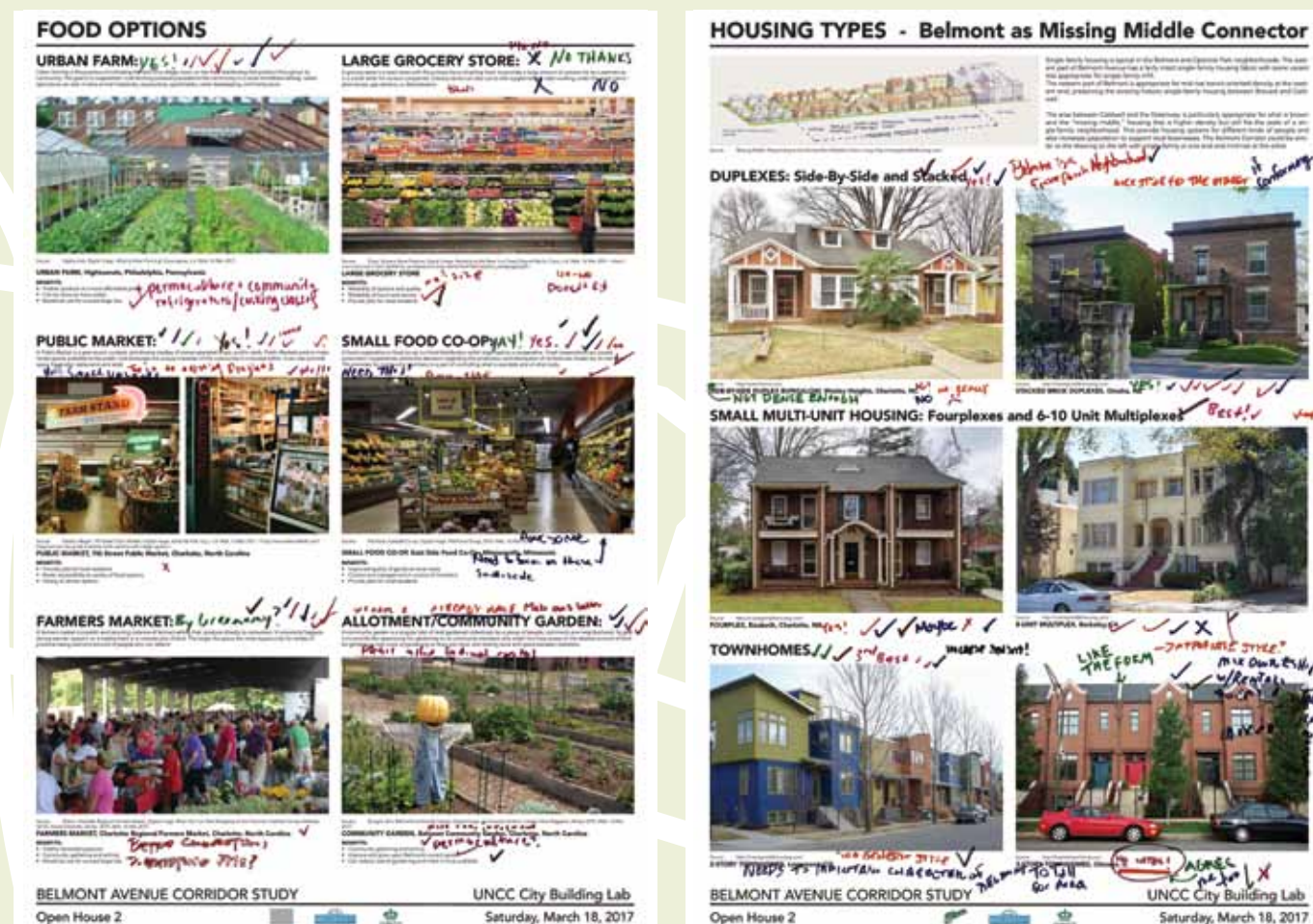
- doprava a bezpečnost,
- parkování,
- úprava ulic,
- potraviny, zejména místní potraviny,
- placemaking, identita místa,
- bydlení.

Ke každému tématu jsme prezentovali tabule s příklady a požádali účastníky, aby sdíleli, co se jim líbí nebo nelíbí, a přidali své komentáře. Některé z těchto tabulí jsou představeny níže:

around presenting examples of the identified themes from other locations. For each theme, some examples were close to home geographically and/or thematically while others were more extreme thematically or were from more distant communities with different culture and values. The goal was to represent a range of options in order to access a range of opinions. The themes identified were:

- Traffic and safety,
- Parking,
- Streetscaping,
- Food, especially local food,
- Placemaking, identity,
- Housing.

We presented boards with examples for each theme and asked participants to indicate what they liked or did not like and add comments. Some of these boards are shown below:

6, 7 Tematické nástěnky s příklady potřeb a vizí vyslovených na prvním dni otevřených dveří. Účastníci vyznačili své preference různě barevnými značkami a komentáři. / Thematic boards showing examples of needs and visions expressed in the first open house. Participants indicated preferences with different colored marks and comments.

V této fázi projektu jsme převáděli sociální i prostorové potřeby a přání vyslovené na prvním dni otevřených dveří do skupin prostorových témat. Poté jsme identifikovali spoustu příkladů těchto témat, z nichž účastníci mohli určit ty, které nejvíce odpovídají jejich představám. Cílem je, aby účastníci převedli své spíše sociální nebo „nemateriální kulturní“ (Gutman) potřeby do konkrétních strategií materiální kultury. Mnoho lidí například zmínilo potřebu malého obchodu s potravinami. Hovořili také o potřebě vylepšit stávající komunitní zahradu a vytvořit více míst pro venkovní komunitní aktivity. Na nástěnkách s tematikou potravin jsme tedy zahrnuli nejen různé typy obchodů s potravinami, ale také příklady dalších prostor a aktivit souvisejících s potravinami, jako jsou např. farmářské trhy, které rovněž poskytují veřejný prostor a příležitosti pro interakci se sousedy.

Design: Systémové strategie, proveditelné taktiky

Na závěrečném dni otevřených dveří byly použity výkresy k vizualizaci příkladů, které by mohly vést k realizaci cílů a naplnění potřeb, které byly identifikovány během předchozích dnů otevřených dveří. Tyto výkresy nebyly zamýšleny jako hlavní plány, ale spíše jako flexibilní struktury, které by bylo možno přizpůsobit změnám prostorových podmínek a rozhodování při zachování věrnosti původním hodnotám a přáním komunity. Taktické možnosti byly uspořádány podle dvou hlavních strategií, geografické a tematické. Geografické strategie (obr. 8) vycházely ze stávajících charakteristik čtvrti, o nichž se výzkumníci dozvěděli na základě pozorování nebo vyprávění místních obyvatel. Patří k nim topografie, historie vývoje komunity, současný stavební materiál a dopravní infrastruktura. Odlišné zóny s různou hustotou obyvatel i budov a charakterem spojuje Belmont Avenue, která je považována za „hlavní ulici“ čtvrti.

Například tento „chybějící střed“ je oblast s nezastavěnými pozemky a skládkami, kde se dříve nacházela obytná zástavba s nízkou hustotou obyvatel. Nyní se zde navrhuje výstavba nízkorozpočtových bytových domů se dvěma až šesti bytovými jednotkami v každé z budov. Budovy by se vzhledem podobaly ostatním budovám v okolí, ale vnesly by do prostoru typ obytné zástavby, který je zapotřebí, ale v Charlotte se již desítky let nestaví, protože developerská praxe dává přednost velkým bytovým domům s padesáti a více jednotkami. Kompaktní zástavba je vhodná k realizaci pouze

In this phase of the project we were translating the social as well as spatial needs and desires expressed in the first open house into groups of spatial themes. We then identified a range of examples of these themes from which participants could identify those that most conformed to their visions. The goal was for neighborhood participants to translate their more social or “nonmaterial culture” (Gutman) aspirations into specific, material culture strategies. For example, many people mentioned the need for a small grocery store. They also talked about improving the existing community garden and creating more places for outdoor community activities. On the food-themed board, we not only included different types of grocery stores but also examples of other food-related spaces and activities such as a farmers’ market that also provide public space and opportunities for interacting with neighbors.

Design: Systemic Strategies, Implementable Tactics

The final open house used design drawings to visualize spatial scenarios as examples of ways to realize the goals and aspirations identified during the previous open houses. These were not intended as masterplans but rather flexible structures to accommodate changes in spatial conditions and decision-making while maintaining allegiance to the original values and aspirations of the community. Tactical scenarios were organized according to two main strategies, geographic and thematic. The geographic strategies (Figure 8) were based on existing neighborhood characteristics learned about through observation or through residents’ stories. These include topography, development history, existing building fabric, and transportation infrastructure. Distinct zones with varying densities and characters are linked together by Belmont Avenue as a neighborhood “Main Street.”

For example, the “missing middle” section is an area of empty lots and junkyards that used to have low density residential. The suggestion is to build low-scale multi-unit housing with two to six units per building. Buildings would look like others in the neighborhood but incorporate a residential type that is needed but has not been built in Charlotte for decades because development practices prefer large-scale apartment blocks with fifty or more units. This larger scale is only appropriate in the area immediately adjacent to the new light rail line where it is indicated as transit-based density.

While the geographic strategies offered opportunities for

8 Geografické strategie. Geografické strategie vytvářejí různé hustoty a funkce podél Belmont Avenue na základě minulých, současných a požadovaných budoucích podmínek. / *Geographic strategies create different densities and functions along Belmont Avenue based on past, present, and desired future conditions.*

v oblasti bezprostředně přiléhající k nové úzkokolejné dráze, kde by se měla odvíjet od požadavků přepravy.

Zatímco geografické strategie nabízejí příležitosti pro různé hustoty a využití podél koridoru, tematické strategie (obr. 9) byly navrženy tak, aby koridor propojovaly pomocí využití výhod a příležitostí komunity a odrážely potřeby a přání, které opakovaně vyjádřil velký počet místních obyvatel během aktivit zapojujících komunitu do projektu. Tyto strategie se dělí do dvou kategorií: Lineární spojnice, které upřednostňují lidi před auty. Patřila mezi ně Belmont Avenue jako pěší zóna, revitalizace stávajících uliček tak, aby sloužily jako veřejná prostranství a obnova stávajícího odvodňovacího potoka, který by poskytl vhodné prostředí pro místní volně žijící živočichy a zároveň by byl další spojnici na stávající zelenou stezku.

V těchto komunitních „obývacích“ vznikly při brainstormingu prostory pro nové, velmi potřebné podniky, jako např. pro malý obchod s potravinami, restauraci a lékárnou. Rozšířením stávající komunitní zahrady a vybudováním zázemí pro farmářské trhy v blízkosti potenciálního místa pro prodej potravin například vzniklo „náměstí potravin“ s tematikou místních produktů, na němž nestály jen podniky a obchody nabízející místní potraviny, ale také veřejný prostor pro interakci občanů. Hlavním přáním, které vyjádřili obyvatelé všech věkových kategorií a ras, byla totiž touha po větší interakci s ostatními. Většina obyvatel si skutečně vážila rozmanitosti své čtvrti

different densities and uses along the corridor, thematic strategies (Figure 9) were designed to knit the corridor together by taking advantage of community assets and opportunities and reflecting needs and desires repeatedly expressed by many people during the project's community engagement activities.

These strategies fall into two categories. The first, Linear Connectors, prioritizes people over cars. It includes a pedestrian-friendly Belmont Avenue, revitalization of existing alleys as public spaces, and restoration of an existing drainage creek to provide habitat for local wildlife and an additional connector to the existing greenway. Community "Living Rooms" create spaces for new, much-needed businesses such as a small grocery store, restaurants, and pharmacy.

Expanding the existing community garden and building a farmers' market structure near a potential grocery location, for example, created a local food-themed "Food Square" that included not only businesses but also public space for interaction. A central need expressed by residents of all ages and races was the desire to interact more with others. Most people truly appreciated the diversity of the neighborhood and wanted to get to know people who were different from themselves. Differences also needed to be accommodated. While young, white residents were very interested in restaurants, coffee shops, and breweries older black residents wanted quiet spaces where they could meet with friends without having to purchase anything. They were also particularly concerned

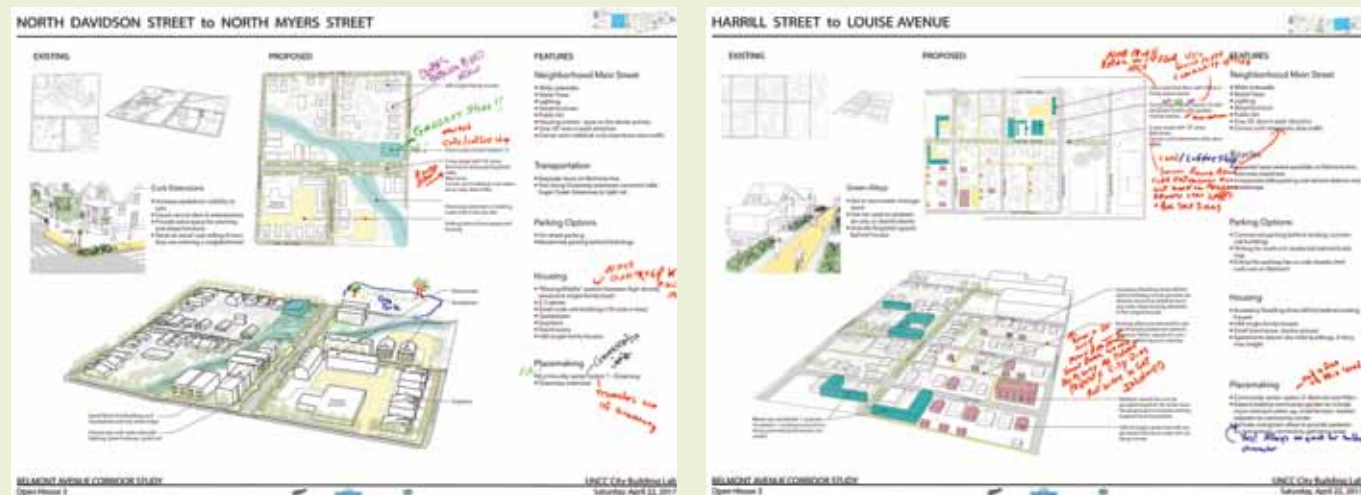
9 Tematické strategie. Tematické strategie propojují koridor poskytnutím veřejných prostor a funkcí, které jsou společně napojeny na hlavní Belmont Avenue. / *Thematic strategies knit the corridor together by providing public spaces and functions that are linked together by Belmont Avenue.*

a chtěla poznat lidi, kteří jsou jiní než oni sami. Odlišnostem se vycházelo vstříc. Zatímco mladí bílí obyvatelé projevovali velký zájem o restaurace, kavárny a pivovary, starší černí obyvatelé si naopak přáli klidná místa, kde by se mohli setkávat s přáteli, aniž by si museli něco kupovat. Obzvláště se také obávali příliš velkého počtu podniků, kde se podává alkohol, a sdíleli příběhy o manželech, kteří utráceli výplaty za alkohol a drogy, a o bezdomovcích, kteří kradli stavební materiál, aby si mohli koupit pivo. Doufali jsme, že nabídka „obývacích pokojů“ by mohla tyto různé touhy propojit a zároveň vytvořit místa, kde se budou všichni cítit dobře.

Na posledním ze série dní otevřených dveří CBL představila tyto strategie spolu s řadou architektonických výkresů, které ukazují, jak by bylo možné tyto nápady prostorově realizovat. Součástí bylo i řešení praktických problémů jako je např. parkování a úprava ulic, a také možné uspořádání budov a veřejného prostoru. Záměrem bylo spíše ilustrovat možnosti než předkládat konečné návrhy. Účastníci přidávali připomínky a nápady přímo do výkresů (obr. 11,12). Cílem tohoto workshopu bylo ověřit, zda návrhy přesně a správně vyjadřují potřeby a přání účastníků, které se objevily v průběhu projektu. Tyto připomínky pak byly zapracovány do návrhů a závěrečné materiály pro Sousedské sdružení obsahovaly i vizualizace klíčových oblastí (obr. 13,14). Vizualizace měly sloužit jako příklady, jak lze myšlenky obsažené ve strategiích takticky využít. Spíše než jako konečné návrhy, byly tyto návrhy zamýšleny jako inspirace pro budoucí rozhodnutí a projekty.

about too many alcohol-serving businesses, telling stories of spouses who spent paychecks on alcohol and drugs and homeless people who stole building materials to buy beer. Our hope was that the range of "living rooms" could engage these different desires and also create places where everyone would feel comfortable.

At the final open house the CBL presented the strategies along with a number of architectural drawings showing how the ideas could be realized spatially. These included practical issues like parking and streetscaping as well as possible configurations of buildings and public spaces. Intended to illustrate possibilities rather than final designs, participants added comments and ideas directly to the drawings (Figure 11,12). The goal of this workshop was to verify that the designs accurately and appropriately translated the needs and aspirations that had emerged over the course of the project. Comments were incorporated into the designs and renderings of key areas were created as part of the final materials for the Neighborhood Association (Figure 13,14). These were intended as examples of how the ideas from the strategies could be applied in tactical, place-based ways. Rather than final designs, they were intended as inspirations for decisions and projects that would evolve over time.

11, 12 Architektonické výkresy s poznámkami od účastníků ze závěrečného dne otevřených dveří na ulici Belmont. / Marked up design boards from the final Belmont Corridor open house

13, 14 Vyobrazení taktických aplikací jednotlivých strategií. Vlevo: Obnovené ulice s rezidenční zástavbou. Vpravo: Vstup na greenway (zelená stezka) z nové zástavby v oblasti „chybějícího středu“. / Renderings of tactical applications of strategies. Left: Restored residential alleys. Right: Entrance to greenway from area with new “missing middle” housing.

Závěry

Ačkoli dny otevřených dveří studie Belmont Avenue vyvolaly nadšení a entuziasmus ohledně potenciálu Belmont Avenue jako veřejného prostoru propojujícího nové podniky, obytné domy, služby a místa pro setkávání, studie měla pouze poradní charakter a nebyla součástí městského procesu, který by dokázal návrhy v ní obsažené realizovat. Od dokončení studie obsadila některé z prázdných budov řada malých podniků včetně restaurací a malých obchodů s potravinami. Sousedské sdružení mohlo alespoň tuto studii koridoru využít k diskusi s majiteli podniků např. o zachování parkování mimo ulici a vstupy do podniků z chodníku. Ve spolupráci s nadací Better Block Foundation byla také vytvořena prostorová instalace jednoho z „obývacích pokojů“ ve čtvrti,

Conclusions

While the Belmont Avenue Corridor Study open houses generated excitement and enthusiasm about the potential of Belmont Avenue as a public space linking new businesses, housing, services, and meeting places, the study was only advisory and not part of a city process that could realize its proposals. Since the completion of the study, a number of small businesses including restaurants and a small local grocery have occupied some of the empty buildings. The neighborhood association was able to use the corridor study to discuss things like keeping parking off the street and having entrances on the sidewalk with business owners. A pop-up installation of one of the neighborhood “living rooms” was also created in partnership with the Better Block Foundation so that people could fully ex-

perience what had been proposed. In addition, high density housing has been built near the light rail light and the former Gingham Mill has been transformed into a public food hall and office space. Empty lots are being purchased rapidly and filled with large, expensive houses that unfortunately dwarf the existing modest homes. Property values are rising exponentially and many renters have been displaced but so far homeowners have been able to stay if they do not want to sell to developers. Belmont Avenue has received new lighting and while occasional drug transactions still take place crime has become almost non-existent. Looking at Arnstein’s ladder, the Belmont Avenue project did not achieve citizen control or even delegated power. While many market-related changes such as the establishment of new restaurants have happened as the neighborhood has become more desirable and more white, the public spaces that all residents wanted have not been realized. There is still no place for the older black ladies to meet and talk where they don’t have to buy something and the community garden has not been expanded. Because they are public, collective, not related to a specific business interest these kinds of places require motivation and high levels of social capital to work through city government and coordinate funding, construction, and maintenance. As described by Sharon Zukin, architecture and urban design have become branding tools and “capital of a symbolic economy” that value economic growth and profit over well-being and equity. These are the same systems that continue to suppress people of color and deny them access to housing and safety. Zukin advocates for the reinvention of architecture as a “public process” in which designers work with the people who are excluded from decision-making to create “a built environment for residents to develop social capital” (Zukin 2007, s. 62–65). While the Belmont Avenue Corridor project did not result in a complete overhaul of its neighborhood, it did help long-term and new, black and white residents envision what a neighborhood could be like that valued its history and promised an inclusive future. We most likely reached the level of partnership on Arnstein’s ladder with designers and community members contributing valuable knowledge and abilities to the engaged process. Realization of the proposed spaces may never occur or may occur differently but the co-creation process hopefully

aby si lidé mohli plně vyzkoušet, co bylo navrženo. Kromě toho byla v blízkosti úzkokolejky vystavěna kompaktní zástavba a bývalá textilka Gingham Mill byla přeměněna na veřejnou jídelnu a kancelářské prostory. Nezastavěné pozemky jsou v současnosti rychle vykupovány a zastavovány velkými a drahými domy, které bohužel zastiňují stávající skromnou zástavbu. Hodnota nemovitostí exponenciálně roste a mnoho nájemníků bylo vystěhováno. Původní majitelé nemovitostí zatím mohou zůstat, pokud se rozhodli neprodat své domy developerům. Belmont Avenue se dostalo nového veřejného osvětlení, a přestože na ní stále dochází k příležitostným obchodům s drogami, kriminalita se téměř vytratila. Pokud se podíváme na žebřík Arnsteinové, projekt Belmont Avenue nedosáhl kontroly občanů nebo dokonce delegované moci. Ačkoli došlo k mnoha tržním změnám, například ke vzniku nových restaurací, protože čtvrť se stala žádanější a „více bílá“, vylepšení veřejných prostranství, která si všichni obyvatelé přáli, nebyla realizována. Pro starší Afroameričanky stále neexistuje místo, kde by se mohly scházet a povídat si a kde by nemusely něco kupovat. Také komunitní zahrada nebyla rozšířena. Protože jsou tato místa veřejná, patří všem, a nevztahují se ke konkrétnímu podnikatelskému zájmu, vyžadují motivaci a vysokou úroveň sociálního kapitálu, aby bylo možné prorazit cestu městskou samosprávou a koordinovat financování, výstavbu a údržbu. Jak popisuje Sharon Zukinová: „Architektura a urbanismus se staly nástroji pro budování značky a „kapitálem symbolické ekonomiky“, která upřednostňuje hospodářský růst a zisk před blahobytem a spravedlností. Jsou to tytéž systémy, které nadále utlačují etnické obyvatele a odpírají jim přístup k bydlení a bezpečí.“ Zukinová se zasazuje o znovuobjevení architektury jako „veřejného procesu“, v němž projektanti spolupracují s lidmi, kteří jsou vyloučeni z procesu rozhodování, aby společně vytvořili „zastavěné prostředí pro obyvatele, které jim umožní rozvíjet sociální kapitál“ (Zukinová 2007, s. 62-65). Projekt Belmont Avenue Corridor sice nevedl k úplné proměně čtvrti, ale pomohl černým i bílým starousedlíkům a novým obyvatelům představit si, jak by mohla vypadat čtvrť, která si váží své historie a slibuje inkluzivní budoucnost. S největší pravděpodobností jsme ale dosáhli úrovně partnerství podle žebříku Arnsteinové, v níž jak projektanti, tak členové komunity přispěli do angažova-

ného procesu cennými znalostmi a schopnostmi. K realizaci navržených prostor možná nikdy nedojde, nebo k ní může dojít ve zcela jiné podobě, ale věříme, že proces spoluvytváření posílil účastníky tím, že jejich hlasy zahrnul do vize budoucnosti.

Shrnutí: Shoda vznikne, když nasloucháme jeden druhému

Pokud bychom měli shrnout společné prvky, které ve svých příkladech z Nizozemí, Slovenska a USA představily všechny tři autorky, pak z nich vyplývá jednoznačně souvislost hlubšího zapojení veřejnosti do lokálních plánovacích procesů s kvalitou demokratických struktur řízení v zemi od nejvyšších úrovní až po ty lokální. Snahou je postupně přecházet od konfrontace zájmových skupin a silových řešení ke spolupráci. Podstatná je vůle jednotlivých aktérů poznávat se vzájemně, otevřenost k diskusi a schopnost naslouchat si a trpělivě hledat společná řešení. Všichni zapojení se v různé míře učí ustupovat ze svých jediné správných představ a snů. Revoluční sny o projektech „úžasných měst“, které musí být od začátku do konce vytvořeny na expertní úrovni a hotové rychle (které tak důvěrně známe z našeho prostředí), jsou postupně nahrazovány pomalejšími postupy, které počítají s diskuzí a pozvolným evolučním vývojem, který vychází z místních možností a potřeb. Nekritické nadšení pro dramatické změny ve městech nahrazuje přirozený konzervatismus zachovávající pestrost a různorodost, protože ten se jeví jako nejudržitelnější postup, ze kterého nakonec mají užitek všechny strany.

empowered participants by incorporating their voices into a vision for the future.

Summary: Consensus Is Reached When We Listen to Each Other

If we were to summarize the common elements presented by all three authors in their case studies from the Netherlands, Slovakia, and the USA, they clearly show the link between deeper public involvement in local planning processes and the quality of democratic governance structures in a country from the highest levels all the way to the local. The effort is to gradually transition from confrontation of interest groups and forceful solutions to collaboration. What is essential is the willingness of different stakeholders to get to know each other, openness to discussion, and the ability to listen to each other and patiently seek common solutions. All those involved learn to varying degrees to step back from their concepts and dreams that they considered to be the only and the correct ones. Revolutionary dreams of “amazing cities” projects that must be expertly designed from start to finish and built almost instantly (which we are so familiar with from our environment) are gradually being replaced by slower design processes that allow for discussion and gradual evolution based on local possibilities and needs. Uncritical enthusiasm for dramatic change in cities is being replaced by a natural conservatism that preserves diversity and variety, because this seems to be the most sustainable approach that ultimately benefits all parties.

Závěrečné shrnutí / Conclusion

Kateřina Glumbíková

Odborná publikace *Město jako společný prostor: Zkušenosti z participace obyvatel na projektech a plánování veřejného prostoru* v úvodu čtenářům představuje metody a techniky participace a jejich třídění. Příklady využití participace v praxi představují čtyři případové studie, jedna z České republiky (Ostrava-Poruba) a tři zahraniční, z Nizozemí, Slovenska a USA.

Úkolem závěru je provést analytické shrnutí a závěry ze všech předchozích částí publikace. Presentované analytické závěry budou sestávat z celkového zhodnocení nastavení a budoucího směřování participace a z obecných doporučení pro realizaci participace vytvořených na základě reflexe všech případů využití participace ve čtyřech zemích světa.

Celkové zhodnocení nastavení a budoucího směřování participace

Ve všech případech zemí je zjevné, že se **setkává princip neoliberální politiky s principem společenské zodpovědnosti v kontextu podmínek komplexní společnosti** a s ní spojených komplexních společenských výzev. Reakce na tento princip v podobě směřování participace a participativních přístupů jsou v jednotlivých zemích různé. Zatímco v Nizozemí se jeví jako zásadní kontext dopadů neoliberalizace společnosti a v USA jako kontext rasové segregace, tedy motivy ukotvené v kritické reflexi sociálních nerovností a nerovného přístupu ke zdrojům a k moci, tak pro český a zejména slovenský kontext je charakteristická spíše motivace postavená na budování občanské společnosti (participace se jeví spíše cílem než prostředkem, což může odrážet jiné stadium demokracie, než ve výše uvedených zemích). V kontextu současné společnosti se právě díky její komplexitě setkává určitá vyhraněnost názorů, odlišné hodnoty a potřeba prosazovat svůj názor se systémovým myšlením, síťováním a potřeba nahlížet na jevy a problémy z různých perspektiv. Řešením se v tomto kontextu jeví **integrální přístup**, který staví na nutnosti kooperace všech zájmových skupin pro dosažení

The expert publication entitled *The City as a Common Space: Experience of Citizen Participation in Public Space Projects and Planning* introduces the methods and techniques of participation and their classification. Examples of the practical application of participation are presented in four case studies, including one from the Czech Republic (Ostrava-Poruba) and three from abroad, the Netherlands, Slovakia, and the USA.

The role of the Conclusion is to deliver an analytical summary and conclusions from all the previous parts of the publication. The presented analytical conclusions will consist of an overall assessment of the setting and future direction of participation and general recommendations for the implementation of participation, based on a reflection of all case studies of participation in four countries.

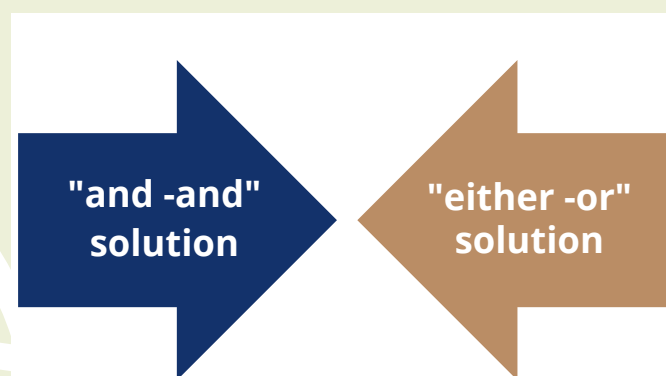
Overall Assessment of Definition and Future Direction of Participation

It is obvious that in each country's case the **principle of neoliberal politics clashes with the principle of social responsibility in the context of the conditions of a complex society** and complex social challenges associated with it. Responses to this principle in the form of the direction of participation and participatory approaches vary from country to country. While in the Netherlands the context of the impacts of the neoliberalisation of society and in the USA the context of racial segregation, i.e., motives anchored in critical reflection of social inequalities and unequal access to resources and power, appear fundamental, the Czech and especially the Slovak context is characterised by motivations based on building civil society (participation appears to be the target rather than the means, which may reflect a different stage of democracy than in the above countries). In the context of contemporary society, it is due to its complexity that a certain distinctiveness of opinions, different values and the need to assert one's opinion confront systemic thinking, networking, and the need to look at phenomena and problems from different perspectives. In this context, the solution seems to be **an integral approach**

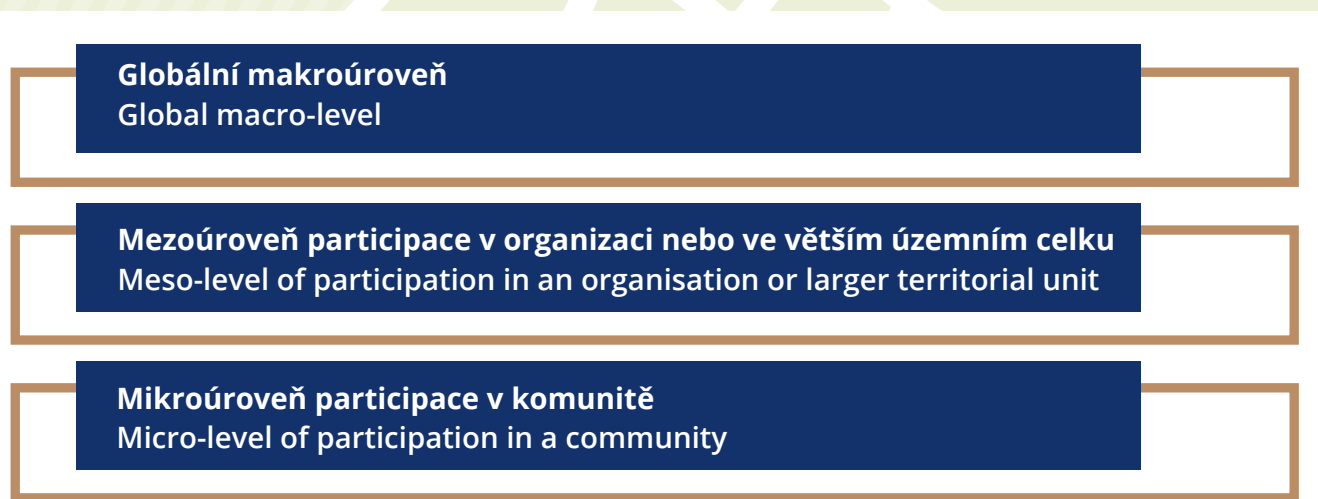
cílů ve světě globálních výzev. Tento přístup staví na rovnosti, inkluzivitě, flexibilitě, harmonii a udržitelnosti s vědomím toho, že neexistuje jedna pravda, protože na to, co je pravda, je vždy nezbytné nahlížet v určitém kontextu (ve větším obrazu či celku). Integrální perspektivu tak lze označit za soudobý trend směřování participativních přístupů s tím, že tuto perspektivu můžeme souhrnně definovat jako nacházení inovativních řešení současných složitých výzev v našem světě a vytváření příležitosti pro vlastní rozvoj zapojených osob. V soudobém participativním plánování se tedy setkávají dva **protichůdné principy**, první, který vytváří určitý konflikt protichůdných tendencí různých perspektiv (řešení „nebo-nebo“) a integrovaně laděný přístup, který umožňuje pluralitu perspektiv (řešení „a-a“).

that builds on the need for all stakeholders to work together to achieve goals in a world of global challenges. This approach builds on equality, inclusiveness, flexibility, harmony, and sustainability, knowing that there is no single truth, because what is true must always be seen in a particular context (the bigger picture or the whole). The integral perspective can thus be described as a contemporary trend towards participatory approaches, with the understanding that this perspective can be summarised as finding innovative solutions to the current complex challenges in our world and creating opportunities for self-development for the people involved.

Today's participatory planning is characterised by clashing of two **conflicting principles**, the one that creates a certain conflict between the conflicting tendencies of different perspectives (the "either-or" solution) and an integral approach that allows for a plurality of perspectives (the "and-and" solution). Also, all the above case studies come to an agreement on that there are certain **levels of involvement** that determine the content of participation. Participation at a global level can give citizens a voice in relation to a particular global phenomenon, where these citizens are united by a particular interest and goal. Participation at a meso-level is linked not only to a particular interest and goal, but also to a particular place or territorial unit. Participation at a micro-level is typically linked to a goal, a place, but also to a high degree of personal engagement, since there can be present a very strong sense of belonging to a group or community.

1 Protichůdné principy v soudobém participativním plánování / Conflicting principles in contemporary participatory planning

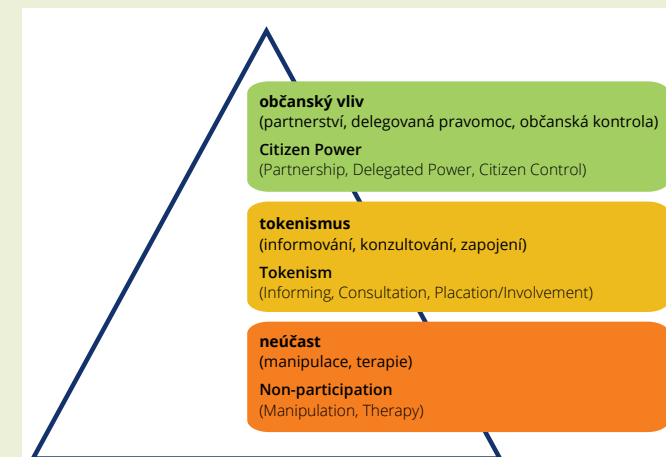

2 Úrovně zapojení určující obsah participace / Levels of involvement determining the content of participation

Všechny výše uvedené případové studie se rovněž shodují na tom, že existují určité úrovně zapojení se, které určují obsah participace. Participace na globální úrovni může dávat občanům hlas ve vztahu k určitému globálnímu fenoménu, kdy tyto občany spojuje určitý zájem a cíl. Participace v mezoúrovni je spojena nejen s určitým zájmem a cílem, ale také s určitým místem či územním celkem. Pro participaci na mikroúrovni je typická participace spojená s cílem, místem, ale také s vysokou mírou osobní angažovanosti, jelikož se zde může vyskytovat také velmi silný pocit náležitosti ke skupině či společenství.

Vysoce aktuálním problémem v tématu **participace** je snaha o **inkluzivnost** tohoto procesu, resp. snaha vyhnout se exkludování určitých, často marginalizovaných, cílových skupin (jako jsou např. osoby bez domova, senioři, lidé s nízkým socio-ekonomickým statusem atd.) z procesu participace. Soudobé participativní projekty se tedy souhrnně snaží o redistribuci moci tak, aby nebyla směřována pouze do rukou sociálních, politických a prostorových elit. K tématu inkluzivnosti se pojí rovněž **nezbytnost cenit si lokálního/zkušenostního vědění** vedle vědění profesionálního (např. vědění architektů zabývajících se urbánním plánováním). Lokální vědění můžeme přitom definovat jako vědění získané skrze životní/žitou zkušenost a mediované skrze kulturní tradici.

Nakonec, ale určitě ne v poslední řadě, byla ve všech v knize popisovaných případech řešena tematika **žebříčků participace**, tedy dělení participace do stupňů podle určité **míry moci, která je u participujících vnímána jako legitimní**. V textu případových studií je konkrétně využíváno třídění participace do úrovní dle Arnsteinové (1969). Autorčin žebřík participace je sestaven z osmi příček, od nejnižší do nejvyšší míry participace, které třídí do tří hlavních kategorií: neúčast (manipulace, terapie); tokenismus (informování, konzultování, zapojení) a občanský vliv (partnerství, delegovaná pravomoc, občanská kontrola). Největší míra moci je lidem dáována právě v občanském vlivu, kdy mají reálnou moc (spolu) rozhodovat o výsledku participativního procesu (ať už je jeho tématem cokoliv). **Právě směřování k občanskému vlivu lze označit za soudobý trend participace.**

3 Žebříček participace dle Arnsteinové (1969) / Arnstein's ladder of citizen's participation (1969)

A highly current issue in the topic of **participation** is the effort to **make the process inclusive**, or more precisely, to avoid the exclusion of certain, often marginalized, target groups (e.g., the homeless, seniors, persons with low socio-economic status, etc.) from the participation process. Today's participatory projects thus seek to redistribute power so that it is not directed only to social, political, and spatial elites. The topic of inclusiveness is also connected with **the need to value local/experiential knowledge** alongside professional knowledge (e.g., the knowledge of architects involved in urban planning). Local knowledge can be defined as knowledge acquired through life/lived experience and mediated through cultural tradition. Finally, all the case studies in the book addressed the topic of "ladders of participation", i.e., the division of participation into different levels according to a certain **degree of power perceived as legitimate by those participating**. Specifically, they apply Arnstein's classification of participation into levels (1969). The author's ladder of participation consists of eight rungs from lowest to highest levels of participation, which she classifies into three main categories: non-participation (manipulation, therapy); tokenism (informing, consultation, involvement); and citizen power (partnership, delegated authority, citizen control). It is in citizen power where people are given the greatest degree of power, and where they have real power to (co-)decide of the outcome of the participatory process (whatever its subject matter is). **It is the move towards citizen power that can be described as the contemporary trend in participation.**

Obecná doporučení pro realizaci participace vytvořená na základě reflexe všech případů využití participace ve čtyřech zemích světa

General Recommendations for Implementation of Participation, Based on Reflection of All Cases of Citizen Participation in Four Different Countries

V rámci všech prezentovaných případových studií se opakovalo několik doporučení pro úspěšnou realizaci participace, které lze aplikovat (nejen) na participativní plánování v městském prostoru.

Základní doporučení pro uskutečnění participace:

1. Participace chce svůj čas.
2. Participaci podpoří bezpečné místo pro setkávání a networking.
3. Participace potřebuje otevřenou, neodsuzující mysl zapojených.
4. Možnosti participace podpoří zisk finančních zdrojů.

Základní doporučení pro kvalitní participaci:

1. Participace vychází zespodu (je založena na procesech odzodla nahoru).
2. Z participace není nikdo vyloučen: Participace je inkluzivní!
3. Snaha o diverzitu participujících a procesů, technik a metod participace má evoluční potenciál.
4. Vytváření sítí, budování vztahů.
5. Spolurozhodování a dosahování konsensu.
6. Podpora lokálních lídrů (motivátorů, osob, které jsou schopny komunikovat se všemi lidmi a mají také určité postavení v komunitě).
7. Poskytování (odborné¹⁶) podpory lokálním dobrovolníkům, kteří chtějí řešit vznikající výzvy.
8. Využívání lokálního vědění a co nejvíce zdrojů pro studium daného jevu nebo místa.
9. Využívání inovace, kreativity a vizualizace.
10. Zviditelňování (i malých) výsledků: Posilování hrdosti participujících na to, čeho dosáhli.
11. Postupování od obecných cílů ke konkrétním tématům, po konkrétní akční kroky.

Several recommendations for successful implementation of participation that can be applied (not only) to participatory planning in urban space were repeatedly stated throughout the case studies presented.

Key recommendations for the implementation of participation:

1. Participation takes time.
2. Participation can be encouraged by a safe place for meeting and networking.
3. Participation needs an open, non-judgmental mind of those involved.
4. Opportunities for participation can be supported by fundraising.

Key recommendations for quality citizen participation:

1. Participation is initiated from the bottom (based on bottom-up processes).
2. No one is excluded from participation: participation is inclusive!
3. Striving for diversity of participants and of processes, techniques, and methods of participation has evolutionary potential.
4. Networking, relationship building.
5. Co-decision-making and achieving consensus.
6. Supporting local leaders (motivators, people who are able to communicate with all people and also have a certain status in the community).
7. Providing (expert¹⁶) support to local volunteers who want to address emerging challenges.
8. Using local knowledge and as many resources as possible to study a given phenomenon or place.
9. Using innovation, creativity, and visualization.
10. Making results (even small ones) visible: reinforcement of the pride of participants in what they have achieved.
11. Progressing from general objectives through specific topics (issues) to concrete action steps.

¹⁶ Např. podpory externích facilitátorů, výzkumníků, architektů k tvorbě podkladů pro další práci komunity. Znovuobjevení architektury jako „veřejného procesu“, ve kterém designéři pracují s lidmi, kteří jsou vyloučeni z rozhodování o tvorbě prostoru.

¹⁶ For example, providing support to external facilitators, researchers, architects to create the basis for further activities of the community. Rediscovering of architecture as a “public process” in which designers work with people who are excluded from decision-making about the space design and appearance.

Tato kniha je příspěvkem do souboru současných poznatků o možnostech, technikách a přínosech participace. Autorky a autoři této knihy si dali za cíl poskytnout všem, kteří se participací zabývají nebo chtějí v budoucnu zabývat, shrnutí současných poznatků i zdroj inspirace k dalšímu využití a rozvíjení participativních přístupů při tvorbě veřejných prostorů funkčních, příjemných a krásných pro všechny.

This book is a contribution to the body of current knowledge on the possibilities, techniques, and benefits of citizen participation. The book's authors have set out to provide all those who are involved in participation or wish to be involved in the future with a summary of current knowledge and a source of inspiration to further use and develop participatory approaches in making public spaces functional, enjoyable, and beautiful for all.

Použitá literatura

References

ADAMS, R. (2008). *Empowerment, Participation and Social Work*. Basingstoke: Palgrave.

Agora. (2006). *Jak přivzat občany ke spolupráci aneb jak dát radnici uši, aby slyšela, co lidé chtějí* [online]. Praha: Agora Central Europe. Dostupné z: http://www.agorace.cz/archive_files/Dokumenty_ke_stazeni/Participace_Jak_přivzat_obcany_ke_spolupraci.pdf

Agora. (2018). *Strategické plánování* [online]. Praha: Agora Central Europe. Dostupné z: <https://www.agorace.cz/participacni-projekty/priklady-participacnich-projektu/strategicke-planovani/>

ALBRIDGE, J. (2015). *Participatory Research: Working with Vulnerable Groups in Research and Practice*. Bristol: Policy Press.

ARNSTEIN, S., R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4), pp. 216–224.

ARNSTEIN, S., R. (2004). *A Ladder of Citizen Participation* [online]. Dostupné z: <http://lithgow-schmidt.dk/sherry-arnstein/ladder-of-citizen-participation.html>

BAKALA, J., BORÁK, M., GRACOVÁ, B., GROBELNÝ, A., JIŘÍK, K., KLÍMA, B., MYŠKA, M., PITRONOVÁ, B., STEINER, J. (1993). *Dějiny Ostravy*. Ostrava: Sřinga.

Brněnský kulturní parlament. (2018). [online]. Dostupné z: <http://kulturniparlament.brno.cz/kulturniparlament/>

BUDAJ, J. ed. (1987). *Bratislava/nahlas*. Bratislava.

CLAEYS, M. (2018). *Redt de Democratie*. Nederlands: Uitgeverij Polis.

CORBURN, J. (2003). Brining Local Knowledge into Environmental Decision Making: Improving urban planning for communities at risk. *Journal of Planning Education and Research*, 22, pp. 420-433.

CROFT, S., BERESFORD, P. (2000). *User Participation. The Blackwell encyclopedia of social work*. Malden: Basil Blackwell.

De Correspondent. (n.d.). *Democratische Vernieuwing Het Kan dus Wel* [online]. Retrieved from <https://decorrespondent.nl/514/democratische-vernieuwing-het-kan-dus-wel/112381906274-601af729>.

Democratic Challenge [website]. (n.d.). Retrieved from <http://democraticchallenge.nl/>

ENGLISH, D. (2006, May 19). Interview by S. Thuesen. Interview U-0183, Southern Oral History Program Collection (#4007) [online], Center for the Study of the American South, University of North Carolina Chapel Hill. Retrieved from https://docsouth.unc.edu/sohp/playback.html?base_file=U-0183.

Evropská charta participativní demokracie v územně plánovacích procesech [online]. (2017). Ústav územního rozvoje, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Dostupné z: <https://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-aknihovna/casopis/2017/2017-04/charta-2017-04.pdf>

FajnOva. (2018). *Strategický plán* [online]. Dostupné z: <https://fajnova.cz/strategicky-plan/>

Fonds Voor Nieuw-West [website]. (n.d.). Retrieved from <http://www.fondsvoornieuwwest.nl/>

GALLOVÁ KRIGLEROVÁ, E. et al. (2020). *Hlas menšín. Dvanásť prípadových štúdií zo zapájania zraniteľných skupín do tvorby verejných politík*. Bratislava: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. Dostupné z https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/participacia/2020/publikacie/Hlas%20mensin_publicacia%20USV%20ROS_NP%20PARTI.pdf

GERRING, J. (2006). *Case Study Research. Principles and Practices*. Cambridge: Cambridge University Press.

GLUMBÍKOVÁ, K., ŠPILÁČKOVÁ, M., ŠPAČKOVÁ, E., CALETKOVÁ, L., ČECH, T., MIKULEC, M., CHRENKOVÁ, M., OSIKA, R., BOČKOVÁ, A., DOLEŽALOVÁ, L., KÁŇOVÁ, M., KOTLÁR, M. (2021). Metodika participativního plánování v městském prostoru. Ostrava: Ostravská univerzita.

GORDON, M. (2016). *Crime raid cracks down on drug trade in Charlotte*. The Charlotte Observer, 4A.

Government of the Netherlands. (n.d.). *Revision of Environment and Planning Laws* [online]. Retrieved from <https://www.government.nl/topics/spatial-planning-and-infrastructure/revision-of-environment-planning-laws>

GRUYTER, de, C. (2019). *Voortaan dan maar loten in plaats van stemmen?* [online]. Retrieved from <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/09/20/voortaan-dan-maar-loten-in-plaats-van-stemmen-a3974066>

GUTMAN, R. (2010). A Sociologist Looks at Housing. In D. Cuff and J. Wriedt (Eds.), *Architecture from the Outside In: Selected essays by Robert Gutman* (pp. 214–226). Princeton Architectural Press.

HANCHETT, T., W. (1998) *Sorting Out the New South City: Race, Class, and Urban Development in Charlotte, 1875-1975*. The University of North Carolina Press.

HEALY, K. (2000). *Social Work Practices: Contemporary Perspectives on Change*. New York: SAGE Publications Ltd.

Holacracy One. (n.d.). *Basic Rules of Authority and Responsibility with Holacracy* [online]. Retrieved from <https://synnerivate.nl/wp-content/uploads/2018/11/Partner20Responsibilities20Compiled.pdf>

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy. (2016). *Posílení participace v plánování Prahy* [online]. Dostupné z: <http://www.iprpraha.cz/participace>

JANEBOVÁ, R. (2008). Moc a autorita: genderové hledisko [Power and Authority: Gender Perspective]. In: Janebová, R., Kappl, M., Smutek, M. (eds.). *Sociální práce mezi pomocí a kontrolou* (pp. 39). Hradec Králové: Gaudeamus.

KLÁPŠTĚ, P. (2012). Participace jako nástroj udržitelného plánování a odstraňování disparit v území. In: Maier, K. a kol. *Udržitelný rozvoj území*. (pp. 224-249). Praha: Grada.

KLIMOVSKÝ, D. (2010). Genéza koncepcie good governance a jej kritické prehodnotenie v teoretickej perspektíve. *Ekonomický časopis*, 58(2), pp. 188–205.

LINCOLN, P., WOOD, R. (2018). *The Momentous Leap - Thrivable Transformation in the 21st Century: Healing Ourselves, Healing Our Planet*. Independently Published.

Magistrát města Ostrava (MMO) - Odbor majetkový. (2020). *Statistiky k obecnímu bytovému fondu na území SMO*.

Manuál participace. (2016). *Jak zapojit veřejnost do plánování města*. Praha: IPR. Dostupné z: http://www.iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/obecne/manual_participace_tisk_2017.pdf

MIKOVÁ, K., PAULINIOVÁ, Z. (2001). *Občianska participácia pre všetkých ľudí, ktorí chcú spolurozhodovať o mieste, kde žijú*. Bratislava: Jaspis, vydavateľstvo.

Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR). (2016). *Pomůcka k uplatňování republikových priorit PÚR ČR* [online]. Dostupné z: <http://www.uur.cz/images/8-stanoviska-a-metodiky/36-APUR-pomucka-k-uplatnovani-priorit-02-03-2016.pdf>

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (MMR). (2016). *Pomůcka k uplatňování republikových priorit PÚR ČR*, ve znění Aktualizace č. 1. 2016 [online]. Praha, Brno: Ústav územního rozvoje, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/e582712e-8a55-4a34-a517-ccc006c-ff04/2016_III_07-Pomucka-k-uplatnovanirepublikovych-priorit.pdf?ext=.pdf

Nadace partnerství [website]. (2018). Praha: Partnerství o.p.s. Dostupné z: <http://www.nadacepartnerstvi.cz>

Nadace Partnerství. (2018). *Zpracování Programu rozvoje obce* [online]. Dostupné z: http://www.prostranstvi.cz/getmedia/6fec4568-6be8-40cd-a0c9-dd82d44f991e/Program-rozvojeobce_1.pdf.aspx

Nadace VIA [website]. (2018). Praha: Nadace Via. Dostupné z: <http://www.nadacevia.cz>

Omzien naar Elkaar (OMZIEN). (n.d.) *Nu voor straks bouwt zorgwoningen* [online]. Retrieved from <https://omziennaarelkaar.nl/nu-voor-straks-bouwt-zorgwoningen/>

Participace, komunikace, transparentnost (PAKT) [website]. (n.d.). Dostupné z: <http://www.paktparticipace.cz>

PAULINIOVÁ, Z., ČUPKOVÁ ŽŮŽIOVÁ, Z. (2016). *Oživme verejné priestory*. Bratislava: PDCS, 2016.

PAULINIOVÁ, Z., ČUPKOVÁ ŽŮŽIOVÁ, Z. (2017). *Ako ďalej Kollárko*. Bratislava: PDCS, 2017.

PAULINIOVÁ, Z., ČUPKOVÁ, Z. (2015). *Hovorme o Šafku*. Bratislava: PDCS.

PAULINIOVÁ, Z., et al. (2018). *Zmena sa začína spolu*. Bratislava: PDCS. Dostupné z <https://www.pdcs.sk/publikacie/detail/zmena-sa-zacina-spolu>

PERLÍN, R. (2015) *Jiné přístupy k územnímu plánování a řešení krajiny*. Přírodovědecká fakulta UK, Výzkumné centrum RURAL. Dostupné z http://www.urbanismus.cz/assets/user/akce/2015_Lednice/prezentace/Územn%C3%AD%20plánován%C3%AD%20a%20krajina%20Perl%C3%ADn.pdf

ROSS, M., G. (1955). *Community Organization: Theory and Principles*. New York: Harper and Brothers.

ROTHSTEIN, R. (2017). *The Color of Law: A Forgotten History of How Our Government Segregated America*. New York: Liveright Publishing.

Scottish Government. (n.d.) *Community empowerment* [online]. Retrieved from <https://www.gov.scot/policies/community-empowerment/>

SIDOROVÁ, M. a kol. (2020). *Áká je a bude Křížna ulica a jej okolie?* Metropolitný inštitút Bratislavy: Kancelária participatívneho plánovania. Dostupné z https://mib.sk/wp-content/uploads/2020/11/MIB_zaverecna_sprava_Krizna.pdf

SLOTTERBACK, C., S., LAURIA, M. (2019). Building a Foundation for Public Engagement in Planning. *Journal of the American Planning Association*, 85(3), pp. 183–187.

ŠPAČKOVÁ, E., ČECH, T. (2017). *Tři kroky pro kolonii válcoven [závěrečná zpráva]*. Dostupné z: https://s3.eucentral-1.amazonaws.com/spa184/files/pubs/Valcovny_zprava.pdf

ŠPILÁČKOVÁ, M., ŠPAČKOVÁ, E., GLUMBÍKOVÁ, K., MIKULEC, M., CALETKOVÁ, L., ČECH, T., CHRENKOVÁ, M., OSIKA, R., BOČKOVÁ, A., DOLEŽALOVÁ, L., KÁŇOVÁ, M., KOTLÁR, M. (2020). *Případová studie*. [online]. Ostrava. Dostupné z: <https://dokumenty.osu.cz/fss/projekty/kopr/kopr-pripadova-studie.pdf>

Spiral Dynamics Integral (SDi) [website]. (n.d.). Retrieved from www.spiraldynamicsintegral.nl

Statutární město Ostrava (SMO). (2017). *Koncepce sociálního bydlení statutárního města Ostravy* [online]. Dostupné z: https://socialnizaclenovani.ostrava.cz/wp-content/uploads/2017/11/FIN_Koncepce-socialniho-bydleni-SMO_logo.pdf

Statutární město Ostrava (SMO). (2020). *Počet obyvatel ve správním obvodu statutárního města Ostravy* [online]. Dostupné z: <https://www.ostrava.cz/cs/urad/hledam-informace/aktualni-informace/pocet-obyvatel-vespravnim-obvodu-statutarniho-mesta-ostavy/s-luka-a-statistika-aktualni-31.3.2000.pdf>

STRINGER, E., T. (2007). *Action Research*. London: Sage Publications.

VAN REYBROUCK, D. (2016). *Against Elections: The Case for Democracy by David Van Reybrouck – review* [online]. Retrieved from <https://www.theguardian.com/books/2016/jul/18/against-elections-the-case-for-democracy-david-van-reybrouck-review>

WHITE, S., C. (1996). Depoliticising development: the uses and abuses of participation. *Development in practice*, 6(1), pp. 6–15.

WILBER, K. (2018). *Integral politics. Its Essential Ingredients* [online]. Retrieved from <https://integrallife.com/integral-politics-its-essential-ingredients/>

WILBER, K. (2020). *Integral theory* [online]. Retrieved from [https://en.wikipedia.org/wiki/Integral_theory_\(Ken_Wilber\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Integral_theory_(Ken_Wilber))

WILCOX, D., A. (1994). *Guide to Effective Participation*. New York: Joseph Rowntree Foundation.

ZAHÁLKOVÁ, Š. (2017). *Pardubice participativní kulturní plánování* [online]. Dostupné z: <https://www.cityone.cz/pardubice-participativni-kulturni-planovani/t6775>

ZÁHUMENSKÁ, V., KUNCLOVÁ, V. (2014). *Využití webových aplikací a PPGIS pro zapojení veřejnosti do územního plánování* [online]. Brno. Dostupné z: http://arnika.org/soubory/dokumenty/Priklady_zahranicni_praxe_PGIS.pdf

Zákon č. 211/2000 Z. z. *Zákon o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov* (zákon o slobode informácií), Slovensko, 2000.

ZUKIN, S. (2007). Public architecture and the social framework of power. In C. de Baan, J. Declerck, and V. Patteeuw (Eds.), *Visionary Power: Producing the contemporary city* (pp. 59–68). NAI Publishers.

Seznam obrázků, tabulek a grafů List of Figures, Tables and Charts

Úvod / Introduction

1 *Země případových studií / Case study countries*.....10

Participativní plánování v České republice a případová studie z Ostravy-Poruby
Participatory planning in the Czech Republic and the Ostrava-Poruba Case Study

1, 2 *Setkání fokusní skupiny se zástupci aplikačních garantů a spolupracujících organizací, 2019 / A focus group meeting with representatives of application sponsors and cooperating organisations, 2019*.....23

3, 4 *Důležitou součástí byla propagace projektu, např. prostřednictvím banneru na porubské akci Cirkulum, 2019 / An important project part was its promotion, e.g., with a banner at the popular Poruba Cirkulum event, 2019*.....24

5–10 *Realizace techniky World Café, leden 2020 / The World Café technique, January 2020*.....26

11,12 *Setkání s pamětnicemi Hlavní třídy proběhlo v rámci reminiscence, srpen 2020 / Meeting with female witnesses as part of the reminiscence technique, August 2020*.....27

13,14 *Pravidelnou součástí práce bylo i setkávání projektového týmu, 2019–2020. / The regular project team meetings were included, 2019–2020*.....28

15,16 *Hlavní třída v Porubě / Main Street in Poruba*30

Případová studie participativního plánování (Nizozemsko)

Case study: Participatory Planning (the Netherlands)

1 *Občanské shromáždění za Severní Irsko / Citizens' Assembly for Northern Ireland*51

2 *Paradigmatický hodnotový systém: Jak se díváte na svět? / Paradigm Value System: How do you look at the world?*.....56

Participatívne plánovanie na Slovensku

Participatory Planning in Slovakia

1 *Viacerí zo spoluautorov publikácie Bratislava/nahlas v diskusii v roku 2017, zorganizovanej Ústavom pamäti národa pri 30. výročí vydania publikácie. / Several of the co-authors of the publication Bratislava / Aloud for a discussion in 2017, organized by The National Memory Institute on the 30th anniversary of the publication*.....61

2–7 *Oživenie petržalských terás so zapojením miestnej komunity, 2018. Placemaking (plánovanie a vytváranie verejného priestoru) sa často prelína s komunitným rozvojom, pri ktorom sa pracuje s miestnymi ľuďmi. Príklad aktivít združenia Krásy terasy, ktoré sa snaží naplánovať a oživiť petržalské terasy a verejné priestory nie cestou konfrontácie a tlaku, ale cestou spolupráce s miestnymi obyvateľmi a organizáciami./ Revitalization of Petržalka terraces with the involvement of the local community, 2018. Placemaking (planning and creation of public space) often overlaps with community development, which works with local people. For example: the activities of the Beauty of the Terrace Association, which seeks to plan and revitalize Petržalka terraces and public spaces not through confrontation and pressure, but through cooperation with local people and organizations*65

8–13 *Zapojenie verejnosti pri plánovaní Kamenného námestia, 2012. Kamenné námestie v centre mesta sa stalo laboratóriom, na ktorom občianska iniciatíva Námestie pre ľudí realizovala ako participatívny proces plánovania, tak priame (placemakingové)*

- intervencie s cieľom dosiahnuť jednoduché, krátkodobé a nízkorozpočtové zmeny na námestí. Aktivisti a aktivistky vysádzali kvety a starali sa o ne, vybudovali na námestí prvé lavičky, počas dvoch rokov námestie oživovali programom. Keď hrozilo, že priestor mesto predá, zorganizovala iniciatíva Námestie pre ľudí verejnú diskusiu a členky iniciatívy vystúpili s výstupmi z plánovania a s návrhom riešenia Kamenného námestia, aj pred poslancami zastupiteľstva. Public involvement in the planning of Kamenné námestie, (Stone Square), 2012. Stone Square in the city centre became a laboratory where the civic initiative Námestie pre ľudí (People's Square) implemented both a participatory planning process and direct (placemaking) interventions to achieve simple, short-term and low-budget changes in the square. Activists planted flowers and cared for them, built the first benches in the square, and enlivened the square with a program for two years. When there was a risk of the city selling the space, People's Square initiative organized public discussions and the members of the initiative presented the planning outputs and the proposed solution of the Stone Square in front of the deputies..... 68
- 14,15 **Tvorba participatívneho rozpočtu v Trnave, 2018.** Participatívne rozpočtovanie je zaujímavým, hoci na Slovensku stále ešte pomerne novým prístupom. Rozhodovanie aktívnych občanov o verejných financiách je pre mnohých veľmi motivujúce. Príklad z Trnavy, kde sa okrem participatívneho rozpočtu využíva aj plánovanie verejných priestorov so zapojením verejnosti. / Participatory budgeting in Trnava, 2018. Participatory budgeting is an interesting, although still relatively new approach in Slovakia. Decisions of active citizens on public finances are very motivating for many. An example from Trnava, where in addition to the participatory budget, public space planning with public involvement is also used..... 70
- 16,17 **Zapojenie verejnosti pri tvorbe Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja, MČ Bratislava-Karlova Ves, 2016.** Príprava strategického plánu rozvoja sa uskutočnila formou pracovných skupín, ktorých súčasťou bola zainteresovaná verejnosť / Public involvement in the creation of the Economic and Social Development Program, Bratislava - Karlova Ves District, 2016. The preparation of the strategic development plan took place in the form of working groups, which included the interested public..... 71
- 18–21 **Zapojenie verejnosti pri plánovaní Šafárikovho námestia, 2015.** Aj v prípade, že pri nazeraní na budúcnosť verejného priestoru existuje konflikt, treba zapojiť všetky dôležité cieľové skupiny verejnosti a hľadať témy, na ktorých sa dokáže verejnosť zhodnúť. Komplexný proces zapojenia verejnosti priniesol kvalitné výstupy a stal sa dôležitým podkladom pre účastníkov architektonickej súťaže / Public involvement in the planning of Šafárik Square, 2015. Even if there is a conflict when looking at the future of public space, it is necessary to involve all important target groups of the public and look for topics on which the public can agree. The complex process of public involvement brought quality outputs and became an important basis for participants in the architectural competition..... 72
- 22–23 **Workshopy odbornej verejnosti pri plánovaní verejných priestorov v Bratislave.** Workshopy a stretnutia pri okrúhlych stoloch podnecujú zúčastnených k tvorbe nových nápadov a niekedy dokonca až k úplne novým, odlišným riešeniam. / Workshops of the professional public in the planning of public spaces in Bratislava. Round tables and workshops bring the expertise of those involved, stimulate the creation of new ideas and gradually synthesize them, sometimes into completely different, new solutions..... 73
- 24–27 **Plánovanie lesoparku v obci Vištuk, 2016.** Participačné procesy v menších obciach či komunitách umožňujú zapojiť obyvateľov a obyvateľky do plánovania priestorov, ktoré budú neskôr sami využívať. Umožňujú nielen využitie miestnej expertízy, ale aj posilnenie identity s prostredím. / Forest park planning in the village of Vištuk, 2016. Participatory processes in smaller municipalities or communities make it possible to involve residents in the planning of spaces, which they will later use themselves. They allow not only the use of local expertise, but also the strengthening of identity with the environment. 74
- 28–29 **Plánovanie parčíka na Metodovej ulici v Bratislave, 2018.** Hoci sú najčastejšou hybnou silou pri participatívnom plánovaní verejných priestorov samospráva či občianske iniciatívy, niekedy sa možno stretnúť aj so situáciou, keď zapojenie miestnej komunity iniciuje developer. Súčasťou procesu pri plánovaní parčíka boli aktivity so študentmi a študentkami susediaceho gymnázia, sčítanie chodcov a cyklistov, fotoprieskum, anketa a plánovací deň, do ktorého sa zapojili ľudia z okolitých domov, ale aj ružinovská samospráva. / Metodov Park Planning in Bratislava, 2018. Although the most common driving force in participatory public space planning is local administration or civic initiatives, it is sometimes possible to encounter a

situation where the involvement of the local community is initiated by the developer. The process of planning the park included activities with students from the neighbouring grammar school, a census of pedestrians and cyclists, a photo survey, a survey and planning day in which people from the surrounding houses took part, as well as the Ružinov municipality..... 75

- 30, 31 **Prezentácia projektu oživenia terás bytových domov v Bratislave na Mánesovom námestí, 2018.** Aby sa vedeli občania a občianky zapojiť do procesu, potrebovali byť informovaní o tom, čo sa deje a aká bude ich úloha. Občianske združenie "Krásy terasy" využilo na informovanie vstupné priestory bytového domu priamo na terase. / Presentation of the project of revitalization of apartment terraces in Bratislava on Mánes Square, 2018. In order to be able to participate in the process, citizens needed to be informed about what is happening and what their role will be. The civic association "Beauty of the Terrace" used the entrance areas of the apartment building directly on the terrace for information..... 77
- 32, 33 **Komenského námestie v Bratislave ako kontaktný priestor, 2020.** Námestie v centre mesta bolo jedným z prvých priestorov, kde Metropolitný inštitút Bratislavy realizoval participačný proces. Výstupy z neho sa využili pri navrhnutí dočasných intervencií a aj ako podklady pre súťaž na námestie. Súčasťou dočasného využitia námestia sa stali výstavy a zaujímavé verejné diskusie - MIB talks. / Comenius Square in Bratislava as a contact space, 2020. The square in the city centre was one of the first spaces where the Bratislava Metropolitan Institute implemented a participatory process. The outputs from it were used both in the design of temporary interventions and as a basis for competition regarding the square. Exhibitions and interesting public discussions - MIB talks - became part of the temporary use of the square. 77
- 34-37 **Zapojenie rôznych cieľových skupín, 2020.** Ako pri informačných stretnutiach, tak pri verejných diskusiách je dôležité pamätať na to, aby sme pozvali všetky cieľové skupiny, ktorých sa to týka - či už ide o rôzne komunity, rôzne profesie, ale aj ľudí so špecifickými potrebami. Samozrejme, priestor treba pripraviť tak, aby sa doň dostali aj ľudia so špecifickými potrebami pohybu a orientácie. / Involvement of different target groups, 2020. Both in information meetings and public debates, it is important to remember to invite all the target groups involved - be it different communities, different professions, but also people with specific needs. Of course, the space must be prepared so that people with specific needs of movement and orientation can physically enter 79
- 38, 39 **Plánovanie revitalizácie Panenskej ulice v Bratislave, 2020.** Dôležitými účastníkmi a účastníčkami participačných procesov sú ľudia zo susedstiev a miestnych komunít. Pri ich zapojení môžu pomôcť aj kultúrne a vzdelávacie inštitúcie či komunitné centrá z lokality / Planning for the revitalization of Panenská Street in Bratislava, 2020. Important participants in participatory processes are people from neighbourhoods and local communities. Cultural and educational institutions or community centres from the locality can also help with their involvement. 79
- 40 **Participácia pri príprave plánu aktívnej mobility, Lipsko 2018.** Ak je cieľom získať vstupy pre dopravné riešenia cyklistickej infraštruktúry, treba pritiahnúť aj špecifickú cyklistickú verejnosť a sprostredkovať priamy zážitok skúmania lokality na bicykloch. / Participation in the preparation of the active mobility plan, Leipzig 2018. If the aim is to obtain inputs for transport solutions for cycling infrastructure, it is also necessary to attract a specific cycling public and provide a direct experience of exploring the site on bicycles. 81
- 41 **Využitie cyklojžd pri príprave urbanistickej štúdie Petržalka, 2018.** Cykloprechádzky možno využiť ako metódy zamerané na oblasť mobility, ale aj ako aktivity, ktorými možno obsiahnuť v relatívne krátkom čase veľké územie a zároveň nestratiť kontakt s terénom. / The use of bicycle rides in the preparation of the urban study Petržalka, 2018. Cycling walks can be used as methods focused on mobility, but also as activities that can cover a large area in a relatively short time and simultaneously not lose contact with the terrain.. 81
- 42–45 **Práca s mapami ako nástroj, stimulujúci zapojenie verejnosti.** Emočné či problémové mapy umožňujú získať veľmi konkrétne podnety v priestorových súvislostiach. Práve takéto metódy využívajú miestnu expertízu, umožňujú zapojenie rôznorodnej verejnosti a vysielajú ľuďom signál, že ich skúsenosti sú dôležité / Working with maps as a tool to stimulate public involvement. Emotional or problem maps make it possible to obtain very specific stimuli in spatial contexts. Such methods use local expertise, enable the involvement of a diverse public, and send a signal to people that their experience is important..... 81

46–51	<i>Susedské stretnutie v rámci participatívneho procesu na Krížnej ulici, 2020. Do plánovania sa zapojili nielen miestni obyvatelia a obyvatelky, ale aj ľudia, ktorí sa chceli k budúcnosti Krížnej ulice vyjadriť. / Neighbourhood meeting as part of a participatory process on Krížná Street, 2020. Not only local residents were involved in the planning, but also people who wanted to comment on the future of Krížná Street.</i>	83
-------	---	----

Společně tvořit: Případová studie participativního městského navrhování v USA

Engaging Co-Creation: A case study of participatory urban design in the U.S.

1	<i>Maps of Belmont and Optimist Park relative to central Charlotte Based on 1911 Sanborn Fire Insurance maps with highlights and configuration by the UNC Charlotte City Building Lab, 2017. / Maps of Belmont and Optimist Park relative to central Charlotte Based on 1911 Sanborn Fire Insurance maps with highlights and configuration by the UNC Charlotte City Building Lab, 2017.</i>	92
2	<i>Overview of Open House topics and conclusions reached based on documented engagement methods / Overview of Open House topics and conclusions reached based on documented engagement methods</i>	93
3, 4	<i>Open house participants and study area interactive map (left), open-ended whiteboard (right) / Open house participants and study area interactive map (left), open-ended whiteboard (right)</i>	96
5	<i>Word diagram showing frequency of word appearance by word size / Word diagram showing frequency of word appearance by word size</i>	97
6, 7	<i>Thematic boards showing examples of needs and visions expressed in the first open house. Participants indicated preferences with different colored marks and comments. / Obrázek 8: Thematic boards showing examples of needs and visions expressed in the first open house. Participants indicated preferences with different colored marks and comments.</i>	98
8	<i>Geographic strategies. Geographic strategies create different densities and functions along Belmont Avenues based on past, present, and desired future conditions. / Geographic strategies Geographic strategies create different densities and functions along Belmont Avenues based on past, present, and desired future conditions.</i>	100
9	<i>Thematic strategies. Thematic strategies knit the corridor together by providing public spaces and functions that are linked together by Belmont Avenue. / Thematic strategies Thematic strategies knit the corridor together by providing public spaces and functions that are linked together by Belmont Avenue.</i>	101
10, 11	<i>Marked up design boards from the final Belmont Corridor open house / Marked up design boards from the final Belmont Corridor open house</i>	102
12, 13	<i>Renderings of tactical applications of strategies Left: Restored residential alleys. Right: Entrance to greenway from area with new “missing middle” housing. / Renderings of tactical applications of strategies Left: Restored residential alleys. Right: Entrance to greenway from area with new “missing middle” housing</i>	102

Závěrečné shrnutí / Conclusion

1	<i>Protichůdné principy v soudobém participativním plánování / Conflicting principles in contemporary participatory planning</i>	106
2	<i>Úrovně zapojení určující obsah participace / Levels of involvement determining the content of participation</i>	106
3	<i>Žebříček participace dle Arnsteinové (1969) / Arnstein's ladder of citizen's participation (1969)</i>	107

MĚSTO JAKO SPOLEČNÝ PROSTOR

ZKUŠENOSTI Z PARTICIPACE OBYVATEL NA PROJEKTECH A PLÁNOVÁNÍ VEŘEJNÉHO PROSTORU

THE CITY AS A COMMON SPACE

EXPERIENCE OF CITIZEN PARTICIPATION IN PUBLIC SPACE PROJECTS AND PLANNING

Editoři / Editors

Marie Špiláčková

Eva Špačková

Kateřina Glumbíková

Autoři / Authors

Leida Schuringa

Nadia M. Anderson

Zora Pauliniová

Marie Špiláčková

Eva Špačková

Kateřina Glumbíková

Marek Mikulec

Lenka Caletková

Tomáš Čech

Monika Chrenková

Roman Osika

Alexandra Bočková

Laura Doležalová

Markéta Káňová

Michael Kotlár

IT podpora / IT support: Zuzana Sýkorská

Překlad do angličtiny a češtiny / English and Czech translation: Lucie Návrátová

Jazyková korektura / Czech language editor: Mgr. Věra Nováková a Ing. Lenka Bartošová

Obálka, sazba a grafická úprava / Book cover and graphic design, typesetting: Jana Bednářová

Vydavatel / Publisher: Ostravská univerzita v Ostravě, Dvořákova 7, 701 03 Ostrava

Tisk/ Print: Printo, spol. s r.o.

Místo a rok vydání / Place and year of publication: Ostrava 2021

Vydání první / First issue

© Ostravská univerzita, Fakulta sociálních studií a VŠB – Technická univerzita Ostrava, Fakulta stavební, katedra architektury, 2021

ISBN 978-80-7599-267-3

ISBN 978-80-7599-267-3